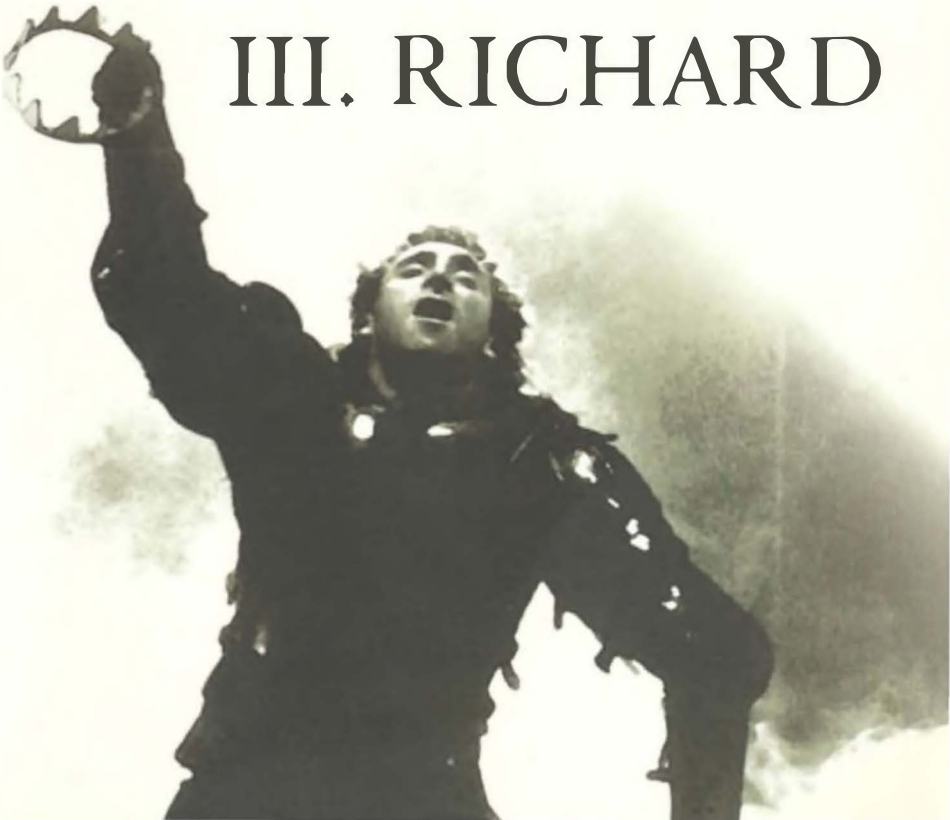

REMZİ KİTABEVİ

William Shakespeare

III. RICHARD

III. RICHARD

William Shakespeare

III. Richard

Türkçesi:
Bülent Bozkurt

2. Basım

Remzi Kitabevi

Çeviride esas olarak aşağıdaki metin kullanılmıştır:
William Shakespeare: The Complete Works.
Edited by Peter Alexander. London, 1951.
Ancak, başta yeni *Oxford Shakespeare*'e dayalı olarak hazırlanan *Norton Shakespeare* (1997) olmak üzere, oyunun başka basımlarından da yararlanılmıştır.
Çeviri metninde, *Alexander Shakespeare*'de yer alan *Üçüncü Richard* oyunuyla uyuşmayan bölümler için, *Norton Shakespeare*'e bakılması önerilir.

III. RICHARD / William Shakespeare

Her hakkı saklıdır. Bu yapıtın aynen ya da
özet olarak hiçbir bölümü, telif hakkı
sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Kapak: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-0971-3

BİRİNCİ BASIM: Nisan, 2004
İKİNCİ BASIM: Şubat, 2007

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Remzi Kitabevi A.Ş. tesislerinde basılmıştır.

İçindekiler

Giriş, 7
Kişiler, 17
III. Richard, 19

GİRİŞ

III. Richard

Shakespeare'in ilk tarihsel oyunları olan *VI. Henry*'nin üç bölümü ile *III. Richard*, olaylar dizisi açısından bağlantılı bir dörtlü oluşturuyor. Ancak, *III. Richard* aynı zamanda büyük ölçüde kendi içinde konu bütünlüğüne sahip, bağımsız bir oyun ve *VI. Henry*'ye kıyasla kurgu tekniği ve dil özellikleriyle daha ileri düzeyde. Yine de, *III. Richard*'daki olaylar örgüsünü ve kişiler arasındaki akrabalık ve yakınlık derecelerini ince ayrıntılarıyla anlamak isteyenlerle, fazlaca sayıdaki isimler kargaşasının içinden çıkmakta zorlananların *VI. Henry* oyunlarını okumaları veya bu oyunlarda olup bitenler hakkında bir fikir edinmeleri önerilir.

Shakespeare, *III. Richard* oyununda, öteki tarihsel oyunlarının çoğunda olduğu gibi, kaynak olarak tarihçi ("vakanüvis") Raphael Holinshed'in *Vakayiname*'sinin büyük ihtimalle genişletilmiş 1587 basımını kullanmış. Holinshed'in ise, III. Richard'la ilgili bölümde kaynak olarak Edward Halle'ın, *Soylu ve Şanlı Lancaster ve York Ailelerinin Birleşmesi* (1548) adlı eserini kullandığı biliniyor. Halle'ın kaynakları da Sir Thomas More'un *III. Richard'ın Yaşamı* (1513) ve Polydore Vergil'in *Historia Anglica (1534) (İngiltere Tarihi)* adlı eserleri imiş. Kötü ruhlu, çolak, topal ve kambur Kral Richard efsanesinin, York hanedanına karşı Tudor ve Lancaster hanedanlarına daha yakın olan Sir Thomas More'dan veya More'un da başvurduğu başka kaynaklardan çıktığı düşünülüyor.

III. Richard, muhtemelen 1592 veya 1593 yılında yazılmış ve 1597'de basılmış. İlk oynanış tarihiyle ilgili elimizde bilgi yok. Oyunun, 1623 yılında basılan "*First Folio*"da (Shakespeare'in oyunlarının ilk toplubasımı) yer almasından önce beş defa ayrı basımının yapılmış olması, yazıldıktan hemen sonra Londra sahnesinde ne kadar popüler olduğu-

nu gösteriyor. Ayrıca, Shakespeare'in de mensubu olduğu tiyatro kumpanyasının başaktörü Richard Burbage'ın Kral Richard rolünde büyük başarı kazandığı, dönemin yazılı kaynaklarındaki değinilerden anlaşılıyor.

Shakespeare'in çağdaşı, avukat ve yazar John Manningham, güncesine Burbage ile Shakespeare arasında geçtiği rivayet edilen eğlenceli bir olay kaydetmiş. Rivayete göre, bir gün Burbage'ı III. Richard rolünde seyreden bir kadın seyirci aktöre o kadar hayran olmuş ki, oyun bittikten sonra Burbage'a haber göndererek o gece evine gelmesini ve kapıyı çaldıktan sonra kendini III. Richard olarak tanıtmasını istemiş. Ancak, William Shakespeare bu daveti duymuş ve Burbage'dan önce kadının evine gitmiş, iyi de ağırlanmış. Shakespeare kadının yanındayken Burbage gelerek kapıyı vurmuş ve "Ben III. Richard," diye kendini tanıtmış. Kapıyı duyan Shakespeare içerden seslenmiş, "Çok geç, Fatih William senden önce geldi." (11. yüzyılda yaşamış olan İngiltere Kralı I. William, "Fatih" unvanıyla anılıyordu.)

Oyunun sahneleniş tarihçesine bakıldığında, III. Richard rolünün pek çok ünlü aktör tarafından oynandığı görülür. Hamlet'ten sonra Shakespeare'in en kapsamlı başkişi rolü olan III. Richard rolünde İngiltere'de büyük başarı kazanan aktörlerden birkaçı şunlar: 1741-76 yıllarında, alaycı, rahat ve ürkütücü bir kişilik sergileyen David Garrick, 1815-20'lerde, oyunun son çatışma sahnesinde aldığı yaralardan sarhoş olmuşçasına, "trans" halinde dövüşen Edmund Kean ve 1945-50 arasında, "klasik"leşen bir performansla, dıştan topal bir panteri andıran, zihni sapasağlam, öfkelendiğinde karşısındakini dehşete düşüren Laurence Olivier.

Oyunun özeti: *III. Richard*'ın 1597 yılındaki ilk "Quarto" (tek bir oyunun, "Folio"ya kıyasla daha küçük boy, ayrı basımına verilen ad) basımı, oyunu şöyle tanıtıyor:

Kral Üçüncü Richard'ın trajedisi; ağabeyi Clarence'a karşı çevirdiği haince entrikalar, masum yeğenlerini acımasızca katledişi, krallık tahtını zorbaca gasp edişi, baştan sona iğrenç yaşamı ve fazlasıyla hak ettiği ölümü.

Günümüz tarihçi ve araştırmacılarından bir bölümü Shakespeare'in, dönemin hükümdarı Kraliçe Elizabeth'e yaranmak için, III. Richard'ı

gerçekte olduğundan çok daha sevimsiz ve kötü ruhlu olarak gösterdiği görüşünde. Hatta İngiltere'de bir "Kral Richard'ı aklama derneği" bile kurulmuş. Shakespeare'in çizdiği Richard karakteri ve oyunda geçen olaylar, eleştirmenlerin bu görüşünü doğrular nitelikte. *III. Richard*'ın son sahnesinde Kral Richard, Tudor hanedanından Richmond Kontu Henry tarafından yenilgiye uğratılıyor ve öldürülüyor. Kraliçe Elizabeth de, Richard'ı öldürdükten sonra VII. Henry olarak tahta geçen Richmond'ın torunu.

Günümüz tarihçi ve araştırmacıları gerçek yaşamdaki Richard'ın belki biraz soğuk ve resmi tavırlı, ama duyarlı ve bilgili biri olduğu, fiziki açıdan ise, nispeten ufak yapılı ve bir omuzu hafif düşük olmakla birlikte, kambur, çolak ya da topal olmadığı görüşünde. Bununla birlikte, tarihçiler Richard'ın tahtı ele geçirmek için zalimce yollara ve şiddete başvurmaktan kaçınmadığına ve bu yönünün, kötü şöhretinin abartılmasında katkısı olabileceğine işaret ediyorlar.

Öte yandan Shakespeare, bu oyun için başlıca kaynak olarak kullandığı Holinshed'in *Vakayiname*'sindeki Richard karakterini özünde hemen hiç değiştirmemiş. Yani, Richard'ı sevimsiz ve kötü ruhlu olarak gösterenin Shakespeare olmadığı da söylenebilir. Tabii, Shakespeare'in kasıtlı olarak mı başka kaynak kullanmadığını bilmiyoruz.

Ayrıca, Richard'ın abartılı kötülüğünün, ikiyüzlülüğünün ve hainliğinin, ani mizaç değişikliklerinin, beklenmedik olaylar ve keskin dönüşler, aşırı duygusal tepki ve çıkışlarla dolu *III. Richard* melodramının gerilim öğesini pekiştirdiği, dramatik yönünü ön plana çıkardığı, oyunu renkli ve çarpıcı kıldığı da bir gerçek. Sonuç olarak, bu konuda kesin olan, Shakespeare'in çizdiği Richard karakterinin kalıcı hale gelmiş, Kral Richard'a "yapışmış" olması.

Oyunun ilk bölümlerinde York hanedanından Gloucester Dükü Richard, ağabeyi hasta kral IV. Edward'ın ölümünden sonra tahta geçme planları yapmaktadır. Bu uğurda önüne çıkabilecek tüm engelleri ortadan kaldırmaya kararlıdır. Önce, ağabeyi Clarence Dükü George'un öldürülmesini ayarlar ve önceki kral VI. Henry'nin gelini (kralın ölen oğlunun dul kalan eşi) Lady Anne'le evlenir.

Kral IV. Edward ölünce, Richard, kralın iki küçük oğlunu Londra Kalesi'ne kapatır ve Buckingham Dükü'nün yardımıyla taç giymeyi başarır.

Bundan sonra, durumunu güçlendirmek için, hapsettiği küçük prensleri öldürtür (ki, bu insanlık suçu, herhalde çağın seyircilerinin gözüne Richard'ın en dehşet verici uygulaması olarak görünmüştü) ve karısı Lady Anne'i de ortadan kaldırdıktan sonra, ölen kral IV. Edward'ın kızı Elizabeth'e talip olur.

Bu arada, rakip Lancaster hanedanını temsil eden Richmond Kontu İngiltere'ye asker çıkarır ve Bosworth mevkiinde yapılan çarpışmada Richard'ın ordusunu yenilgiye uğratır. Savaş alanında atı ölen Richard, *"At verin bana, bir at verin! Bir ata krallığım!"* diye haykırarak umutsuzca çarpışır ve sonunda Richmond tarafından öldürülür.

Richmond Kontu, VII. Henry adıyla kral olur ve önceki kral Edward'ın kızı Elizabeth'le evleneceğini açıklar. Böylece, York ve Lancaster hanedanları arasında otuz yıldır süregelen husumet ("Güller Savaşları" için bkz: Oyun metnindeki ilk dipnot) sona ermiş olacaktır.

Richard'ın Kişiliği ve Genel Değerlendirme: Shakespeare'in kaynak olarak kullandığı Holinshed'in *Vakayiname*'sinde Richard'ın karakteri şöyle özetleniyor:

> *Zekâ ve cesarette ağabeylerinden aşağı değildi... Ufak yapılı, çarpık bedenli, kamburdu; sol omzu sağ omzundan çok yukarıdaydı... Sert ifadeli... hain, çabuk öfkelenen, haset ve doğduğu günden itibaren inatçı biriydi... Rivayete göre, doğumda önce ayakları çıkmıştı ve ağzında diş vardı... Sinsi ve ikiyüzlüydü; dıştan mütevazı görünüşlü ama gerçekte kibirli; nefret ettiği birine bile dost gibi görünebilen, biraz sonra öldüreceği kişiyi öpmekte tereddüt etmeyen, kinci ve gaddar bir insandı... Çıkarı olan yerde dost düşman farkı gözetmez; önünde engel olarak gördüğü insanı öldürmekte tereddüt etmezdi. (Holinshed, 176)*

Shakespeare'in önde gelen kötü ruhlu kişileri, kötülüklerini birtakım gerekçelerle haklı göstermeye çalışırlar: *Kral Lear*'da Edmund, dünyaya piç olarak geldiği için, *Othello*'da Iago, kendisinin yerine başkası terfi ettirildiği için, Richard ise çarpık olduğu, sevilmediği için, yani "mağduriyetleri" nedeniyle, bir anlamda "insanlığa inat," hem düşman bildikleri kişilerden hem de genel olarak dünyadan intikam almaya girişirler:

RICHARD GLOUCESTER
Madem çapkın olup
Bu güzel günleri hoşça geçirme şansım yok,
Ben de hain olup bugünlerin boş zevklerinden
Nefret etmeye karar verdim.

Bu intikam girişimleri Richard'da zaman zaman şeytanın veya soyut bir kötülük kavramının temsilcisi kimliğiyle bir tür "varoluşa meydan okuma" eylemine dönüşür. Salt böyle bir eyleme cüret edebildikleri ve bir sınıra kadar sürdürebildikleri, bu arada kötülüğü bir sanata dönüştürdükleri için, ama aynı zamanda zekâları ve dil becerileri sayesinde Shakespeare'in bazı "kötü" başkişilerinin boyutları büyür; okur ve seyircinin ilgisini ve hayranlığını çekerler. Shakespeare, ileride, olgunluk dönemi eserlerinden *Macbeth*'in başkişisi olan Macbeth'te, büyük oynamayı, kaderi zorlamayı seven, aniden bir cinayet makinesi haline gelebilen, hırslı, yaman maceracı tipinin en özgün ve çarpıcı örneklerinden birini verecektir.

Shakespeare'in Richard'ı, ruhu da bedeni kadar çarpık, hain, düzenbaz, yüzsüz, ama kendine gerçekçi bir gözle bakabilen, hatta kendisini alaya alabilen, hazırcevap, şeytanca bir zekâya ve "şeytan tüyüne" sahip, zaman zaman şaşırtıcı kara mizah örnekleri veren yaman ve ürkütücü bir maceracı. Kimi yönleriyle Shakespeare'in ileri dönem oyunlarındaki derinlikli ve çok boyutlu kişilerin tohumlarını taşıyor içinde. Oyunun başındaki solo konuşmasında şöyle diyor kendi hakkında:

Yamuk yumuk, noksan, günüm gelmeden,
Hazır olmadan yollanmışım bu canlılar dünyasına.
Öyle sarsak, öyle çarpık yaratılmışım ki,
Topalladıkça köpekler havlıyor arkamdan.

Richard, burada olduğu gibi, yalnız kendisiyle ilgili gözlemlerini, düşünce ve duygularını değil, yaptığı planları, tasarladığı muzırlık ve dolapları da, çoğu zaman sanki bundan zevk alıyormuş gibi, seyirciyle paylaşır. Şeytani bir soytarılık, Iago gibi Richard'ın kişiliğinin de belirleyici, çarpıcı ve eğlendirici yönlerinden biri. Bu yönü, seyirciye açıkladığı (veya açıklamadığı) duygu ve düşüncelerini oyun içindeki diğer kişilerden ne kadar ustalıkla gizlediğine, karşısındaki kişilere "rol" yapmadaki üs-

tün becerisine de ışık tutar. Richard, oyun içinde yer yer, güç ve yetki sahibi olup da, anlık tepki ve davranışlarını kestiremeyen, ters adım atmayı umursamayan, davranışlarının kestirilmesinden hoşlanmayan, tehlikeli, ürkütücü, zorba bir kişilik sergiler.

Shakespeare'in, bu erken dönem oyununda, okul döneminde yıllarca eğitimini gördüğü, her gün saatlerce alıştırmasını yaptığı "güzel ve etkileyici yazma ve konuşma" dersinde öğrendiklerini sık sık çarpıcı bir şekilde kullandığını, bu alanda daha başlangıçta özgün bir yaratıcılık ve ustalık kazandığını görüyoruz. Bu açıdan, *III. Richard*'ı, *Macbeth*, *Hamlet* gibi olgunluk dönemi oyunlarından ayıran özellik, Shakespeare'in başta "ironi" ve "atışma" (karşılıklı laf çakıştırma) olmak üzere, benzetme, kişileştirme, karşıtlam ("antithesis"), paradoks gibi söz sanatlarına, kelime ve anlam oyunlarına biraz aşırı düşkün görünmesi. Bu arada, dil ve anlatım becerisini ve ustalığını sergilemek için ağırlıklı olarak da Richard karakterini kullanıyor.

Shakespeare'in her oyununda olduğu gibi burada da kişiler söylenen söze, kullanılan dil ve üsluba, ses tonuna, seçilen kelimeye çok dikkat ediyor. Bazen yanlış bir kelime seçimi uzun tepkilere ve yorumlara, hatta tehlikeli sonuçlara yol açabiliyor. Shakespeare'in bu oyunda "söz"e verdiği önemin kavranması, kişilerin karakterinin (çoğu başka yazarın oyunlarında ve gündelik yaşam örneklerinde görüldüğünden daha ağırlıklı olarak) yalnız davranışlarıyla değil söyledikleri sözler ve söyleyiş biçimleriyle belirlendiğinin bilinmesi okur ve seyircinin oyunu iyi değerlendirmesine yardımcı olacaktır. Unutulmamalı ki, Shakespeare ve çağdaşı tiyatro yazarları, o çağda oyunlarını yalnız seyretmeye değil, aynı zamanda dinlemeye gelen seyircilerin "eğitimli" kulakları için yazıyorlardı.

Richard'ın hazırcevaplığına, alaycılığına, komiklik yapma hevesine ve eşi az bulunur yüzsüzlüğüne en güzel örneklerden biri, onu can düşmanı bilen Lady Anne'le yaptığı "atışma" türü konuşma. Lady Anne bu sahnede, Richard'ın marifetiyle kısa süre önce öldürülen kayınbabası, önceki kral VI. Henry'nin tabutunu muhafızlar eşliğinde mezarlığa götürmekte ve ağıt yakmaktadır. Lady Anne ve muhafızlar tabutu götürürken karşılarına Richard çıkar, tabutu zorla yere koydurur ve Lady Anne'le uzun bir tartışmaya girer. Bu tartışmadan da inanılmaz bir şekilde galip çıkarak, ondan öldüresiye nefret eden kadını kendisiyle evlenmeye razı eder.

LADY ANNE
Şu kralı öldüren sen değil misin?

RICHARD GLOUCESTER
Peki, öyle olsun.

LADY ANNE
Demek öyle olsun ha, kirpi kılıklı!
O zaman, bu alçakça cinayetin için
Dilerim belanı Tanrı'dan bulursun.
Ah, ne kadar ince, duygulu, erdemli bir insandı!

RICHARD GLOUCESTER
İyi ya işte, tam yerine gitti demek;
Cennetin Kralı için de öylesi makbul.

LADY ANNE
Tabii cennete gitti, senin asla gidemeyeceğin yere.

RICHARD GLOUCESTER
Onu cennete gönderen ben olduğuma göre,
Bana teşekkür borçlu. Ayrıca, dediğin gibiyse,
Zaten dünyaya değil oraya layıkmış.

(Richard'ın, planının ileri bir aşamasında, ağabeyi Clarence'ı öldürmeleri için tuttuğu katillerden biri, Richard'ınkine benzer bir "kara mizah" örneği sergiler. Clarence, katilleri Richard'ın tuttuğuna inanmaz ve, "Olamaz," der, "beni kurtarmak için elinden geleni yapacağına yemin etmişti." Neredeyse Richard'ın ağzından konuşan katilin cevabı birkaç anlamda ironi yüklü: "İyi ya işte, sizi bu dünyanın çilesinden kurtarıp öbür dünyanın huzuruna kavuşturuyor.")

Bu uzun tartışma Richard'ın zaferiyle bittiğinde, Lady Anne ve görevliler yollarına devam eder, Richard ise bu ilk önemli zaferini uzun bir tiradla kutlar:

Kur dediğin böyle yapılır işte! Kadın böyle ayartılır!
Artık benim olmaya olacak da,

Fazla tutmanın da âlemi yok yanımda.
Şu işe bak! Hem kocasını öldürmüşüm,
Hem babasını; kalbi en derin nefretle dolu.
Ama o ne yapıyor?

Inancını, vicdanını, her şeyi hiçe sayıp,
Tüm engellere karşı bana teslim oluyor.

Bu kadın beni harika yakışıklı buluyor!
İyisi mi ben kendime bir ayna alayım,
Sonra da birkaç terzi tutup,
Şöyle günün modasına uygun, şık
Bana yakışacak bir şeyler diktireyim.
Artık kendi gözüme girdiğime göre,
Kendime biraz masraf etsem fena olmaz.

Richard'ın nasıl biri olduğuna ilişkin en özlü ve somut bilgiyi, yine kendisine düşman ettiği annesi York Düşesi verir:

YORK DÜŞESİ
Dünyayı bana cehennem etmek için geldin dünyaya.
Doğurman ağır, acı bir yük oldu benim için.
Aksi, nadan bir çocuktun küçüklüğünde.
Okul günlerinde nemrut, vahşi, çılgın, kavgacıydın,
Olgunluk çağında kibirli, kurnaz, sinsi, kana susamış,
Görünüşte daha iyi niyetli, ama daha mızır,
Müşfik görünüşünün ardında hain biri oldun.

Bu sıfatların hemen hepsi Richard'ın oyun içindeki kişiliği için geçerli. O da, en az onun kadar büyük oynayan bir başka maceracı Macbeth gibi zaman zaman kendini yoklayıp bir durum muhasebesi yapıyor:

RICHARD
Ağabeyimin kızıyla evlenmem şart;
Yoksa krallığım cam üstünde duruyor demek.
Önce kardeşlerini öldürüp sonra kızla evlenmeli.
Sonuçta kazanç kesin değil, ama o kadar kana bulandım ki,

Çaresiz, artık günah günahı çekecek.
Merhamete, gözyaşına yer yok bu gözlerde.

Richard'a benzer yönleri olan Macbeth de, her türlü geri dönüş dürtüsüne, pişmanlık duygusuna bilinçle, iradesiyle karşı koyar:

MACBETH
Kan gölünde o kadar ilerlemişim ki,
Geri dönüş, ileri gitmek kadar yorucu olur.

Shakespeare'in büyük trajedi kahramanları Hamlet, Kral Lear, Othello ve Macbeth gibi, Richard da dönüşü olmayan yoldadır. İstese de geriye dönemeyeceğini bilir, ama sırtından atamayacağı yükü kendi isteğiyle taşıyormuş gibi yapan trajedi kişileri gibi, yolunda ilerler. Ama onunki, çoğu trajedi kahramanından farklı olarak, iyilik yolu değil, kötülük yoludur. Trajedi kahramanına benzer yanı ise, onun da, hep erişemeyeceği yere uzanmakta direnmesi:

Gençliğinde gözü kara, saldırgan, maceracıydın

III. Richard oyununu büyük ölçüde başkişi Richard götürüyor. Oyunun ana temaları da özellikle Richard'ın azimli, coşkulu, hırslı, kendine güveni tam, intikamcı, ikiyüzlü, vicdansız kişiliğinde en canlı örnekleriyle temsil ediliyor. Soylu bir aileden gelen, krallığa kadar yükselen böyle zeki ve güçlü bir kişide kötülüğün az rastlanır boyutlarını ve sinsi çekiciliğini görüyoruz; bizler de bir anlamda onun sırdaşları olarak, gizli emellerine, hınzırlığına tanık oluyor, kimi çarpık ve sadistçe nüktelerinden, alaylarından etkilenmekten kendimizi alamıyoruz.

III. Richard'da Shakespeare, İngiltere tarihinden bir örnekle, tarihin ironi yüklü seyrinden, çarpıcı, dramatik bir kesit seriyor gözlerimizin önüne; koskoca bir devletin başına geçmeyi başaran, bir milletin kaderini –kısa süreli de olsa– elinde tutan, bireylerin kaderleriyle keyfince oynayan bir iblis ile bitmek bilmeyen saray entrikalarından, devletin üst tabakalarında yaşanan boğaz boğaza çekişmelerden ve olup bitenleri çaresizlikle seyreden sıradan insanlardan, halk kitlelerinden oluşan "ibret verici" bir kesit.

Kaynaklar

Holinshed's Chronicle. Edited by Allardyce and Josephine Nicoll. Everyman: London, 1965 (1927).

Honan, Park. *Shakespeare: Bir Yaşam*. Türkçesi: Bülent Bozkurt. Yapı Kredi Yayınları: İstanbul, 2000.

Richard III: the Great Debate, including *History of King Richard III* by Sir Thomas More and *Historic Doubts on the Life and Reign of King Richard III* by Horace Walpole. Edited by Paul Kendall. The Folio Society: London, 1965.

The Norton Shakespeare. General Editor: Stephen Greenblatt. New York, 1986.

A Shakespeare Encyclopaedia. Edited by O. J. Campbell and E. G. Quinn. Methuen and Co.: London, 1966.

Shakespeare, William. *Altıncı Henry*. Türkçesi: Hamit Çalışkan. İmge Kitabevi: Ankara, 1994.

Shakespeare, William. *The Complete Works*. Edited by Peter Alexander. London, 1951.

Wells, Stanley. *Shakespeare: An Illustrated Dictionary*. London, 1978.

Not: Bu çeviriyi taslak halindeyken okuyarak bana değerli görüş ve önerilerini ileten, Marlowe ve Shakespeare çevirmeni, meslektaşım Hamit Çalışkan'a teşekkürlerimi sunuyorum.

KİŞİLER

KRAL IV. EDWARD
YORK DÜŞESİ, KRAL IV. EDWARD, CLARENCE ve GLOUCESTER'ın anneleri

Kral'ın oğulları:
EDWARD, Galler Prensi, daha sonra KRAL V. EDWARD
RICHARD, Genç York Dükü

Kral'ın kardeşleri:
GEORGE, Clarence Dükü
RICHARD, Gloucester Dükü, daha sonra KRAL III. RICHARD

Clarence Dükü'nün OĞLU
Clarence Dükü'nün KIZI
KRALİÇE ELIZABETH, Kral IV. Edward'ın karısı
Anthony Woodeville, KONT RIVERS, Kraliçe Elizabeth'in kardeşi

Kraliçe Elizabeth'in oğulları:
DORSET MARKİSİ
LORD GRAY

Sir Thomas VAUGHAN
KRAL VI. HENRY'NİN HAYALETİ
KRALİÇE MARGARET, VI. Henry'nin dul karısı
VI. Henry'nin oğlu PRENS EDWARD'IN HAYALETİ
LADY ANNE, KRAL VI. HENRY'nin oğlu Galler Prensi EDWARD'ın
dul karısı; daha sonra GLOUCESTER DÜKÜ'nün karısı
William, LORD HASTINGS, Başmabeyinci
Derby Kontu LORD STANLEY, Lord Hastings'in dostu
HENRY, Richmond Kontu, daha sonra KRAL VII. HENRY, Stanley'nin damadı

Richmond'ın taraftarları:
OXFORD KONTU
SIR JAMES BLOUNT
SIR WALTER HERBERT

Richard Gloucester'ın taraftarları:
BUCKINGHAM DÜKÜ
NORFOLK DÜKÜ
SIR RICHARD RATCLIFFE
SIR WILLIAM CATESBY
SIR JAMES TYRRELL
İki KATİL
UŞAK

LORD KARDİNAL
JOHN MORTON, Ely Piskoposu
John, bir Rahip
SIR CHRISTOPHER, bir Rahip
SIR ROBERT BRACKENBURY, Londra Kalesi'nin Komutan Vekili
Londra BELEDİYE BAŞKANI
Bir Kâtip
Hastings, bir HABERCİ
EMNİYET MÜDÜRÜ
Belediye meclisi üyeleri ve Yurttaşlar
Görevliler, iki piskopos, haberciler, askerler, vs.

III. Richard

BİRİNCİ PERDE

Birinci Sahne

(Londra'da bir sokak. Gloucester Dükü Richard girer.)

RICHARD GLOUCESTER

Kaygılarımızın kışı şimdi
Muhteşem bir yaza döndü
Bu York güneşi[1] sayesinde.
Hanemizin tepesinde dolaşan kara bulutlar
Okyanusun dibine gömüldü.
Alnımız zafer taçlarıyla donandı;
Ezilip parçalanmış zırhlarımız
Duvarlara asılı birer savaş yadigârı.
Eğlencede buluşma vakti artık,
Boru sesiyle silah başında değil;
O korkunç "Marş marş," gitti, dansa çağrı geldi yerine.
Sert bakışlı savaşın yüzü yumuşadı,
Zırhlı atların sırtına binip
Askerlerin ödünü patlatmayı bıraktı.

---

[1] York güneşi: York hanedanının arma remzi, parlayan bir güneşmiş. Lancaster hanedanıyla York hanedanı arasında 30 (1455-1485) yıl süren "Güller Savaşları" (beyaz gül York hanedanını, kırmızı gül Lancaster hanedanını temsil ediyordu) sırasında, 1471 yılındaki Tewkesbery Cengi'nde, York hanedanından, Richard Gloucester'ın ağabeyi Edward, Lancaster hanedanından Kral VI. Henry'yi yenilgiye uğratır. Bu sahnede Richard, York Dükü'nün oğlu olan ağabeyi Edward'ın kral olmasından duyduğu sevinci dile getiriyor. "York güneşi" derken, aynı zamanda bir kelime oyunu yapıyor. İngilizce'de "sun" (güneş) ile "son" (oğul) aynı yazılıp aynı telaffuz edilen kelimeler.

Lavtanın aşk nağmeleri eşliğinde, salına salına
Bir bayanın yatak odasına yollanıyor şimdi.
Oysa ben, bu çarpık bedenimle[1]
Ne böyle aşk oyunları için yaratılmışım,
Ne ayna karşısında kırıtmak için.
Eğri büğrü basılmış para gibiyim.
Önümde göz süzen bir haspaya caka satacak
Afili aşığa benzer bir halim hiç yok.
Adam gibi bir kalıptan yoksun kalmışım,
Sahtekâr Doğa'nın marifetiyle güzellikten nasip almamışım.
Yamuk yumuk, noksan, günüm gelmeden,
Hazır olmadan yollanmışım bu canlılar dünyasına.
Öyle sarsak, öyle çarpık yaratılmışım ki,
Topalladıkça köpekler havlıyor arkamdan.
Üstelik şimdi bu tatsız barış zamanında
Kaval dinleyip[2] güneşte kendi gölgemi seyretmeye,
Çarpıklığıma yanarak vakit geçirmeye
Hiç niyetim yok. Onun için de, madem çapkın olup
Bu güzel günleri hoşça geçirme şansım yok,
Ben de hain olup o günlerin boş zevklerinden
Nefret etmeye karar verdim. Bu yolda
Dolaplar çevirdim, fesatlıklar kotardım; niyetim,
Olmayacak kehanetler, iftiralar, rüyalarla,
Ağabeyim Clarence'la Kral'ın arasına
Ölümcül bir nifak sokmak. Şimdi,
Eğer benim ikiyüzlü ve hain olduğum kadar
Kral Edward da saf ve hakseverse,
"Edward'ın varislerinden G[3] diye biri
Onun katili olacak," diyen kehanet yüzünden
Clarence bugün kafese kapatılmış olmalı.

---

(1) Richard, kamburluğunu ve şekilsiz bedenini kastediyor.

(2) Kaval sesi burada, çobanların ("ideal pastoral ortamda") tasadan uzak huzurlu yaşamını, barışı temsil ediyor.

(3) "G": Edward bu harfi, "George" (Clarence Dükü) olarak yorumluyor. Harfin "Gloucester" Dükü Richard olabileceği aklına gelmiyor.

(Sir Robert Brackenbury ile, muhafız gözetimi altında, Clarence Dükü George girer.)

Dalın şimdi düşünceler, ruhumun derinliğine.
İşte geldi bile Clarence. Ağabey, iyi günler!
Bu silahlı muhafız da ne oluyor?

CLARENCE
Majestelerinin emri; güvenliğim için.
Kale'ye[1] kadar bana eşlik edecek.

RICHARD GLOUCESTER
Hangi gerekçeyle?

CLARENCE
Adım George diye.

RICHARD GLOUCESTER
Ama Lordum, bu sizin kabahatiniz değil ki?
O zaman vaftiz babanızı gönderseydi.[2]
Belki de majestelerinin niyeti
Sizi Kale'de yeniden vaftiz ettirmek.
Hadi söyleyin, mesele ne?

CLARENCE
Öğrenince söylerim, Richard. Çünkü,
Şu ana kadar anlayabilmiş değilim. Duyduğuma göre,
Majesteleri kehanetlere, rüyalara kulak veriyormuş;
Bu arada alfabeden G harfine takılmış.
Bir falcının dediğine göre, bu G yüzünden,
Çocukları babalarının mirasından yoksun kalacakmış.
Benim adım George da G'yle başladığından,
Bu G'nin ben olduğuma karar vermiş.
Yani böyle eften püften şeyler yüzünden
Tutuklatmış beni majesteleri.

---

(1) Kale: Ünlü Londra Kalesi. O çağda, soylu mahkûmlar yanında, vatan hainleri ve siyasal yönden tehlikeli görülen kişiler buraya gönderilirmiş.

(2) Yeni doğan çocuğun adı vaftiz babası tarafından konurmuş.

RICHARD GLOUCESTER

İşte erkeği kadın yönetirse böyle olur.
Sizi Kale'ye yollayan Kral değil,
Karısı Lady Gray.[1] Kral'ı kışkırtıp
Bu marazı, aşırı davranışlara iten o.
Kral'ı etkileyip Lord Hastings'i de kaleye gönderten
Yine o değil miydi; o ve saygıdeğer kardeşi
Antony Woodville? O Lord Hastings ki,
Daha yeni kurtuldu Kale'den.
Bizim güvenliğimiz yok, Clarence, yok.

CLARENCE

Vallahi, bence kimsenin yok. Kraliçe'nin yakınları ile
Geceleri Kral'la Bayan Shore[2] arasında mekik dokuyan
Gizli ajanlar hariç. Duymadınız mı,
Lord Hastings o kadına ricacı olmuş,
Yardım etsin de onu kaleden kurtarsın diye.

RICHARD GLOUCESTER

Demek diz çöküp yakarınca ilahesine,
Kavuştu Başmabeyinci özgürlüğüne.
Ben derim ki, madem Kral'ın gözüne girmenin yolu
O kadına yaranmaktan geçiyor, o zaman biz de
Onun adamı olalım, onun kıyafetini giyelim.[3]
Ağabeyimiz, o kıskanç ve geçkin dul Kraliçe'yle
Öteki kadına asalet bahşettiğinden beri,[4]
İkisinin de cakasından geçilmez oldu ülkede.

---

(1) Richard, "Lady Gray" diye alaylı bir şekilde Kraliçe'den söz ediyor. Kraliçe, Kral'la evlenmeden önce Sir John Gray'den dul kalmış.

(2) Bayan Shore: Londralı bir kuyumcunun karısı ve aynı zamanda Kral IV. Edward'ın metresi.

(3) "Onun kıyafetini": Soylu ailelerde hizmetkârlar, aile renklerini taşıyan üniforma giyerlermiş.

(4) Richard, Kraliçe'nin, Kral'la evlenmeden önce alt sınıftan olduğunu ima ediyor.

BRACKENBURY
Siz ekselanslarından özür dilerim efendim,
Ama majestelerinin kesin emri var,
Mevkii ne olursa olsun, kimse
Ağabeyinizle özel olarak konuşamaz.

RICHARD GLOUCESTER
Pekâlâ. Madem öyle, siz Brackenbury Hazretleri,
Konuştuğumuz her şeyi dinleyebilirsiniz.
Biz burada ihanet konuşuyor değiliz ahbap.
Biz diyoruz ki, Kral akıllı ve iyi yüreklidir;
Yüce Kraliçe ise yaşını başını almış, zarif,
Kıskançlık nedir bilmeyen bir insandır.
Diyoruz ki, Shore'un karısı zarif ayaklı,
Kiraz dudaklı, şirin gözlü ve pek tatlı dillidir.
Kraliçe'nin yakınları da asil insanlar, diyoruz.
Siz ne dersiniz? Öyle mi, değil mi?

BRACKENBURY
Konuyla pek ilişki kuramadım efendim.

RICHARD GLOUCESTER
Yani Bayan Shore'la, ha? Aman,
Kıracak olursan da dikkat et ahbap;
Bu işi kim yaparsa gizli yapmalı, bir kişi hariç.

BRACKENBURY
Kimmiş o kişi efendim?

RICHARD GLOUCESTER
Kocası tabii, şapşal.
Beni gammazlamazsın, değil mi?

BRACKENBURY
Ekselansları beni bağışlayın
Ama Sayın Dük'le konuşmayın lütfen.

CLARENCE
Tamam, emir aldığını biliyoruz, Brackenbury
Ve bu emre uyacağız.

RICHARD GLOUCESTER
Biz Kraliçe'nin naçiz kullarıyız; emre uyarız elbet.
Ağabey, elveda. Ben Kral'a çıkıyorum;
Serbest kalman için her şeyi yapacağım;
Hatta gerekirse, Kral Edward'ın duluna[1]
"Bacım," bile derim bu uğurda.
Bu arada, kardeşler arasındaki bu büyük ayıp
Bana ne kadar dokunuyor bilemezsin.

CLARENCE
Hiçbirimiz hoşlanmıyoruz bu işten, biliyorum.

RICHARD GLOUCESTER
Merak etmeyin, çok kalmayacaksınız hapiste;
Ya sizi kurtarırım, ya da yerinize ben girerim.
Bu arada biraz sabredin yeter.

CLARENCE
Başka çarem yok. Elveda.

(Clarence, Brackenbury ve Muhafız Kale'ye gitmek üzere ayrılırlar.)

RICHARD GLOUCESTER
Hadi güle güle; gidişin olsun, dönüşün olmasın.
Zavallı, saf Clarence, o kadar seviyorum ki seni,
En kısa zamanda ruhunu cennete göndereceğim.
Herhalde bu hediyeyi elden göndersem olur.
Bu gelen de kim? Hastings çıkmış galiba.

(Kale'den serbest bırakılan Lord Hastings girer.)

LORD HASTINGS
Lord Hazretlerine iyi günler diliyorum.

---

[1] "Kral Edward'ın duluna": Richard, Kraliçe Elizabeth'ten söz ederken yine, Kral IV. Edward'ın dul bir kadınla evlendiğine değiniyor.

RICHARD GLOUCESTER
Ben de Sayın Başmabeyinci'ye aynı dilekte bulunuyorum.
Açık havaya hoş geldiniz.
Sayın Lordum bunca zaman kapalı kalmaya nasıl dayandı?

LORD HASTINGS
Her mahkûm gibi, çaresiz, sabırla, yüce efendim.
Ama, yine de, Lordum, beni mahkûm ettirenlere
Teşekkür borcumu ödeyecek kadar yaşayacağım.

RICHARD GLOUCESTER
Şüphesiz, şüphesiz. Clarence da öyle.
Çünkü size düşmanlık edenler ona da etti
Ve tıpkı sizde olduğu gibi, emellerine ulaştılar.

LORD HASTINGS
Evet, ne acıdır ki, kartallar kafese kapatılırken,
Kargalarla çaylaklar başıboş dolaşıyor ortada.

RICHARD GLOUCESTER
Dışardan gelen haberler nasıl?

LORD HASTINGS
Haberin en kötüsü burada, içerde.
Kral hasta, halsiz ve umutsuz;
Doktorları çok endişeli sağlığından.

RICHARD GLOUCESTER
Aziz Paul hakkı için, bu kötü haber gerçekten!
Ama o da uzun süre hiç dikkat etmedi sağlığına;
Aşırılıkları yüzünden bünyesi zayıf düştü.
Çok üzücü bir durum bu.
Şimdi nerede? Yatağında mı!

LORD HASTINGS
Evet.

RICHARD GLOUCESTER
Peki, siz gidedurun ben de geliyorum.

(HASTINGS çıkar.)

Fazla yaşamaz umarım; ama önce
George'u acilen öteki dünyaya göndermek lazım.
En iyisi Kral'a şöyle tumturaklı yalanlar uydurup
Clarence'a olan nefretini kızıştırayım.
Her şey yolunda giderse,
Clarence'ın bir günü bile kalmadı bence.
Kral Edward da herhalde yakında
Tanrı'nın rahmetine kavuşur ve meydanı bana bırakır.
Biraz keyif çatmanın zamanı geldi. O zaman
İlk iş, Warwick'in küçük kızıyla evlenirim.
Gerçi, kocasıyla babasını biz öldürdük ama olsun.
Hem, bu işi telafi etmenin en iyi yolu
Kadıncağıza hem kocalık hem babalık etmek.
Benim de niyetim bu. Aslında onu sevdiğimden değil;
Ama bana öyle geliyor ki, onunla evlenirsem
Başka çıkarlarım da olur bu işte.
Dur bakalım, öyle kaptırdım ki,
Bu gidişle atımdan önce varacağım pazara.
Oysa Clarence nefes almayı sürdürüyor hâlâ.
Edward hâlâ yaşıyor ve ülkeyi yönetiyor.
Onlar bir gitsin de, o zaman görürüz aslında
Bakalım ne kazanmışız bu işin sonunda. *(Çıkar.)*

İkinci Sahne

(Londra'da bir cadde. Görevliler, üzeri açık bir tabutta Kral VI. Henry'nin cesedini taşımaktadır. Ellerinde harbelerle[1] tabutu koruyan muhafızlar ve matem giysisiyle Lady Anne tabutun yanında yürümektedir.)

LADY ANNE

Yere bırakın, bırakın yere şerefli yükünüzü;

[1] Harbe: Genellikle muhafızların kullandığı baltalı kargı.

lâbii, şerefi korumaya ne kadar yeterse açık bir tabut!
Ama yere koyun ki, bana düşen matem görevini
Yerine getireyim; büyük Lancaster'ın[1]
Zamansız ölümünün ardından ağıt yakayım.

(Görevliler tabutu yere koyar.)

İşte kutsal bir kralın zavallı bedeni,
Demir gibi soğuk şimdi;
Lancaster sülalesinden soluk bir kül yığını.
Ey kral kanı taşıyan kişiden arta kalan kansız beden!
Yasak da olsa, senin ruhuna sesleniyorum;[2]
Katledilen oğlun Edward'ın karısı,
Ben zavallı Anne'in ağıtını duyasın diye.
Senin bu yaralarını hangi el açtıysa,
Edward'ı hançerleyen de o eldi.
Ah, işte canının uçup gittiği bu pencerelere
Zavallı gözlerimin şifasız merhemi akıyor şimdi.[3]
Ah, lanet olsun bu yaraları açan ele!
Lanet olsun bu kanı akıtan soya! Lanet olsun
Bu işi yapmaya yüreği elveren yüreğe!
Kahrolsun, seni katledip bizi kahreden o hain,
Kat kat beterini bulsun Tanrı'dan!
Ona okuduğum belayı başka hiçbir canlıya okuyamam,
Dilim varmaz, ne kurda, ne örümceğe,
Ne kurbağaya, ne zehirli sürüngene.
Onun da çocuğu olursa bir gün,
Zamansız, çarpık doğsun, ucubeden farksız olsun;
Öyle çirkin, bet suratlı olsun ki,
Bakar bakmaz korkudan ödü patlasın anasının;

---

(1) Lancaster hanedanından olan VI. Henry, York taraftarlarınca tahtından indirilmiş ve katledilmişti.

(2) Ruh çağırma, ruhlara seslenme yasakmış.

(3) Anne, Kral Henry'nin açık yaralarını canın bedenden çıkmasına imkân veren birer pencere gibi görüyor. Yine, o zamanın âdetine göre, bir evde ölmek üzere olan biri varsa, ruhu çıkıp gitsin diye kapı ve pencereler açık bırakılırmış.

Alçaklığının cezasını öyle görsün o cani!
Genç efendimin ve senin ölümünle[1]
Ben ne kadar bedbaht olduysam,
Bir gün onun da karısı olursa, o da
Kocasının ölümüyle o kadar bedbaht olsun.

(Görevlilere)

Hadi şimdi, Aziz Paul Katedrali'nden aldığınız kutsal yükü,
Chertsey'ye götürelim de gömülsün.

(Görevliler tabutu kaldırır.)

Yorulursanız dinlenin. Ben de o arada yine
Kral Henry'nin cesedi başında ağıt yakarım.

(Gloucester Dükü Richard girer.)

RICHARD GLOUCESTER *(Görevlilere)*
Durun, tabutu yere bırakın.

LADY ANNE
Hangi kara büyücü çağırdı bu iblisi?
Nasıl engellenir böyle kutsal, insani bir görev?

RICHARD GLOUCESTER *(Görevlilere)*
Bana bakın, adi herifler, Aziz Paul hakkı için,
O tabutu hemen bırakmayan
Kendi tabutuna girer, ona göre.

MUHAFIZ
Lordum, lütfen yoldan çekilin,
Bırakın tabut geçsin.

RICHARD GLOUCESTER
Seni küstah köpek! Asıl sen çekil!
Emrediyorum! Kargını da göğsümden çek,

[1] Prens Edward ile Kral VI. Henry'yi kast ediyor.

Yoksa, Aziz Paul şahidim olsun
Seni ayağımın altına alır,
Cüretinin bedelini ödetirim.

(Görevliler tabutu yere bırakır.)

LADY ANNE *(Görevlilere ve muhafızlara)*
Ne o, niye titriyorsunuz?
Korktunuz, değil mi? Hepiniz korktunuz.
Heyhat! Hiç şaşmam! Ne de olsa fanisiniz.
Hangi fani korkmaz böyle iblisten!
Defol! Bet suratlı cehennem zebanisi!
Kral'ın fani bedenine gücün yetti ama,
Ruhunu ele geçiremezsin. Onun için, yok ol!

RICHARD GLOUCESTER
Tatlı azizem, kabalığımı bağışlayın, ne olur sinirlenmeyin!

LADY ANNE
Alçak şeytan! Tanrı aşkına çekil yolundan,
Bizi rahat bırak. Güzelim dünyayı cehenneme çevirdin,
Beddualarla, acı feryatlarla doldu senin yüzünden.
Yaptığın haince işleri görmek hoşuna gidiyorsa,
Kasaplığının bir örneği karşında.
Bakın baylar, işte, işte, görüyor musunuz,
Henry'nin cansız bedenindeki yaralar
Nasıl açıldı, nasıl kanıyor yeniden![1]
Bak da yüzün kızarsın, seni çirkin, çarpık yumru.
Çoktan kanı çekilmiş, soğuk, boş damarlardan
Bu kanı yine akıtan senin varlığın çünkü.
Bu doğaötesi tufana yol açan,
Senin işlediğin insanlıkdışı, doğadışı suç.
Ey bu kanı yaratan Tanrım, bu ölünün öcünü al!
Ey bu kanı içen toprak, şu ölünün öcünü al!

[1] İnanca göre, katledilen bir kişinin bedenindeki yaralar, katil yakındaysa yeniden açılıp kanamaya başlarmış.

Ya gökten yıldırım yağsın tepesine,
Gebertsin bu caniyi, ya da toprak yarılsın,
Canım Kral'ın kanını nasıl içtiyse,
O Kral'ı doğrayan cehennem zebanisini de
Diri diri yutsun.

RICHARD GLOUCESTER
Bayan, iyi niyetin kuralını bilmiyorsunuz.
İyi niyet, kötülüğe iyilikle,
Bedduaya hayır duayla karşılık vermektir.

LADY ANNE
Alçak! Ya sen? Ne Tanrı yasası bilirsin, ne insan yasası.
En vahşi hayvanda bile bir nebze merhamet vardır.

RICHARD GLOUCESTER
Bende olmadığına göre, hayvan değilim.

LADY ANNE
Hayret! Doğruyu söyleyen bir şeytan![1]

RICHARD GLOUCESTER
Hayret! Öfkelenen bir melek!
Ama dinle de, ey muhteşem, ilahi kadın,
Sözümona işlediğim cinayetleri açıklayıp,
Kendimi temize çıkarayım.

LADY ANNE
Hayır, sen dinle de, ey insanlığın baş belası,
Herkesin bildiği cürümlerini tek tek sayıp,
Ne sefil biri olduğunu yüzüne vurayım.

RICHARD GLOUCESTER
Güzelliği dillere destan kadın,
Ne olur bir an için özrümü dinlesen!

[1] Richard'ın insan ya da hayvan değil, şeytan olduğunu kastediyor.

LADY ANNE
Alçaklığına akıl sır ermez adam,
Sahte özürleri bırak da, git kendini as sen.

RICHARD GLOUCESTER
Ama ümitsizliğe düşmek kendimi suçlamak olur.

LADY ANNE
Ancak ümitsizliğe düşmekle,
Haksızca katlettiğin insanların
Haklı öcünü almış olursun kendinden.

RICHARD GLOUCESTER
Onları ben öldürmedim desem...

LADY ANNE
O zaman ölmemiş olurlardı.
Ama öldüler, ve senin elinle, melun iblis!

RICHARD GLOUCESTER
Kocanı ben öldürmedim.

LADY ANNE
Yani yaşıyor.

RICHARD GLOUCESTER
Hayır öldü, ama Edward'ın eliyle.

LADY ANNE
İğrenç bir yalan bu. Kraliçe Margaret görmüş,
Cinayet aleti olarak kullandığın palanın ucundan
Kocamın kanı damlıyormuş.
Kraliçe'nin göğsüne de dayamışsın o palayı,
Ama kardeşlerin araya girip caydırmışlar seni.

RICHARD GLOUCESTER
Evet ama Kraliçe de beni tahrik etti:
O iftiracı diliyle, başkasının suçunu
Benim suçsuz omuzlarıma yıkmaya kalktı.

LADY ANNE
Seni tahrik eden, kendi kanlı düşüncelerin;
Aklın fikrin kesip doğramakta.
Şu Kral'ı öldüren sen değil misin?

RICHARD GLOUCESTER
Peki, öyle olsun.

LADY ANNE
Demek öyle olsun ha, kirpi kılıklı![1]
O zaman, bu alçakça cinayetin için
Dilerim belanı Tanrı'dan bulursun.
Ah, ne kadar ince, duygulu, erdemli bir insandı!

RICHARD GLOUCESTER
İyi ya işte, tam yerine gitti demek;
Cennetin Kralı için de öylesi makbul.

LADY ANNE
Tabii cennete gitti, senin asla gidemeyeceğin yere.

RICHARD GLOUCESTER
Onu cennete gönderen ben olduğuma göre,
Bana teşekkür borçlu. Ayrıca, dediğin gibiyse,
Zaten dünyaya değil oraya layıkmış.

LADY ANNE
Oysa senin layık olduğun tek yer cehennem.

RICHARD GLOUCESTER
Olabilir, ama bir yer daha var.

LADY ANNE
Zindan mı?

---

[1] Buradaki "kirpi," (İngilizcesi "hedgehog"), çenesi domuz çenesine benzeyen, sırtı kambur kirpi türü. O çağda, başkalarının duygularını hiçe sayan kişilere bu ad verilirmiş. Lady Anne burada ayrıca, Richard'ın aile arması olan yaban domuzuna da gönderme yapıyor.

RICHARD GLOUCESTER
Hayır, senin yatak odan.

LADY ANNE
Dilerim yattığın yerde rahat yüzü görmezsin!

RICHARD GLOUCESTER
Sizinle yatana kadar görmeyeceğim kesin.

LADY ANNE
Öyle olur umuyorum.

RICHARD GLOUCESTER
Öyle olacak, biliyorum.
Ama bak, kuzum Lady Anne, hadi artık
Böyle kavga eder gibi atışmayı bırakıp,
Biraz daha sakin düşünelim.
Ne dersiniz, Henry ile Edward da
Bu Plantagenetlerin zamansız ölümünden
En az cellat kadar sorumlu değil mi?

LADY ANNE
Bu alçakça işin tek sorumlusu sendin.

RICHARD GLOUCESTER
Hayır, tek sorumlu sizin güzelliğinizdi,
Her gece uykularımı kaçıran güzelliğiniz.
Üstelik, o sıcacık koynunuza
Bir saatliğine girebilme uğruna
Gerekirse tüm dünya âlemi öldürürdüm.

LADY ANNE
Bil ki, ey cani, böyle bir şeyin düşüncesi bile yeter
O güzelliği şu tırnaklarımla yüzümden söküp atmaya!

RICHARD GLOUCESTER
Ama bu gözler dayanamazdı
O güzelim yüzün bozulmasına;
Ben orada olsam izin vermezdim buna.

Güneş nasıl içini açıyorsa başka insanların,
Benim içimi açan da o güzellik;
Gündüzüm, hayatım benim o.

LADY ANNE
Umarım hayatın söner,
Gündüzün kararır, geceye döner.

RICHARD GLOUCESTER
Ama her ikisi de sensin, güzel varlık;
Onun için, bela okuma kendine.

LADY ANNE
Keşke öyle olsaydım, o zaman
Ocümü nasıl alacağımı bilirdim senden.[1]

RICHARD GLOUCESTER
Çok saçma bir düşünce,
Seni sevenden öç almak!

LADY ANNE
Hayır, haklı ve mantıklı bir düşünce,
Kocamı öldürenden öç almak.

RICHARD GLOUCESTER
Sayın bayan, seni kocandan mahrum eden,
Daha iyisini bulasın diye yaptı o işi.

LADY ANNE
Ondan iyisi olamaz yeryüzünde.

RICHARD GLOUCESTER
Seni ondan çok seven biri var ama.

LADY ANNE
Kimmiş?

---

[1] "Hayatıma son verir, seni de öldürmüş olurdum," diyor.

RICHARD GLOUCESTER
Plantagenet.

LADY ANNE
Ama bu oydu.

RICHARD GLOUCESTER
O değil; ismi aynı, ama kişiliği daha üstün.

LADY ANNE
Hani, nerede?

RICHARD GLOUCESTER
Karşında.

(Lady Anne, Richard'ın yüzüne tükürür.)

Niye tükürdün yüzüme?

LADY ANNE
Keşke zehir tükürüp
Hemen öldürebilseydim seni.

RICHARD GLOUCESTER
Ama o zehrin kaynağına bak!
Hayatımda bu kadar güzelini görmedim.

LADY ANNE
O zehrin yapıştığı kurbağa suratına bak!
Hayatımda bu kadar çirkinini görmedim.
Çekil karşımdan! Gözlerim hastalık kapacak yoksa!

RICHARD GLOUCESTER
Benimkiler kaptı bile hastalığı o güzel gözlerden!

LADY ANNE
Keşke her biri bir ejderha[1] olsa da
Bir bakışta seni çarpıp alsa canını.

[1] "Basilisk": Bir bakışıyla canlıları öldürebildiğine inanılan efsanevi yılan ve ejderha.

RICHARD GLOUCESTER

Zaten yaşayan ölüye çevirdiler beni;
Bari çarpsalar da kurtulsam. Hem bak,
Gözlerin gözlerimden tuzlu yaşlar çekmiş;
Güzellikleri bozulmuş çocuksu yaşlarla.
Oysa merhamet yaşı dökmemiştir benim gözlerim...
Yo, hayır, dökmemiştir. Hatta o kara suratlı Clifford,[1]
Kardeşim Rutland'ı yaraladığında,
Babamla ağabeyim Edward,
Can çekişen Rutland'ın iniltileri karşısında
Dayanamayıp ağlarken bile gözyaşı dökmedim ben.
Senin cengâver baban bize gelip
Babamın ölüm haberini getirdiğinde de dökmedim.[2]
Üstelik baban olayı anlatırken, çocuklar gibi,
Hıçkıra hıçkıra ağlıyor, dinleyenlerin de yanaklarından
Yağmurla ıslanan ağaçlar gibi yaş iniyordu.
Ama benim yaman gözlerim, o keder anında,
Bir damlacık yaşı hor görüyordu.
İşte onca acının gözümden akıtamadığı yaşı
Şimdi güzelliğin akıttı, kör etti gözlerimi ağlamaktan.
Hayatta ne dosta dil döktüm, ne düşmana;
Tatlı dili, iltifatı hiç beceremedi dilim.
Ama şimdi, güzelliğin aklımı çeldi,
Mağrur gönlüm dize geldi, dilim çözüldü.

(Anne, bu sözlere dudak büker.)

Böyle ifadeler yakışmıyor dudaklarına;
Opmek için yaratılmış onlar, hor görmek için değil.
Madem o kinci yüreğin beni affedemiyor,

---

(1) Rutland, Richard'ın ağabeyi, Edward'ın küçüğü, Clarence'ın büyüğü. Lord Clifford'ın Rutland'ı öldürüşü, Shakespeare'in *VI. Henry* oyununun üçüncü bölümünde anlatılıyor.

(2) Richard'ın babası olan York Dükü öldüğünde, ölüm haberini ailesine, Anne'in babası Warwick Kontu getirmiş.

(Diz çöker ve kılıcını Anne'e uzatır.)

Al şu sivri kılıcı çekinmeden del göğsümü; del ki,
Sana tapan ruhum çıkıp gitsin bedenimden.
İşte açıyorum bağrımı, indir ölümcül darbeni;
Dizlerimin üstünde yalvarıyorum, öldür beni!

(Bağrını açar. Anne, bir an için kılıcı saplayacak olur.)

Hadi, durma! Evet, Kral Henry'yi ben öldürdüm.
Ama gerçek neden senin güzelliğindi.
Hadi, bitir şu işi! Genç Edward'ı hançerleyen de bendim;
Ama hep o ilahi güzelliğin yüzünden.

(Anne kılıcı indirir.)

Ya o kılıcı kaldır, ya beni.

LADY ANNE
Hadi kalk, ikiyüzlü.

(Richard doğrulur.)

Ölmeni isterim ama katilin olmak istemem.

RICHARD GLOUCESTER
O zaman söyle, kendimi öldüreyim.

LADY ANNE
Söyledim ya işte.

RICHARD GLOUCESTER
O öfkeliydi. Hadi bir daha söyle.
Söyle de bak, senin aşkın uğruna
Senin aşkını öldüren şu elim,
Yine senin aşkın uğruna, asıl aşkını
Bir hamlede nasıl öldürürmüş.[1]
Her iki ölümün de sorumlusu sen olursun.

---

[1] Richard burada şöyle diyor: "Senin aşkın uğruna kocanı ('aşkını') öldürdüm; ama istersen, yine senin aşkın uğruna kendimi ('asıl aşkını') de öldürürüm."

LADY ANNE
Şu anda kalbini görmeyi isterdim.

RICHARD GLOUCESTER
Görüyorsun işte, çünkü kalbim dilimde.

LADY ANNE
Bence ikisi de yalancı.

RICHARD GLOUCESTER
O zaman doğru insan yok dünyada.

LADY ANNE
Hadi artık, kılıcınızı kınına koyun.[1]

RICHARD GLOUCESTER
O zaman barıştık mı?

LADY ANNE
Bu daha belli değil.

RICHARD GLOUCESTER
Peki umutla yaşayabilir miyim?

LADY ANNE
Herkes öyle yaşamıyor mu?

RICHARD GLOUCESTER
Rica etsem, şu yüzüğü takar mısın?

LADY ANNE
Almak, vermek değildir.[2]

RICHARD GLOUCESTER
Bak nasıl sardı parmağını yüzüğüm.

---

[1] Buraya kadar Anne, Richard'a karşı olan sert tutumunu vurgulamak için, "atışma" tavrının da gereği olarak "sen" diye hitap ediyordu. Bu andan sonra, bir-iki istisnayla, daha kibarca "siz" diye hitap ediyor.

[2] "Senin yüzüğünü kabul ediyor olmam, kendimi sana vereceğim anlamına gelmez."

İşte senin göğsün de zavallı yüreğimi
Öyle sarıp aldı kendine.
İkisi de sende kalsın, senin olsun.
Ama sen de bu bahtsız âşığına
Lütfedip bir iyilik yaparsan
Sonsuza kadar mutlu kılarsın onu.

LADY ANNE
Nasıl bir iyilik?

RICHARD GLOUCESTER
Lütfen bu acıklı tavırlara artık son verin;
Bırakın yas tutmak en çok kime düşüyorsa
O tutsun. Siz hemen Crosby malikânesine[1] gidin.
Ben de daha sonra size katılacağım.
Ama önce şu işi bitireyim:
Bu yüce Kral'ı, ona yakışır törenle
Chertsey Manastırı'na gömüp
Mezarını nedamet gözyaşlarıyla ıslatayım.
Bu ricamın ardında başka nedenler de var,
Ama şimdi bunları açıklayamam;
Sizden dileğim, lütfen dediğimi yapın.

LADY ANNE
Peki o zaman, bütün kalbimle!
Ayrıca, sizin böyle pişman olduğunuzu görmek
Beni çok sevindirdi. Tressell ve Berkeley,
Benimle gelin.

RICHARD GLOUCESTER
Hadi bana güle güle deyin.

LADY ANNE
Bunu hak etmediniz ama,

(1) Richard'ın Londra'daki konutlarından biri.

Madem size iyi davranmayı bana öğreten yine sizsiniz,
O zaman, farz edin size güle güle dedim.

(Anne, Tressell ve Berkeley'yle birlikte çıkar.)

RICHARD GLOUCESTER
Beyler, tabutu alın.

GÖREVLİLER
Chertsey'ye mi, Sayın Lordum?

RICHARD GLOUCESTER
Hayır, Blackfriars'a. Oraya gidip beni bekleyin.

(Görevliler tabutu alarak çıkar. Gloucester kalır.)

RICHARD GLOUCESTER
Kur dediğin böyle yapılır işte! Kadın böyle ayartılır!
Artık benim olmaya olacak da,
Fazla tutmanın da âlemi yok yanımda.
Şu işe bak! Hem kocasını öldürmüşüm,
Hem babasını; kalbi en derin nefretle dolu.
Ama o ne yapıyor? Dilinde onca bela, gözünde onca yaşla,
Üstelik nefretimin tanığı kan içinde şurada yatarken,
Malum iblis suratım ve düzenbaz tavrın bir yana,
Davama arka çıkacak tek bir yandaşım yokken,
İnancını, vicdanını, her şeyi hiçe sayıp
Tüm engellere karşı, bana teslim oluyor! Ya!
Üç ay önce Tewkesbury'de,
Kendime hâkim olamayıp hançerlediğim
Şahbaz kocası Edward Hazretlerini
Daha şimdiden unuttu mu yoksa?
Oysa adamcağız bayağı sevimli, şirin biriydi.
Doğa'nın lütufkâr anında gelmişti dünyaya;
Yürekli, akıllı, ve şüphesiz anlı şanlı bir gençti.
Şu koca dünyaya gelmez bir daha benzeri.
Peki şimdi, nasıl olacak da bu kadıncağız,

Şu canım hükümdarı ömrünün baharında tırpanlayıp
Kendisini yaslı bir döşeğin başında dul bırakan
Benim gibi birine tiksinmeden bakacak?
Edward'ın yarısı etmeyecek, aksak, çarpık birine!
Ama ben hep kendime haksızlık ediyorum;
Etmiyorsam metelik etmesin dükalığım!
Ben kendime yakıştırmasam da, kesin,
Bu kadın beni harika yakışıklı buluyor!
İyisi mi ben hemen kendime bir ayna alayım,
Sonra da birkaç terzi tutup,
Şöyle günün modasına uygun, şık,
Bana yakışacak bir şeyler diktireyim.
Artık kendi gözüme girdiğime göre,
Kendime biraz masraf etsem fena olmaz.
Ama önce şu adamı mezarına bir boca edeyim,
Sonra matem havasında aşkıma yollanırım.
Sen parlaya dur ki, ey muhteşem güneş, ben de
Aynamı alıp şöyle bir bakayım kendi gölgeme. *(Çıkar.)*

Üçüncü Sahne

(Westminster Sarayı. Kraliçe Elizabeth, Lord Rivers, Marki Dorset, Lord Gray.)

RIVERS *(Elizabeth'e)*
Merak etmeyin efendim,
Majesteleri kısa sürede sağlığına kavuşacak.

GRAY *(Elizabeth'e)*
Siz böyle endişelendikçe
Daha da kötüye gidiyor durumu.

Onun için, Tanrı aşkına biraz sakin olun,
Majestelerine güler yüz gösterip içini ferahlatın.

KRALİÇE ELIZABETH
Ama o ölürse bana ne olur biliyor musunuz?

RIVERS
Lordumu kaybetmeniz dışında
Hiçbir şey olmaz.

KRALİÇE ELİZABETH
Onu kaybetmek, her şeyi kaybetmek demek benim için.

GRAY
Onun yokluğunda sizi avutsun diye,
Tanrı size güzel bir evlat vermiş.

KRALİÇE ELIZABETH
Ah, ama o daha küçük;
Üstelik velayeti de Richard Gloucester'ın üstünde.
Bu adam ne beni sever ne sizleri.

RIVERS
Velayetin ona verilmesi kesinleşti mi?

KRALİÇE ELIZABETH
Henüz kesinleşmedi ama karar öyle.
Kral ölecek olursa kesinleşmesi kaçınılmaz.

(Buckingham Dükü ile Derby Kontu Lord Stanley girer.)

GRAY
Lord Buckingham'la Lord Derby geliyor.

BUCKINGHAM *(Elizabeth'e)*
Size iyi günler dilerim, Kraliçe Hazretleri.

STANLEY *(Elizabeth'e)*
Tanrı majestelerine dert vermesin efendim.

KRALİÇE ELİZABETH
Aziz Lord Derby, sanmam ki Kontes Richmond
Sizin bu güzel duanıza amin desin.[1]
Ancak, merak etmeyin; gerçi Kontes sizin karınız
Ve beni de sevmiyor, ama, emin olun, Sayın Lordum,
Onun kendini bilmezliği yüzünden
Sizden nefret ediyor değilim.

STANLEY
Sizden rica ediyorum, lütfen,
Hakkında söylenenlere inanmayın;
Kıskanç insanların haince iftiraları bunlar.
Söylenenlerin bir kısmı doğru görünse de,
Bunu kötü niyetine değil rahatsızlığına verin.
Şu günlerde geçirdiği ağır bir hastalık onu çok etkiledi.

RIVERS
Bugün Kral'ı gördünüz mü, Sayın Lord Derby?

STANLEY
Evet, şu anda, Buckingham Dükü'yle birlikte
Majestelerini ziyaretten dönüyoruz.

KRALİÇE ELİZABETH
Durumunda iyileşme var mı, lordlarım?

BUCKINGHAM
Çok ümit verici efendim.
Kral Hazretlerinin neşesi yerindeydi.

KRALİÇE ELİZABETH
Sağlığına duacıyız. Konuştunuz mu kendisiyle?

BUCKINGHAM
Evet efendim. Herkesi barıştırmak istiyor:

---

[1] Derby'nin karısı olan Kontes Richmond, krallık tacının kendi oğlu Henry'nin hakkı olduğuna inandığından, Kral IV. Edward ve ailesine açıkça husumet besliyormuş. Kraliçe Elizabeth o nedenle Richmond'a dokunduruyor.

Gloucester Dükü ile kardeşlerinizi,
Onlarla da Başmabeyinci Lord Hastings'i.
Haber gönderip hepsini huzura çağırttı.

KRALİÇE ELİZABETH
Keşke yapabilse! Ama mümkün değil.
Korkarım feleğin çarkının tepesindeyiz şu an,
Bundan sonrası artık iniş.

(Gloucester Dükü Richard ile Lord Hastings girer.)

RICHARD GLOUCESTER
Bana haksızlık ediliyor, buna sessiz kalamam.
Yok gaddarmışım, onları sevmiyormuşum filan.
Onlar kim oluyor da beni Kral'a şikâyet ediyor!
Aziz Paul aşkına, majestelerini seven insan
Böyle yapar mı, onun kulaklarını
Böyle haince dedikodularla meşgul eder mi?
Ben niye hep habis bir düşman oluyorum?
Onlar gibi arsızca yaltaklanmıyorum da ondan,
İnsanların yüzüne gülüp
Arkadan kuyularını kazmıyorum,
Fransızlar gibi yerlere kadar eğilip
Taklitçi maymun kibarlığı yapmıyorum da ondan.
Sen istediğin kadar, kimseye zarar vermeden,
Kendi halinde yaşamaya çalış;
Bu sinsi züppelerin iftiralarından kurtulamazsın.

RIVERS
Şerefli Dük Hazretleri kimi kastediyorlar acaba?

RICHARD GLOUCESTER
Senin gibi, şeretten, namustan nasibini alınamışları.
Ben sana ne haksızlık ettim, ne kötülük ettim?
Ya sana? Ya sana? Ya da herhangi birinize?
Tanrı hepinizin belasını versin! Kral Hazretleri ki,
Size rağmen Tanrı ona uzun ömür versin,

İnce iftiralarımızdan fırsat bulup
Rahat bir nefes alamaz hale geldi.

KRALİÇE ELİZABETH
Hayır, Gloucester kardeş,
Siz konuyu yanlış anladınız.
Kral bu çağrıyı kendi iradesiyle yaptı,
Kimsenin kışkırtmasıyla değil. Neden derseniz,
Herhalde, baktı ki, sizin, çocuklarıma, kardeşlerime
Ve bana karşı içinizde beslediğiniz nefret
Tavır ve davranışınıza yansıyor,
Kötü niyetinizin kaynağını öğrenmek
Ve durumu açıklığa kavuşturmak istedi.

RICHARD GLOUCESTER
Bilemem. Dünya o kadar bozuldu ki,
Bakıyorsun, kartalın konamadığı yerde
Çalıkuşu avlanıyor. Serseriler beyefendi olmuş,
Beyefendiler serseri yerine konuyor.

KRALİÇE ELİZABETH
Hadi hadi, birader Gloucester,
Biz biliyoruz ne demek istediğinizi.
Mevkiimi kıskanıyorsunuz, arkadaşlarınkini de.
Tanrı bizi size muhtaç etmesin!

RICHARD GLOUCESTER
Ama bu arada Tanrı beni size muhtaç etti.
Sizin yüzünüzden kardeşimiz hapsedildi,
Ben gözden düştüm, asiller aşağılandı.
Öte yandan, daha iki gün önceye kadar
Beş para etmeyen insanlara
Büyük payeler, asalet unvanları verildi.

KRALİÇE ELİZABETH
Kendi halimde, dertsiz yaşarken beni alıp
Bu çileli mevkie getiren Tanrı adına yemin ederim,

Majestelerini Clarence Dükü'ne karşı asla kışkırtmadım.
Aksine, hep onun hakkını savundum.
Lordum, bu asılsız ve korkunç suçlamalarla
Bana böyle hakaret etmeniz çok ayıp!

RICHARD GLOUCESTER
En son, Lord Hastings'in hapse girişinde
Payınız olduğunu da inkâr edin isterseniz.

RIVERS
Edebilir, Lordum, çünkü...

RICHARD GLOUCESTER
Tabii edebilir, Lord Rivers; bunu kim bilmez?
Hatta inkâr etmekten de öteye gidebilir.
Sizin kazancı bol mevkilere gelmenize yardım edip
Sonra da, "Ben bir şey yapmadım,
Her türlü payeyi hakkıyla kazandı," da diyebilir.
Her şeyi inkâr edebilir, hem de nasıl edebilir!

RIVERS
Tanrı aşkına, nasıl edebilir?

RICHARD GLOUCESTER
Tanrı aşkına değil, ama Kral aşkına edebilir;
Bekâr, genç ve körpe bir Kral aşkına.
Keşke büyükannenize de nasip olsaydı böylesi.

KRALİÇE ELIZABETH
Lord Gloucester, bu kabalıklarınıza,
Acı alaylarınıza fazlasıyla tahammül ettim.
Yemin ederim, bu saygısızlık ve terbiyesizliğinizi
Artık majestelerine ileteceğim.
Değil bir kraliçe, köyden gelme hizmetçi kız bile
Bu densizlik, küstahlık ve edepsizliğe dayanamaz.

(Salıncakilere görünmeden, arka taraftan yaşlı Kraliçe Margaret girer.)

İngiltere Kraliçesi olmak buysa, beni mutlu etmiyor.

KRALİÇE MARGARET *(Kendi kendine)*
Beter ol inşallah!
Iıbarın, mevkiin, tahtın, hepsi benim hakkımdı.

RICHARD GLOUCESTER *(Elizabeth'e)*
Ne yani, beni tehdit mi ediyorsunuz?
Her şeyi Kral'a söyleyeceksiniz öyle mi?
Söyleyin, hiç durmayın. Her sözümü
Kral'ın huzurunda da tekrarlamaya hazırım;
Isterse Kale'ye göndersin beni.[1]
Artık konuşma zamanı geldi;
Çekilen acılar unutuluyor çünkü.[2]

KRALİÇE MARGARET *(Kendi kendine)*
Seni şeytan! Benimkiler hiç unutulmuyor ama!
Kale'de kocam Henry'yi öldürttün,
Tewkesbury'de de zavallı oğlum Edward'ı.

RICHARD GLOUCESTER *(Elizabeth'e)*
Siz Kraliçe olmadan,
Ya da kocanız Kral olmadan önce,
Onun işleri yürüsün diye yük hayvanı gibi çalıştım.
Baş düşmanlarını ot ayıklar gibi ayıkladım,
Dostlarını cömertçe ödüllendirdim,
Onunki kral kanı olsun diye
Kendi kanımı döktüm.

KRALİÇE MARGARET *(Kendi kendine)*
Ya döktüğün öteki kanlar?
İkinizin kanından da değerliydi onlar.

(1) Ünlü Londra Kalesi'nden (veya Kulesi'nden) söz ediyor. Genellikle önemli kişilerin kapatıldığı bir hapishane olarak da kullanılan bu kaleye giren kolay kolay sağ çıkamazmış (Bkz. s. 23'teki 1 No'lu not).

(2) Richard, Kral'ın tahtı ele geçirmesine yardım ettiği dönemde bu uğurda çektiği acı ve sıkıntılardan söz ediyor.

RICHARD GLOUCESTER *(Elizabeth'e)*
Ben bütün bunları yaparken,
Siz ve kocanız Gray, Lancaster yanlısıydınız.
Evet, siz de öyle, Rivers.
Sizin ilk kocanız, Kraliçem,
Margaret'ın ordusunda dövüşürken,
Saint Albans'da ölmemiş miydi?
Neydiniz, ne oldunuz. Unuttuysanız
Ben size hatırlatayım. Ayrıca ben de
Neydim, ne oldum; onu da bilin.

KRALİÇE MARGARET *(Kendi kendine)*
Eli kanlı cani! Sen hep aynı kaldın.

RICHARD GLOUCESTER
Zavallı Clarence da babası Warwick'in yanından ayrılıp[1]
Ona ihanet etmişti. İsa onu affetsin.

KRALİÇE MARGARET *(Kendi kendine)*
Belasını Tanrı'dan bulsun!

RICHARD GLOUCESTER
Sonra yine Edward'ın safına geçip
Tahtı ele geçirmesine yardım etti.
Ödül olarak da hapsi boyladı zavallı.
Keşke ben de yufka yürekli, hassas biri değil,
Edward gibi taş yürekli olsaydım.
Bu dünya, benim gibi saf, çocuk ruhlulara göre değil.

KRALİÇE MARGARET *(Kendi kendine)*
İyi ya, ne duruyorsun? Cehennem ol, git bu dünyadan.
Seni iblis! Senin yerin belli.

RIVERS
Sayın Lord Gloucester,

(1) "Babası"ndan kasıt "kayınbabası". Clarence, Warwick'in kızı Isabella ile evlenince bir süre kardeşlerine karşı Lancaster'ların safında yer almış. Daha sonra da onlardan ayrılıp (onlara "ihanet edip") Yorkların safına dönmüş.

Geçmişi anarak, o olaylı günlerde
Size karşı olduğumuzu söylüyorsunuz.
O dönemde efendimiz Kral'ın emrine uyuyorduk;
Kralımız siz olsaydınız, sizin emrinize uyardık.

RICHARD GLOUCESTER
Size kral olmak ha! Çerçi olurum daha iyi.[1]
Düşüncesi bile uzak olsun benden!

KRALİÇE ELIZABETH
İyi ki değilsiniz Lordum.
Çünkü bu ülkede kraliçe olmak
Bana nasıl hiç hoş gelmiyorsa,
Kral olmak da size hoş gelmezdi herhalde.

KRALİÇE MARGARET *(Kendi kendine)*
Kraliçe olmak hoş gelmiyormuş!
Doğrudur; çünkü kraliçe benim
Ve hiç hoşlanmıyorum bu işten.
Artık sabredemeyeceğim.

(Öne çıkar.)

Sizi gidi kavgacı düzenbazlar!
Benden çaldığınızı paylaşamayınca
Aranız bozuldu değil mi! Bakıyorum da,
Beni görünce bir titremedir aldı hepinizi.[2]
Artık kraliçe diye önümde eğilmeseniz de,
Beni tahttan indiren asiler gibi
Karşımda titriyorsunuz ya, yeter.
(Richard'a) Ah, yufka yürekli hain! Bak bana, çekinme.

RICHARD GLOUCESTER
Seni pis, buruşuk cadı; ne işin var burada?

---

(1) Çerçi: Kaynak metinde geçen "pedlar"ın tam karşılığı; köy ve kasabalarda dolaşarak ufak tefek tuhafiye eşyası satan gezginci esnaf. Bugün sayıları çok azalmış olmakla birlikte çerçilere Türkiye'nin bazı bölgelerinde hâlâ rastlanıyor.

(2) Kraliçe Margaret oldukça perişan kılıklı olmalı ki, ötekiler irkiliyor.

KRALİÇE MARGARET
Çevirdiğin işleri anlatmaya geldim;
Anlatmadan önce de bırakmayacağım yakanı.

RICHARD GLOUCESTER
Sen sürgün edilmiştin;
Dönmenin cezası ölümdür, bilmiyor musun?

KRALİÇE MARGARET
Biliyorum, ama orada sürgün yaşamaktansa
Memleketime dönüp ölmek daha işime geldi.
Senin bana bir koca bir de evlat borcun var.
(Elizabeth'e) Senin bir taç, *(ötekilere)* sizin de sadakat.
Bende gördüğünüz bu ıstırap aslında size düşer;
Siz de, bendeki gasp ettiğiniz tüm hazları iade edin.

RICHARD GLOUCESTER
Asil babamın sana ettiği bedduayı hatırla.
Onun cengâver başına kâğıttan taç koymuştun hani;
Hakaretlerin gözlerinden sel gibi yaş getirmişti.
Sonra da, gözlerini kurulasın diye ona,
Zavallı yavrusu Rutland'ın masum kanına batırılmış
Bir çaput parçası vermiştin. İşte o gün,
Çektiği azabın öfkesiyle, ruhunun derinlerinden
Beddua etmişti sana. İşte o beddua gerçekleşti.
Kanlı işlerinin cezasını çekiyorsun şimdi;
Belanı Tanrı'dan buldun, bizden değil.

KRALİÇE ELİZABETH *(Margaret'a)*
Yüce Tanrı masumların ahını kimsede bırakmaz.

LORD HASTINGS *(Margaret'a)*
Dünyanın en korkunç cinayetini işlediniz
O yavrucağa kıymakla. Caddarlığın böylesi duyulmadı.

RIVERS *(Margaret'a)*
Zalimlerin bile gözleri yaşardı bunu duyunca.

DORSET *(Margaret'a)*
Kim duysa, "Bu onun yanına kalmaz," diyordu.

BUCKINGHAM *(Margaret'a)*
Northumberland da oradaydı, gözyaşlarını tutamadı görünce.

KRALİÇE MARGARET
Vay canına! Ben gelene kadar
Hepiniz karşılıklı hırlaşıp duruyordunuz;
Neredeyse boğaz boğaza gelmiştiniz.
Şimdi hıncınızı benden alıyorsunuz, değil mi?
York'un o müthiş bedduası
Tanrı nezdinde bu kadar mı etkiliymiş ki,
Henry'nin ölümü, canım Edward'ımın ölümü,
Krallığın elden gitmesi ve benim sürgün edilmem,
Oncağız bir veletin kaybını karşılamadı.
Beddua, bulutları delip gökyüzüne ulaşabilir mi?
Açılın o zaman, uyuşuk bulutlar,
Açılın da yol verin şevkli beddualarıma!
Bizim kralımız nasıl katledilip, yerine sizinki geçtiyse,
Sizin kralınız da, savaştan değil, sefahatten ölsün.
(Elizabeth'e) Geçmişteki Galler Prensi oğlum Edward'a karşı,
Şimdiki Galler Prensi senin oğlun Edward,
Genç yaşta, alçakça öldürülsün.
O gün kraliçe olan bana karşı, bugün kraliçe olan sen de,
Tıpkı karşında duran zavallı ben gibi,
Güzel günlerin geçtikten sonra yaşamaya devam et.
Dilerim uzun olur ömrün, evlatlarının öldüğünü görür,
Arkalarından ağlarsın. Sen de benim gibi,
Bir gün, senin haklarını gasp etmiş birini görürsün.
Dilerim mutlu günlerin senden çok önce ölür;
Günler geceler boyu eza cefa çekersin ölmeden önce;
Öldüğün gün ise, dilerim ne anneliğin kalmış olur,
Ne eşliğin, ne İngiltere kraliçeliğin. Rivers ve Dorset,
Siz oradaydınız; sen de öyle, Lord Hastings,

Kanlı eller benim oğlumu hançerlediğinde.
Dilerim Tanrı'dan, hiçbirinize nasip olmasın
Eceliyle ölmek; en beklemediğiniz anda,
Bir bela gelsin başınıza, alıp götürsün sizi.

RICHARD GLOUCESTER
Hadi, tamam, bedduanı ettin,
Bet suratlı buruşuk acuze.

KRALİÇE MARGARET
Seni unuttum sanma, köpek, dur da dinle.
İlahların elinde, akla hayale sığmayacak,
Beterin beteri ne kadar bela varsa,
Dünyanın huzurunu kaçıran senin
Günahların iyice azana kadar beklesinler,
Sonra olanca gazaplarını tepene yağdırsınlar.
Vicdan azabı hiç durmadan kurt gibi kemirsin ruhunu.
Yaşadığın sürece en yakın dostların gözüne hain görünsün.
O korkunç gözlerine asla uyku girmesin;
Girse de, iğrenç cehennem zebanileri gör rüyanda,
Korkudan sonu gelmez azaplar içinde kıvran.
Seni meczup, şekilsiz ucube, hilkat garibesi, domuz kılıklı!
Seni doğuştan damgalı cehennem evladı, sefil köle!
Seni doğuran zavallı ananın yüz karası,
Bin pişman babanın kasıklarının olmaz olası dölü,
Seni rezil paçavra, seni aşağılık...

RICHARD GLOUCESTER
Margaret.[1]

KRALİÇE MARGARET
Richard.

[1] Richard, Kraliçe Margaret'in sözünü kesiyor ve "aşağılık" sıfatından sonra, kendi adı yerine "Margaret" diyerek, beddualı tersine çeviriyor. Bu oyunun sahnelenişi sırasında, Richard rolünü oynayan bazı aktörlerin, Margaret, "Richard," dediği sırada, onun söylediklerini önemsemiyormuş veya üstlerine alınmıyorlarmış gibi onu arkaları dönük dinledikleri ve arada bir "Efendim!" der gibi "Ha!" dedikleri belirtiliyor.

RICHARD GLOUCESTER
Ha?

KRALİÇE MARGARET
Sana bir şey demedik.

RICHARD GLOUCESTER
Kusura bakma o zaman. Ben de sandım ki,
Bu acı sözleri hep bana söylüyorsun.

KRALİÇE MARGARET
Doğru, sana söylüyordum,
Ama cevap beklemiyordum.
Şimdi bırak da bedduama noktayı koyayım.

RICHARD GLOUCESTER
Ben koydum bile. Margaret'tan sonra geliyor.

KRALİÇE ELIZABETH *(Margaret'a)*
Bak, sonunda kendini lanetlemiş oldun.

KRALİÇE MARGARET
Zavallı kraliçe tablosu, benim kof suretim,
Sen niye şeker veriyorsun bu yarnru yumru örümceğe,
Sanki ölümcül ağına seni de sarmamış gibi?
Aptal, bilediğin hançer sana saplanacak, haberin yok!
Gün gelecek kendin yalvaracaksın bana, "Benim için
Bu zehirli, kambur kurbağaya lanet oku," diye.

LORD HASTINGS
Yetti artık, kes bu boş kehaneti, falcı bozuntusu!
Sabrımızı taşırma, yoksa pişman olursun!

KRALİÇE MARGARET
Siz benimkini çoktan taşırdınız, utanmaz reziller!

RIVERS
Aslında size hak ettiğiniz gibi davransak,
Haddinizi bildirmemiz gerekirdi.

KRALİÇE MARGARET
Siz haddinizi bilin yeter;
Hakkını vermiş olursunuz o zaman.
Ben sizin kraliçenizim, sizler de benim kullarım;
Neyi hak ettiğimi merak ediyorsanız,
Siz önce bunu bilin.

DORSET
Onunla tartışma, baksana aklını kaçırmış.

KRALİÇE MARGARET
Kesin sesinizi, Bay Marki! Münasebetsizlik etmeyin.
O yeni edindiğiniz unvan daha tedavüle çıkmadı bile.
Kazanılan payeler bir gün kaybolunca
İnsan ne hallere düşer, haberi yok henüz
O körpe asaletinizin. Yükseklerde sert eser rüzgâr;
Sarsar insanı. Daha ne oldum demeden
Kendini yerde bulur, paramparça olursun.

RICHARD GLOUCESTER
Vallahi güzel söyledi!
Belle bu sözleri Marki, belle!

DORSET
Ucu yalnız bana değil size de dokunuyor, Lordum.

RICHARD GLOUCESTER
Haklısın, aslında bana daha fazla dokunuyor,
Ama ben çok yüksekte doğmuşum!
Sedir ağacının tam tepesinde kurulu bizim yuvamız;
Rüzgârla oynaşır, güneşi hiçe sayarız biz.

KRALİÇE MARGARET
Yazık ki doğru, hatta karartırsınız bile!
İşte oğlum da kanıtı; ölümün gölgesinde şimdi.
Daha dün ışıl ışıl parlarken, bulut gibi gazabınla
Onu sarıp, sonsuz karanlığa gömdün.

Siz yuvanızı bizimkinin yerine kurdunuz.
Tanrım, sen her şeyi gördün! Cezasız bırakma!
Kanla kazanan, kanla kaybetsin.

RICHARD GLOUCESTER
Sus, sus! İnsaflı olamıyorsan, utan biraz!

KRALİÇE MARGARET
Utanmaktan, insaftan söz edene bak!
Asıl sizdiniz bana insafsızca davranan,
Geleceğimin umudu insanları
Hiç utanmadan kasap gibi doğrayan sizdiniz.
İnsaf yerine öfke var içimde artık,
Utançsa, yaşadığım hayatın kendisi.
Bu utanç sürdükçe, ne acım dinecek, ne öfkem.

BUCKINGHAM
Hadi, yeter artık, yeter!

KRALİÇE MARGARET
Muhteşem Buckingham! Ver elini öpeyim,
Beraberliğimiz, dostluğumuz adına.
Senin ve soylu ailenin bahtı açık olsun.
Bizim kanımız senin giysilerine bulaşmadı;
Benim beddüam da sana tutmaz.

BUCKINGHAM
Burada kimseye tutmaz. Aslında beddua,
Onu okuyanın dudaklarından öteye geçmez.

KRALİÇE MARGARET
Hayır, bence göğe yükselir ve Tanrı'nın yardımıyla
Ne uyku bırakır ne huzur aşağıda.
Sen sen ol, Buckingham, bu köpeğe dikkat et.

(Richard'ı gösterir.)

Yaltaklanırken ısırıverir, ısırınca da,
Zehirli dişleriyle açtığı yara azar
Ve ölüme götürür seni. Onunla iş yapma,
Ondan sakın. Günah, ölüm, cehennem,
Hepsi damgalarını vurmuş ona,
Uşaklarını emrine vermişler.

RICHARD GLOUCESTER
Ne diyor size, Lord Buckingham?

BUCKINGHAM
Hiç, ciddiye almadığım bir şey, Sayın Lordum.

KRALİÇE MARGARET
Ya! Demek verdiğim öğüde rağmen beni hor görüyorsun;
Bu iblisten sakınacağına ona yaranmaya çalışıyorsun.
O zaman bunu bir gün hatırlayacaksın:
Bu adam senin de yüreğini acıyla parçaladığında,
"Zavallı Margaret kâhinmiş," diyeceksin.
O zaman, nefreti ömür boyu üzerinizde olsun,
Sizinki de onun ve Tanrı'nınki hepinizin. *(Çıkar.)*

HASTINGS
Tüylerim diken diken oldu bu bedduaları duyunca.

RIVERS
Benim de. Anlamadığım, nasıl böyle serbest dolaşıyor.

RICHARD GLOUCESTER
Kutsal Meryem hakkı için, onu suçlamıyorum.
Çok kötülük gördü; ben kendi hesabıma
Ona yaptıklarım için pişmanım.

KRALİÇE ELİZABETH
Bildiğim kadarıyla, ben bir şey yapmadım ona.

RICHARD GLOUCESTER
Ama yapılanların sonuçlarından yararlandın.
Ben birisine iyilik yapmaya çok hevesliydim,
Ama o şimdi bunu hatırlamaya çok hevesli değil.[1]
Clarence'a gelince, o karşılığını iyi aldı:
Zahmetinin karşılığında, semirsin diye ahıra kapatıldı.[2]
Bu işe sebep olanları Tanrı bağışlasın.

RIVERS
Bize kötülük edenin iyiliğini istemek
Ne güzel bir şey!
Tam bir Hıristiyan'a yakışır davranış.

RICHARD GLOUCESTER
Evet, ben hep böyle düşünürüm...
(Kendi kendine) Aptal olmadığıma göre!
Herifleri lanetlesem, kendimi lanetlemiş olacaktım tabii.

(Sir William Catesby girer.)

CATESBY
Kraliçem, majesteleri sizi çağırıyorlar,
Sizi de efendim, sizleri de sayın lordlar.

KRALİÇE ELIZABETH
Peki, Catesby, geliyorum. Lordlar, geliyor musunuz?

RIVERS
Geliyoruz efendim, buyrun. *(Çıkarlar. Richard kalır.)*

RICHARD GLOUCESTER
Kötülüğü yapan da benim, ilk şikâyet eden de.
Gizlice çevirdiğin dolapları başkalarının üstüne yıkıp,
Sonra onlardan hesap soracaksın.

---

(1) Richard, geçmişte Kral'a yardım ettiğinden söz ediyor.
(2) Richard burada bir benzetme yapıyor: Domuzları kesmeden önce, semirsinler diye bir süre ahıra kapatırlarmış.

Clarence'ın hayatını karartan benim,
Ama arkasından bir sürü budalanın önünde
Gözyaşı döken de yine ben. Yani,
Derby, Hastings, Buckingham gibi ahmakların önünde.
Adamlara diyorum ki, "Kral'ı ağabeyime karşı kışkırtan
Kraliçe'yle avanesi." Hemen inanıyorlar.
"Hiç durma, öcünü al, Rivers, Dorset ve Gray'den,"
Diye bir de azdırıyorlar beni. Bense bir ah çekip,
Kutsal kitabı hatırlatıyorum onlara. "Bakın," diyorum,
"Tanrı ne buyurmuş bize? 'Sana kötülük yapana
Sen iyilikle karşılık ver,' buyurmuş."
Yani, cascavlak alçaklığımı, kutsal kitaptan devşirme
Pılı pırtıyla örtüyorum. Şeytanı oynarken
Evliya gibi gösteriyorum kendimi.

(İki Katil girer.)

Hah, işte benim cellatlar da geldi. Gelin bakalım,
Benim yaman, yiğit, azimli dostlarım.
İşi bitirmeye hazır mısınız?

BİRİNCİ KATİL

Hazırız, Lordum. Bu kişinin bulunduğu yere girebilmek için
Yetki belgesini almaya geldik.

RICHARD GLOUCESTER

İyi ettiniz. İşte belgeniz.

(Belgeyi Katillere verir.)

İşiniz bitince Crosby malikânesine[1] dönün.
İşi çabuk halletmeye bakın
Ve sakın yufka yürekli olmayın;
Clarence'la tartışmaya girmeyin.
O güzel konuşur; sözlerine kulak verirseniz
Sizi kendine acındırabilir.

[1] Bkz. s. 41'deki not.

BİRİNCİ KATİL
Yo hayır, Lordum, bizim laflamaya niyetimiz yok.
Çok konuşan az iş yapar. Merak etmeyin,
Biz elimizi kullanırız, dilimizi değil.

RICHARD GLOUCESTER
Aptal olmadığınız belli:
Gözünüzden yaş yerine taş akıyor.
Sizi sevdim çocuklar. Hadi hemen işinize bakın;
Durmayın, yürüyün.

KATİLLER
Hemen gidiyoruz, yüce Lordum.

(Richard ve Katiller ayrı kapılardan çıkarlar.)

Dördüncü Sahne

(Londra Kalesi. Clarence Dükü George ve Sir Robert Brackenbury.)

BRACKENBURY
Bugün sizi çok keyifsiz gördüm efendim.

CLARENCE
Sorma, berbat bir gece geçirdim;
Korkulu rüyalar, kötü kötü olaylar gördüm durdum.
Yani, dini bütün bir Hıristiyan olarak yemin ederim,
Bana dünyanın mutluluğunu verseler
Böyle bir gece daha geçirmek istemem;
O kadar dehşet doluydu.

BRACKENBURY
Çok merak ettim Lordum, nasıl bir rüyaydı bu?

CLARENCE

Rüyamda, Kale'den kurtulmuşum,
Gemiye binip Burgonya'ya geçiyorum.
Kardeşim Gloucester da gemide.
Kamarama gelip güvertede yürümeyi öneriyor.
Oradan İngiltere'ye bakıyoruz;
York-Lancaster savaşları sırasında
Başımızdan geçen binlerce hazin olayı anıyoruz.
Güvertedeki gevşek tahtalar üzerinde yürürken
Birden Gloucester dengesini kaybediyor.
Onu tutmaya çalışıyorum, ama düşerken
Bana çarpıp beni denize yuvarlıyor;
Bir anda dalgalar tepemden aşmaya başlıyor.
Tanrım! Boğulmak ne ıstıraplıymış, diyorum.
Dalgaların korkunç sesi geliyor kulağıma,
Ölüm çirkin kılıklarda gözümün önünden geçiyor.
Binlerce ürkütücü gemi enkazı görüyorum;
Etleri balıklar tarafından didiklenmiş
On binlerce insan görüyorum.
Külçe külçe altın, pahalı kolyeler,
Öbek öbek inciler, değerli taşlar,
Paha biçilmez mücevherler görüyorum,
Hepsi denizin dibine saçılmış.
Bir kısmı ölülerin kafataslarına girmiş;
Bir zamanlar gözlerin parladığı oyuklarda
Mücevherler ışıldıyor, gözleri küçümsercesine
Sanki denizin balçık tabanına işmar ediyorlar,
Sağa sola dağılmış kemiklerle alay ediyorlar.

BRACKENBURY

Yani, bu ölüm kalım mücadelesinde,
Bir yandan da denizin dibine bakıp
Bunları görecek vaktiniz oldu, öyle mi?

CLARENCE
Evet, olmuş gibi geldi bana. Aynı zamanda,
Ruhumu teslim etmeye çok çalıştım.
Ama hain sular hep çıkışı tıkadı,
Salmadılar ruhumu; bırakmadılar, boşluğa,
O engin, özgür havaya kavuşsun.
Soluk soluğa çırpınan bedenimde sıkıştı kaldı.
Neredeyse geğirip denize püskürtecektim ruhumu.

BRACKENBURY
Çektiğiniz bunca acıdan uyanmadınız mı?

CLARENCE
Yo yo, sanki öteki dünyada gibiydim.
Sonra asıl fırtına ruhumda başladı.
Şiirlerde geçen o haşin sandalcının teknesiyle,
O hazin nehri geçiyordum sanki.[1]
Sonsuz karanlık ülkesine gidiyordum.
Garip ruhum oraya vardığında
Karşısına ilk çıkan, yüce kayınpederim,
Şanlı Warwick oldu. Şöyle seslendi Warwick:
"Bu karanlık ülkede, yemininden dönen
Riyakâr Clarence'ın cezası ne olacak?"
Sonra ortadan yok oldu. Ardından,
Melek görünümlü bir hayalet çıkageldi.[2]
Kana bulanmış saçları ışıl ışıl parlıyordu.
O da haykırdı: "Dönek, düzenbaz, riyakâr Clarence!
Tewkesbury'de, savaş alanında beni hançerleyen sendin.
Yakalayın onu, amansız ilaheler, alın öcümü![3]
Götürün, layık olduğu işkenceyi çeksin."

---

[1] Klasik mitolojiye göre, ölülerin ruhları öteki dünyaya ulaşabilmek için, yeraltında sandalcı Charon'ın teknesiyle Styx nehrini geçmek zorundaymış.

[2] Melek görünümlü hayalet: VI. Henry'nin oğlu Prens Edward. Clarence, Prens Edward'ın ölümünden sorumlu olanlar arasındaydı.

[3] Amansız ilaheler ("Furies"): Klasik mitolojide, akrabasını öldüren kişinin peşine düşüp onu cezalandıran yaratıklar.

Bunun üzerine bir sürü iğrenç iblis üşüştü başıma;
Kulağımın dibinde ulumaya başladılar.
O kadar korkunç çığlıklar atıyorlardı ki,
Haykırışlarından titreyerek uyandım.
Uyandıktan sonra da uzun süre
Gördüğüm rüyanın etkisinden kurtulamadım,
Hâlâ cehennemde olmadığıma inanamadım.

BRACKENBURY

Bu rüyanın sizi korkuttuğuna hiç şaşmadım, Lordum.
Siz anlatırken ben bile korktum.

CLARENCE

Ah, Brackenbury! Ben bu işleri yaptım ya,
Şimdi o cinayetler, Edward adına,
Benim aleyhime tanıklık ediyorlar.
Görüyorsun, nasıl ödeşiyor benimle!
Tanrım! Dualarım yetmiyorsa bağışlanmak için,
Yaptıklarımın cezasını mutlaka çekeceksem,
Ne olur, yalnız bana yönelsin gazabın;
Masum karımı, zavallı yavrularımı esirge, Tanrım!
Gardiyan, ne olur ayrılma yanımdan;
Ruhuma bir ağırlık çöktü; biraz uyumak istiyorum.

BRACKENBURY

Olur, Lordum. Size Allah rahatlık versin.

(Clarence uykuya dalar.)

Keder insanın düzenini altüst eder,
Uyku saatini şaşırtır,
Geceyi sabaha çevirir, öğleyi geceye.
Anlı şanlı prenslerin hayatı dışardan ihtişamlı görünür,
Ama ne hengâmeler kopar içlerinde!
Hayali mutluluklar peşinde koşarken,
Çoğu zaman huzur yüzü görmezler bu dünyada.

Aslında ister şanlı olsun ister olmasın,
İnsan hep aynı, tek fark, azametli görünüş.

(İki Katil girer.)

BİRİNCİ KATİL
Hey, kim var orada?

BRACKENBURY
Ne istiyorsun? Nasıl geldin buraya?

İKİNCİ KATİL
Clarence'la konuşmak istiyorum. Yürüyerek geldim.

BRACKENBURY
Bu kadar mı?

BİRİNCİ KATİL
Evet efendim, uzun lafın kısası. *(İkinci katile)* Görev emrini göster yeter, fazla konuşma.

(Brackenbury katilin verdiği kâğıdı okur.)

BRACKENBURY
Burada, yüce Clarence Dükü'nü
Size teslim etmem emrediliyor.
Ne oluyor diye sormayacağım;
Sorarsam kendimi suçlarım sonra.
İşte Dük orada yatıyor; bunlar da anahtarlar.

(Anahtarları yere atar.)

Ben şimdi Kral'a gidip
Görevi size teslim ettiğimi söyleyeceğim.

BİRİNCİ KATİL
Siz bilirsiniz efendim, uygun olur. İyi günler.
(Brackenbury çıkar.)

İKİNCİ KATİL
Ne dersin, uykusunda hançerleyeyim mi?

BİRİNCİ KATİL
Olmaz. O zaman, uyandığında, "Alçakça davrandınız," der.

İKİNCİ KATİL
Evet de, kıyamete kadar uyanmayacak ki!

BİRİNCİ KATİL
Olsun, o gün de uyansa, "Beni uykuda hançerlediler," der.

İKİNCİ KATİL
Kıyamet deyince son yargı aklıma geldi, biraz
huzursuz oldum.

BİRİNCİ KATİL
Ne yani, korkuyor musun yoksa?

İKİNCİ KATİL
Öldürmeye korkmuyorum; nasıl olsa emir var elimizde.
Ama lanetlenirsek diye korkuyorum; çünkü
lanetlenmeye karşı emir yok elimizde.

BİRİNCİ KATİL
Hani kesin kararlıydın?

İKİNCİ KATİL
Kararlıyım; ama canını almamaya.

BİRİNCİ KATİL
O zaman ben gidip Gloucester Dükü'ne söyleyeyim kararını.

İKİNCİ KATİL
Hayır, dur, dur! Biraz bekle. Bir an merhamet havasına
girdim. Şimdi geçer. Bazen olur bana; ama yirmi
sayıncaya kadar geçer.

(Yirmiye kadar sayar.)

BİRİNCİ KATİL
Şimdi nasıl hissediyorsun kendini?

İKİNCİ KATİL
Hâlâ biraz vicdan azabı kırıntısı var içimde.

BİRİNCİ KATİL
İş bittiğinde alacağımız ödülü düşün.

İKİNCİ KATİL
Vay canına! Ödülü unutmuştum! Hadi bitirelim şu işi.

BİRİNCİ KATİL
Hani, vicdanın nerde?

İKİNCİ KATİL
Gloucester Dükü'nün kesesinde.

BİRİNCİ KATİL
O zaman, paramızı vermek için keseyi açınca senin vicdan uçup gidecek.

İKİNCİ KATİL
Ziyanı yok, varsın uçsun. Nasıl olsa kimsenin işine yaramaz.

BİRİNCİ KATİL
Ya dönüp sana geri gelirse?

İKİNCİ KATİL
Aman, istemem. İnsanı vesveseli yapıyor. Bir şey çalacak olursun, hemen seni kınar; küfredersin, ayıplar; komşunun karısıyla yatayım dersin, suçüstü yapar. Olur olmaz yüzü kızarır, içinde bir türlü rahat durmaz; işte böyle bir mahluk bu vicdan. Durmadan sorun yaratır. Bir defasında yerde bir kese altın bulmuştum, zorla sahibine iade ettirdi. Vicdanı olan açlığa mahkûm demek. Herkesin ödü patlar ondan, ne köye sokarlar ne kente. Bence hayatın tadını çıkarmak istiyorsan işine bak ve ondan uzak dur.

BİRİNCİ KATİL
Allah kahretsin! Şimdi de beni dürtüyor; Dük'ü öldürmekten caydırmaya çalışıyor.

İKİNCİ KATİL
Sakın kanma bu şeytana! Şimdi sana sokulup yumuşatmaya çalışacak.

BİRİNCİ KATİL
Ben sert adamımdır, öyle kolay yumuşamam.

İKİNCİ KATİL
Yiğit adamın hali başka oluyor. Senin gibisine de bu yakışır. Hadi, işe başlayalım mı?

BİRİNCİ KATİL
Kılıçların kabzasıyla kafasına vurup, yan odadaki şarap fıçısına atalım.

İKİNCİ KATİL
Çok güzel! İyi tirit olur bundan.

BİRİNCİ KATİL
Hişt! Uyanıyor.

İKİNCİ KATİL
Vur!

BİRİNCİ KATİL
Dur, bir konuşalım bakalım.

CLARENCE
Baksana gardiyan! Bir kupa şarap ver bana.

İKİNCİ KATİL
Birazdan bol bol şarabınız olacak, Lordum.

CLARENCE
Tanrı adına, sen de kimsin?

BİRİNCİ KATİL
Sizin gibi bir insan.

CLARENCE
Ama benim gibi kral soyundan değilsiniz.

BİRİNCİ KATİL
Ama siz de bizim gibi Kral'a sadık değilsiniz.

CLARENCE
Sesin gümbür gümbür, ama görünüşün gariban.

BİRİNCİ KATİL
Sesim şu anda Kral'ın sesi de ondan; görünüşümse kendimin.

CLARENCE
Çok esrarlı, meşum bir ifade var sesinde.
Bakışın beni ürkütüyor. Yüzün niye öyle soluk?
Kim gönderdi sizi? Burada işiniz ne?

İKİNCİ KATİL
Şey, yani şey...

CLARENCE
Beni öldürmeye geldiniz.

KATİLLER
Evet, evet.

CLARENCE
Söylemeye bile el vermiyor içiniz;
Yapmaya hiç vermez.
Söyleyin dostlar, size ne zararım dokundu?

BİRİNCİ KATİL
Bize değil, Kral'a dokundu.

CLARENCE
Ben onunla konuşur, anlaşırım.

İKİNCİ KATİL
Olmaz, Lordum. Ölmeye hazırlanın.

CLARENCE
O kadar adam arasından size mi düştü
Bir masumun canına kıyma işi?

Peki suçum neymiş? Kim itham ediyor beni?
Neye dayanarak? Hangi yasal kurul toplanmış da
Beni suçlu bulmuş? Hangi asık yüzlü yargıç
Zavallı Clarence'ı ölüme mahkûm edip
O acı kararı açıklamış?
Yasal yollardan suçlu bulunup mahkûm olmadan,
Beni ölümle tehdit etmek büyük hatadır.
Sizi uyarıyorum. Ağır günahlarımızın bedeli olarak
Hazreti İsa'nın akıttığı aziz kan aşkına,
İçinizde en ufak bir bağışlanma umudu varsa,
Gidin buradan ve sakın bana el sürmeyin.
Üstlendiğiniz bu işi yaparsanız lanetlenirsiniz.

BİRİNCİ KATİL

Biz yapacağımız işi yapmak için emir aldık.

İKİNCİ KATİL

Emri veren de Kralınız.

CLARENCE

Şaşkın sefiller! Asıl Krallar Kralı'nın
On emrinden biri "Öldürmeyeceksin!" değil mi?
Yani siz şimdi onun iradesini hiçe sayıp,
Bir faninin buyruğunu yerine getireceksiniz ha?
Dikkat edin, Tanrı'nın gazabından kaçılmaz,
Yasalarını çiğneyenin tepesine yağdırır cezayı.

İKİNCİ KATİL

Evet, işte şimdi senin tepene yağdırıyor;
Hem yalan yere yeminin hem de cinayetin için.
Lancasterlarden yana savaşacağını diye
And içip komünyon ayinine katılmıştın ya hani.[1]

BİRİNCİ KATİL

Sonra da, Tanrı'nın adını andığın halde,

[1] Komünyon ayini: Hıristiyan kiliselerinde, İsa'nın ölümünü anma amacıyla, onun bedenini, kanını temsil eden ekmek ve şarabın paylaşıldığı ayin.

Yemininden dönüp, o hain kılıcınla,
Hükümdarının oğlunun karnını deşmiştin.

İKİNCİ KATİL
Hani her zaman koruyup kollayacağına
Yemin ettiğin o çocuğun.

BİRİNCİ KATİL
Tanrı'nın müthiş yasalarını asıl sen çiğnemişsin,
Hangi hakla söz ediyorsun bize o yasalardan?

CLARENCE
Heyhat! O kötü işi kimin için yaptım?
Edward için, ağabeyim için, onun için.
Bu cinayet yüzünden göndermiş olamaz sizi;
Çünkü o günaha benim kadar kendisi de bulaştı.
Tanrı bu günahın cezasını verecekse, biliyorsunuz,
Bunu her zamanki gibi alenen yapar.
Bu yetkiyi onun güçlü kollarından siz devralamazsınız.
Ona karşı kusur işleyenlerin canını alacağı zaman
Dolaylı, yasadışı yollara başvurmaya ihtiyaç duymaz.

BİRİNCİ KATİL
Öyleyse, o güzelim, şen, şahbaz Plantagenet'in,[1]
O gencecik prensin canına kıydığında,
Bu kanlı görev için sana yetki veren kimdi?

CLARENCE
Kardeşimin sevgisi, şeytan ve öfkem.

BİRİNCİ KATİL
Bizi buraya, senin canını almaya gönderen de
Kardeşinin sevgisi, görev duygumuz ve hataların.[2]

---

(1) Plantagenet hanedanından Kral VI. Henry'nin oğlu Prens Edward'ı kast ediyor.
(2) Clarence, "kardeşinin sevgisi" derken, ağabeyi Edward'a olan sevgisini kast ediyor. Birinci katil ise, kinayeli bir ifadeyle, Clarence'ın öteki kardeşi olan Richard'ın "sevgisi"nden söz ediyor.

CLARENCE
Kardeşimi seven bana kötülük edemez.
Ben onun kardeşiyim, onu çok severim.
Bu işi para için yapıyorsanız, gidin onu görün.
Edward canımı almanız için size ne verdiyse,
Richard canımı bağışlamanız için fazlasını verir.

İKİNCİ KATİL
Yanlışın var; kardeşin Richard senden nefret ediyor.

CLARENCE
Yo, hayır! O beni sever, bana çok düşkündür.
Siz ona gidin, benim gönderdiğimi söyleyin.

BİRİNCİ KATİL
Tamam, gideriz.

CLARENCE
Ona deyin ki, hükümdar babamız York,
O muzaffer koluyla üç oğlunu kutsarken,
"Her şeyden önce birbirinizi sevin," derken,
Bu ilişkinin böyle bozulacağını hiç düşünmemişti.
Göreceksiniz, bunu söylediğinizde
Gloucester nasıl kendini tutamayıp ağlayacak.

BİRİNCİ KATİL
Evet, taş nasıl ağlarsa; tıpkı bize öğrettiği gibi.

CLARENCE
Öyle demeyin, çok nazik bir insandır o.

BİRİNCİ KATİL
Evet, hasat zamanı düşen kar gibi.
Hadi, bırakın kendinizi aldatmayı.
Bizi o gönderdi, sizi öldürelim diye.

CLARENCE
Olamaz, başıma gelenleri duyunca
Hıçkıra hıçkıra ağlamıştı; beni kurtarmak için
Elinden geleni yapacağına yemin etmişti.

BİRİNCİ KATİL

İyi ya işte, sizi bu dünyanın çilesinden kurtarıp
Öbür dünyanın huzuruna kavuşturuyor.

İKİNCİ KATİL

Son duanızı edin, Lordum, ölüm saati geldi.

CLARENCE

Bana, son duanı et, diyecek kadar
Kutsal duygular var ruhunuzda,
Ama kör gibi görmüyorsunuz onları;
Tanrı'nın buyruğuna karşı beni katletmeye azimlisiniz.
Hem, unutmayın, sizi görevlendirenler,
Görevi yaptığınız için sizden nefret edecek?

İKİNCİ KATİL

Peki, ne yapalım sizce?

CLARENCE

Vazgeçin, ruhunuz kurtulsun.

BİRİNCİ KATİL

Vazgeçmek mi? Hayır. Korkakça ve kadınca olur bu.

CLARENCE

Ama vazgeçmemek de, canavarca, vahşice ve şeytanca olur.
Bak dostum, senin gözlerinde bir merhamet ışığı görüyorum.
O gözler yalan söylemiyorsa, benden yana çık, beni savun.
Merhamet dilenen prense dilenciler bile acır.
Kendinizi benim yerime koyun:
Siz hükümdar oğlu olup kilit altında tutulsaydınız,
İki katil aynı amaçla yanınıza gelseydi,
Yalvarmaz mıydınız canınızı kurtarmak için?
Siz de, benim gibi çaresiz olsaydınız...

İKİNCİ KATİL

Aman, Lordum! Arkanıza bakın!

BİRİNCİ KATİL *(Clarence'ı hançerler.)*
Al bakalım! Al sana! Bunlar da yetmezse,
Şarap fıçısında boğarım seni.

(Clarence'ın bedenini sürükleyerek çıkar.)

İKİNCİ KATİL
Kanlı ve gaddarca bir iş oldu bu.
Keşke ben de, Pilatus gibi, ellerimi yıkayıp
Bu korkunç cinayetten temize çıkabilseydim.[1]

(Birinci katil girer.)

BİRİNCİ KATİL
Ne oluyor? Niye yardım etmiyorsun? Bir şey mi var?
Ben de bu laçkalığını Dük'e anlatmazsam!

İKİNCİ KATİL
Keşke Dük'ün kardeşini kurtarabilseydim de
Sen de gidip kendisine anlatsaydın.
Alacağımız para da senin olsun. Git Dük'e söyle,
Kardeşi öldüğü için çok üzgünüm. *(Çıkar.)*

BİRİNCİ KATİL
Ben değilim. Hadi sana güle güle, ödlek herif!
Şimdi bir delik bulup şu cesedi saklayayım;
Dük'ten emir gelince de gömeriz.
Parayı alır almaz da hemen yok olmalı.
Fazla ortada dolaşmanın anlamı yok.
Malum, cinayet gizli kalmaz. *(Çıkar.)*

---

[1] Pontius Pilatus: M.S. 1. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan Romalı vali. İsa'yı çarmıha germek isteyen gözü dönmüş gürûhu, İsa'nın suçsuz olduğuna ikna edemeyince, kalabalığın önünde ellerini yıkamış ve böylece kendisinin "temize çıktığına" inanarak, İsa'yı onlara teslim etmiş.

İKİNCİ PERDE

Birinci Sahne

(Londra, Kraliyet Sarayı. Borazanlar. Hasta Kral Edward, Kraliçe Elizabeth, Lord Markı Dorset, Lord Rivers, Lord Hastings, Sir William Catesby, Buckingham Dükü ve Lord Gray.)

KRAL EDWARD

Evet, iyi bir iş yaptım bugün. Beyler,
Birlik ve beraberliğiniz hep böyle sürsün.
Benim günüm yaklaştı, artık her an
Büyük kurtarıcım haber gönderip
Beni bu dünyadan alabilir.
Yeryüzünde dostlarıma huzur sağladığım için,
Ruhum da gökyüzüne huzur içinde gidecek.
Hastings ve Rivers, hadi el sıkışın.
Nefretinizi gizlemek yetmez, sevgi yemini edin.

RIVERS

Tanrı şahidim olsun, ruhum nefretten arındı;
Yürekten gelen sevgimi işte elimle mühürlüyorum.

(Hastings'in elini sıkar.)

LORD HASTINGS

Tüm kalbimle ben de aynı yemini ediyorum.

KRAL EDWARD

Kralınızın huzurunda oyun oynamayın sakın!

Yoksa, ulu Krallar Kralı art niyetinizi açığa çıkarır
Ve birinizin sonu ötekinin eliyle gelir.

LORD HASTINGS
Yemin ederim benim sevgim sınırsız.

RIVERS
Yemin ederim yürekten seviyorum ben de Hastings'i.

KRAL EDWARD *(Kraliçe Elizabeth'e)*
Bayan, bu sizin için de geçerli;
Oğlunuz Dorset için de. Buckingham, sizin için de.
Hep birbirinizle çekiştiniz. Kraliçem,
Lord Hastings'i sevin; hadi, uzatın elinizi öpsün.
Hepiniz, unutmayın: İçten olsun sevginiz.

KRALİÇE ELIZABETH *(Öpmesi için Hastings'e elini uzatır.)*
Peki, Hastings, bütün nefretim geçmişte kaldı;
Ben de, ailem de, unuttuk her şeyi.

KRAL EDWARD
Dorset, hadi kucakla onu. Hastings, Lord Marki'yi sev.

DORSET
İşte burada yeminle söylüyorum, karşılıklı sevgimiz
Benim için asla son bulmayacak.

LORD HASTINGS
Yemin ederim, benim için de.

(Kucaklaşırlar.)

KRAL EDWARD
Şimdi, yüce Buckingham, sen de
Karımın dostlarını kucakla ve birliği mühürle.
İttifakımız beni mutlu kılacak.

BUCKINGHAM *(Elizabeth'e)*
Eğer bundan sonra Buckingham
Siz majestelerine düşman olursa, ya da

Size ve ailenize sadakat ve dostlukta kusur ederse,
Tanrı aynı yoldan cezamı versin;
Sevgisine en inandığım kişi bana düşman olsun.
Dosta en çok ihtiyaç duyduğum an,
Dostluğuna en güvendiğim kişi,
İkiyüzlü, kof, hain ve düzenbaz çıksın.
İşte size ve ailenize olan sevgim sönecek olursa
Tanrı'dan dileğim bu.

(Kucaklaşırlar.)

KRAL EDWARD
Yüce Buckingham, inan ki bu yeminin
Hasta yüreğime şifa gibi geldi. Şimdi
Bu kutsal huzur ortamının tek bir eksiği kaldı;
O da kardeşimiz Gloucester.

(Sir Richard Ratcliffe ile Gloucester Dükü Richard girer.)

BUCKINGHAM
Tam lafının üstüne geldi:
İşte Sir Richard Ratcliffe'le Dük.

RICHARD GLOUCESTER
İyi günler, Kral ve Kraliçe Hazretleri;
Değerli asilzadeler, size de mutlu günler!

KRAL EDWARD
Gerçekten de mutlu bir gün oldu bugün;
Çok hayırlı işler yaptık, kardeşim.
Bu yüreği kabarmış, kırgın asilzadeler arasında
Hasımları barıştırdık, nefreti sevgiye döndürdük.

RICHARD GLOUCESTER
Kutsal bir iş yapmışsınız, yüce Lordum.
O halde, bu ulu beyler arasında,
Asılsız bir bilgi veya yanlış anlama sonucu
Beni de düşman bilen varsa
Ya da farkında olmadan veya bir öfke anında

Birini kırdığım olduysa,
Ben de onunla barışıp halleşmek isterim.
Düşmanlık bana ölüm gibidir;
Hiç sevmem düşmanlığı.
Benim için iyi insanların sevgisi değerlidir.
Öncelikle, bayan, sizinle barışmak isterim.
Sadık hizmetkârınız olarak bu amaçla
Elimden geleni yapacağım. Değerli kuzen Buckingham,
Eğer aramızda bugüne kadar bir anlaşmazlık olduysa,
Sizinle de barışalım. Lord Rivers ve Lord Gray,
Hiç nedeni yokken bana soğuk davrandığınız halde,
Sizinle de barışmaya hazırım.
Dükler, kontlar, lordlar, beyler, hepinizle!
Aklıma hiçbir İngiliz yurttaşı gelmiyor ki,
Onunla bir alıp veremeyeceğim olsun. Tıpkı,
Yeni doğmuş bir bebekle sorunum olmadığı gibi.
Tanrıma şükür, bana sabır vermiş.

KRALİÇE ELİZABETH
O zaman, artık her yıl, bugün
Kutsal bir gün olarak anılacak.
Tanrı'dan dileğim, tüm anlaşmazlıklar böyle sonuçlansın.
Yüce Lordum, Sayın Majesteleri, bu vesileyle
Lütfedip kardeşimiz Clarence'ı bağışlasanız.

RICHARD GLOUCESTER
Bu da ne demek oluyor, sayın bayan?
Bunun için mi sevgimi sundum ben herkese?
Kral'ın huzurunda alay konusu olsun diye mi?
Sevgili Dük'ün öldüğünü bilmeyen var mı?

(Herkes irkilir.)

Bu alaylı konuşmanız ölüsüne saygısızlıktır.

RIVERS
Bilmeyen var mı, ne demek? Bilen var mı?

KRALİÇE ELIZABETH
Her şeyi gören Tanrım, bu ne biçim dünya?

BUCKINGHAM
Lord Dorset, benim rengim de
Herkesinki kadar soldu mu?

DORSET
Evet Lordum, huzurda rengi atmayan kimse yok.

KRAL EDWARD
Clarence öldü mü? Emir geri alınmıştı.

RICHARD GLOUCESTER
Maalesef zavallı adamcağız ilk emrinizle ölmüştü.
Sanırsınız kanatlı Merkür götürmüş o emri.[1]
İnfazı durdurma emrini götürense ağır aksak biriymiş,
Ancak ölü gömülürken yetişebildi. Bu arada,
Tanrı bilir, çevrede öyle insanlar var ki,
Ne Clarence kadar asil ve sadıklar
Ne de kraliyet soyuna kanca yakınlar;
Ama kanlı düşüncelere hep çok yakınlar.
İşte bunlar, zavallı Clarence'a reva görülenden
Daha azını hak etmedikleri halde,
Nasılsa şüphe çekmemeyi beceriyorlar.

(Derby Kontu Lord Stanley girer.)

STANLEY *(Diz çöker.)*
Haşmetlim, yaptığım hizmetler karşılığı
Sizden bir lütuf diliyorum.

KRAL EDWARD
Rica ederim sus! Şu anda çok üzgünüm.

STANLEY
Majesteleri beni dinleyene kadar ayağa kalkmayacağım.

---

[1] Merkür: Klasik mitolojide tanrıların habercisi. Şapkasında ve sandallarında takılı kanatlar sayesinde görevini hızla yerine getirebiliyormuş.

KRAL EDWARD
Peki, ne söyleyeceksen hemen söyle.

STANLEY
Bir adamım var, canım bağışlayın.
Norfolk Dükü'nün hizmetinde çalışan
Serkeş birini öldürdü.

KRAL EDWARD
Yani, kardeşimi ölüme gönderen şu dilim,
Şimdi bir sefili bağışlasın diyorsun, ha?
Kardeşim kimseyi öldürmemişti;
Onun suçu düşüncede kalmıştı.
Ama cezası korkunç ölüm oldu. Peki,
Bana gelip onun ricacılığını yapan oldu mu?
Gazaba geldiğimde önümde diz çöküp,
Bir daha düşün, diyen oldu mu?
Kardeşlikten, sevgiden söz eden oldu mu?
Bu zavallı insanın, yüce Warwick'ten ayrılıp
Benim yanımda çarpıştığını hatırlatan oldu mu?
Tewkesbury'de, cenk meydanında,
Oxford tepeme çöktüğünde beni kurtardığını,
"Canım ağabeyim, sen yaşayacak ve kral olacaksın,"
Dediğini hatırlatan oldu mu? İkimiz birlikte,
O meydanda, yattığımız yerde
Soğuktan donup ölmek üzereyken,
Giysilerini çıkarıp üzerime örttüğünü,
Kendisinin ise gecenin donduran ayazında
Neredeyse çıplak kaldığını söyleyen oldu mu bana?
Canavarca bir hiddet aklımı başımdan aldı,
Bunların hepsini kafamdan sildi attı;
Biriniz de çıkıp bana bir şey hatırlatmadı.
Ama arabacımız ya da uşağınız sarhoş olup
Birini boğazladığında, aziz kurtarıcımızın

Kıymetli bir suretini bozup yok ettiğinde,[1]
Hemen dizüstü çöküp aman diliyor,
Adaleti çiğneyip bağışlamamı istiyorsunuz onu.
Oysa, kimse çıkıp kardeşim adına konuşmadı.
Ne kadir bilmez insanmışım ki, ben bile
Kendime karşı o zavallıyı savunmadım.
En kibirliniz bile mutlaka ona bir iyilik borçludur;
Ama biriniz çıkıp, "Canını bağışla!" demedi. Tanrım!
Biliyorum, hepimizden soracaksın bunun hesabını:
Ne ben, ne siz, ne benim yakınlarım, ne sizinkiler
Kaçabilecek Tanrı'nın gazabından.
Gel Hastings, yardım et, odama gidelim.
Vah zavallı Clarence!

(Kral, Kraliçe ve huzurdakilerden bir bölümü çıkar.)

RICHARD GLOUCESTER
İşte acele işin sonu böyle olur.
Dikkat ettiniz mi, Kraliçe'nin suçlu yakınları
Clarence'ın öldüğünü duyunca nasıl sapsarı kesildiler?
İstediklerini yaptırana kadar huzur vermediler Kral'a.
Ama Tanrı bunu yanlarına bırakmaz. Hadi lordlar,
Edward'ı yalnız bırakmayalım, gidip teselli edelim. *(Çıkarlar.)*

İkinci Sahne

(Londra. Kraliyet Sarayı. Yanında Clarence'ın iki çocuğuyla, ihtiyar York Düşesi girer.)

OĞLAN
Büyükanneciğim, babamız öldü mü?

[1] Burada, Hıristiyanlık öğretisine göre "Tanrı'nın sureti" olan insanın yok edilmesinden söz ediliyor.

YORK DÜŞESİ
Hayır yavrum.

KIZ
Peki siz niye hep ağlıyor, dövünüyorsunuz;
"Vah Clarence, benim kadersiz oğlum,"
Diye yakınıyorsunuz?

OĞLAN
Madem aziz babanız yaşıyor, o zaman
Niye hep bize bakıp başınızı sallıyorsunuz;
"Zavallı yetimler, talihsiz yavrucaklar," diyorsunuz?

YORK DÜŞESİ
Tatlı yavrularım, beni yanlış anlamışsınız.
Ben Kral'ın hastalığına üzülüyorum,
Onu kaybetme korkusuyla yakınıyorum;
Babanız öldüğü için değil.
Ölenin arkasından ağlamak boştur.

OĞLAN
Yani, babam öldü, öyle mi büyükanne?
Kabahat de amcam Kral'da.
Tanrı onun cezasını verir. Ben de
Hep Tanrı'ya dua edeceğim,
Versin cezasını diye.

KIZ
Ben de.

YORK DÜŞESİ
Susun, çocuklar, susun! Kral sizi çok seviyor.
Siz çok safsınız, aklınız ermez böyle şeylere.
Babanızın ölümünden kimin sorumlu olduğunu
Tahmin edemezsiniz tabii.

OĞLAN
Ederiz büyükanne. Sevgili amcam Gloucester
Bana dedi ki, Kraliçe Kral'ı kışkırtmış,

Kral da bahane bulup babamı hapse attırmış.
Amcam bana bunu söylerken
Gözyaşlarını tutamıyordu;
Bana çok acıyor, sevgiyle yanaklarımı öpüyordu.
"Bana baban kadar güvenebilirsin," dedi.
O da beni kendi öz oğlu gibi sevecekmiş.

YORK DÜŞESİ

Şu işe bak! Sahtekârlık ne güzel kılıklara giriyor!
Erdem maskesi ne kolay gizliyor ardındaki hainliği!
Evet, o benim oğlum, bu da benim ayıbım;
Ama bu düzenbazlığı benim sütümden almadı.

OĞLAN

Büyükanne, sizce amcam bize ikiyüzlü mü davrandı?

YORK DÜŞESİ

Evet yavrum.

OĞLAN

İnanamıyorum buna. Hişt, bu ses ne?

(Saçı başı dağınık halde Kraliçe Elizabeth girer.)

KRALİÇE ELIZABETH

Ah, ben ağlamayım da kim ağlasın, kim kahırlansın?
Azap çekmeye gelmişim bu dünyaya!
Ne bahtı kara insanmışım! Bu da mı gelecekti başıma!
Bittim, mahvoldum artık ben!

YORK DÜŞESİ

Ne var, ne bu ölçüsüz dövünme sahnesi?

KRALİÇE ELIZABETH

Ah, korkunç dehşet perdesinin ilk sahnesi!
Edward, efendim, oğlunuz, kralımız Edward öldü.
Kök giderse, dallar büyür mü?
Özsu çekilirse yapraklar kurumaz mı?
Yaşayacaksak yas yaraşır bize;

Ama öleceksek, çabuk olalım ki,
Ruhlarımız kanatlanıp tez elden Kral'ınkine ulaşsın,
Ya da, naçiz kulları olarak onunla birlikte
Yeni krallığına, sonsuz karanlık ülkesine gitsinler.

YORK DÜŞESİ
Senin yüce kocanın üzerinde
Benim ne kadar hakkım varsa,
Ardından tutulacak yasta o kadar payım var.[1]
Değerli bir kocanın ardından gözyaşı döktüm ben;
Sonra da onun suretlerine bakarak yaşadım.[2]
Ama şimdi, kocamın asil çehresinin iki aynası,[3]
Hain ölümün eliyle paramparça oldular;
Teselli namına bana kalansa bozuk bir ayna:[4]
Ona baktığımda kendi ayıbımı görüp utanıyorum.
Sen bir dulsun, ama aynı zamanda annesin;
Hiç değilse çocukların senin için bir teselli.
Oysa ölüm benim hem kollarımdan kocamı
Hem de güçsüz ellerimden iki dayanağımı,
Clarence'la Edward'ı koparıp aldı.
Benim acılarım seninkinden kat kat fazla;
Matemin benimkinin yarısı etmez;
Hıçkırıkların duyulmaz bile benimkiler yanında.

OĞLAN *(Elizabeth'e)*
Ama yenge, babam öldüğünde siz ağlamamıştınız;
Biz niye gözyaşı dökelim akrabamız için?

KIZ *(Elizabeth'e)*
Biz babasız kaldığımızda siz yas tutmamıştınız.
Siz dul kalınca da biz acınızı paylaşamayız.

---

(1) York Düşesi, yasal terimler kullanarak "Sen onun karısıysan ben de annesiyim; ardından yas tutacak tek kişi sen değilsin," diyor.
(2) Suretlerine: Babalarına benzeyen oğullarını kastediyor.
(3) York Düşesi'nin oğulları Clarence ile Kral Edward.
(4) Bozuk ayna (Richard): "Babasının çarpık sureti"

KRALİÇE ELIZABETH
Ağlamak için sizin yardımınıza ihtiyacım yok.
Kendi iniltimi kendim çıkarırım ben.
Dünyanın sularını gözlerimde toplar, sonra
Suların hâkimi ay gibi, gözyaşımı boşaltır[1]
Sellere boğarım yeryüzünü.
Vah zavallı kocam, vah canım efendim Edward!

ÇOCUKLAR
Vah zavallı babamız, vah canım efendimiz Clarence!

YORK DÜŞESI
Yazık oldu ikisine de! Vah zavallı Edward'la Clarence!

KRALİÇE ELIZABETH
Tek dayanağım gitti, gitti Edward'ım!

ÇOCUKLAR
Tek dayanağımız gitti, gitti Clarence'ımız!

YORK DÜŞESİ
Tek dayanağım gitti, gitti çocuklarım!

KRALİÇE ELIZABETH
Ah! Nasıl gittin beni dul bırakıp?
Nasıl yaşarım ben sensiz?

ÇOCUKLAR
Nasıl gittin bizi yetim bırakıp?
Nasıl yaşarız biz sensiz?

YORK DÜŞESI
Nasıl gittin anneni yalnız bırakıp?
Nasıl yaşarım ben sensiz?
Heyhat! Bu acıların hepsinin anasıyım ben.
Her biri kendi kaybına yanıyor, bense hepsine.

---

[1] Ay, denizlerde toplanan suları çekip bırakarak yükselip alçalmalarına yol açtığı için "suların hakimi".

Edward, Elizabeth'in kaybı, ama benim de;
Clarence benim kaybım, ama onun değil.
Clarence bu çocukların kaybı, ama benim de;
Edward benim kaybım, ama onların değil.
Ah! Üçünüz kadar, üç kere üzgünüm ben.
Üçünüzün gözyaşına bedel gözyaşlarım.
Sizin kederinizin dadısıyım;
Ona bakar beslerim ağıtlarımla.

DORSET
Sakin olun, anne.[1] Takdiri ilahiye karşı
Bu kadar yakınmak Tanrı'nın hoşuna gitmez.
Dünya işlerinde bile, size cömertçe,
İyilikle verileni iade ederken surat etmek,
Gönülsüz davranmak, kadir bilmezliktir.
Hele bir de Tanrı ise kendi verdiğini geri isteyen,
Bu davranış çok daha kötü.

RIVERS
Şimdi artık anne olarak size düşen
Oğlunuz genç prensi düşünmek.
Hemen onu çağırtın ve taç giymesini sağlayın.
Teselliyi onda bulacaksınız artık.
Çaresiz derdiniz ölen Edward'ın mezarında kalsın,
Mutluluğunuz ise yaşayan Edward'ın tahtında filizlensin.

(Gloucester Dükü Richard, Buckingham Dükü, Derby Kontu Lord Stanley, Lord Hastings ve Sir Richard Ratcliffe girer.)

RICHARD GLOUCESTER *(Elizabeth'e)*
Metin ol kardeşim. Parlak yıldızımızın sönmesi
Hepimizi derinden üzdü.
Ama ağlamak da derdimize deva olmaz.

---

[1] Dorset, Kraliçe Elizabeth'e hitap ediyor. Dorset ile Rivers, Elizabeth'in önceki evliliğinden olma çocukları.

(York Düşesi'ne) Anne, majesteleri, beni bağışlayın,
Sizi fark etmedim. İşte diz çöküyorum;
Hayır duanızı esirgemeyin benden.

YORK DÜŞESİ
Tanrı seni korusun; gönlünden iyilik ve sevgiyi,
Merhamet, itaat ve gerçek saygıyı eksik etmesin.

RICHARD GLOUCESTER
Amin!
(Kendi kendine) Ve beni muhterem bir moruk olarak öldürsün!
Aslında annelerin hayır duası böyle biter,
Ama nedense hanımefendi bunu unuttu.

BUCKINGHAM
Siz, gözü buğulu prensler, yüreği yaslı beyler,
Hepiniz bu ağır matem yükünü yeterince taşıdınız.
Artık sevginizle teselli edin birbirinizi.
Rahmetli Kralımızdan aldığımız mahsulü tükettik,
Artık yeni mahsulü oğlundan alacağız.
Kabaran yüreklerinizle parçalanan ilişkiniz
Daha yeni tutturuldu, dikildi ve kaynadı.
Şimdi ona dikkat ve ihtimam göstermek,
İyi bakmak gerekiyor. Bence şimdi uygun olan,
Küçük Prens'in ufak bir muhafız birliği refakatinde
Ludlow'dan Londra'ya getirilmesi
Ve taç giyerek Kralımız olmasıdır.

RIVERS
Neden ufak birlik, Sayın Lordum?

BUCKINGHAM
Çünkü yanında kalabalık bir grup olursa,
Daha yeni kapanan ihanet yarası tekrar açılıp
Henüz yerli yerine oturmamış
Ve yönetimden yoksun devlet ortamında
Çok daha tehlikeli olabilir de ondan.

Bakarsınız her at kendi dizginini ele alıp
Keyfi nereye isterse oraya gitmek isteyebilir.
Bence böyle bir tehlikeye karşı
Önceden tedbirli olmak en doğrusu.

RICHARD GLOUCESTER
Umarım Kral artık aramızda barış sağlamıştır.
Benim için sağlam ve güvenilir bir anlaşma bu.

RIVERS
Benim için de öyle, hepimiz için öyle.
Ama henüz çok yeni; onun için de
Hemen sınavdan geçmezse daha iyi.
Prens, yanında büyük bir grupla gelecek olursa
Böyle bir ihtimal söz konusu olabilir.
O nedenle, bana göre, Sayın Buckingham'ın dediği gibi,
Prens'in birkaç kişi eşliğinde gelmesi uygundur.

HASTINGS
Bence de öyle.

RICHARD GLOUCESTER
Pekâlâ, o zaman gidip, vakit geçirmeden
Ludlow'a kimlerin gideceğini kararlaştıralım.
Hanımefendi ve siz, kardeşim, hadi gelin
Bu önemli konuyu görüşelim, olur mu?

KRALİÇE ELIZABETH ve YORK DÜŞESİ
Tüm kalbimizle.

(Çıkarlar. Richard ile Buckingham kalır.)

BUCKINGHAM
Lordum, Prens'e gidecekler kim olursa olsun,
Biz ikimiz onların arasında olalım.
Ben o arada bir yolunu bulur,
Geçen gün konuştuğumuz işle ilgili, tedbir olarak
Kraliçe'nin o kurumlu yakınlarını Prens'ten ayırırım.

RICHARD GLOUCESTER
Hay benim öteki özüm, akıl hocam,
Kâhinim, falcım, sevgili kuzenim!
Ben şimdi çocuğum, gösterdiğin yoldan şaşmam.
Hadi o zaman, hiç durmayalım, doğru Ludlow'a. *(Çıkarlar.)*

Üçüncü Sahne

(Londra'da bir sokak. Bir kapıdan Birinci Yurttaş, başka bir kapıdan İkinci Yurttaş girer.)

BİRİNCİ YURTTAŞ
Iyi günler, hemşehrim. Nereye böyle telaşla?

İKİNCİ YURTTAŞ
Inan ki ben de bilmiyorum.
Haberi duydun mu?

BİRİNCİ YURTTAŞ
Evet, Kral ölmüş.

İKİNCİ YURTTAŞ
Meryem Ana hakkı için, kötü haber bu.
Zaten iyisini ne zaman duyduk ki!
Korkunç, korkunç! Bunun sonu kargaşa.

(Başka bir yurttaş girer.)

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ
Hayırlı günler, hemşehriler.

BİRİNCİ YURTTAŞ
Size de bayım.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ
Aziz Kral Edward ölmüş diyorlar, doğru mu?

İKİNCİ YURTTAŞ
Evet, maalesef doğru. Allah rahmet eylesin.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ
O zaman işler karışacak demek, arkadaşlar.

BİRİNCİ YURTTAŞ
Yok yok, Tanrı'nın izniyle yerine oğlu geçecek.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ
Başında çocuk olan memleketin hali yamandır.

İKİNCİ YURTTAŞ
Bence durum o kadar da ümitsiz değil.
Prens büyüyünceye kadar devleti meclis yönetir;
Daha sonra, yaşı gelip olgunlaşınca
Kendi başa geçer ve mutlaka iyi yönetir.

BİRİNCİ YURTTAŞ
Altıncı Henry dokuz aylıkken
Paris'te taç giydiğinde de durum aynıydı.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ
Aynı mıydı? Yo, aziz dostlar, Tanrı bilir değildi.
Malum, o dönemde ülkemiz kısırlıetliydi;
Yönetimde güvenilir, akıllı danışmanlar vardı.
Dirayetli amcaları Kral'ı kollamayı bilmişlerdi.

BİRİNCİ YURTTAŞ
Ama bunun da hem baba hem anne tarafından
Büyükleri, amca ve dayıları var.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ
Keşke hepsi baba tarafından olsaydı
Ya da baba tarafından hiç olmasaydı.
Çünkü şimdi, Kral'a kim daha yakın olacak diye
Aralarında çekişme başlayacak ve bu da,
Tanrı yardımcımız olmazsa, hepimizi etkileyecek.
Bakın, Gloucester Dükü büyük bir tehlike.

Kraliçe'nin oğullarıyla kardeşlerine gelince;
Hiçbirinin kurumundan, kibrinden geçilmiyor.
Aslında bunların hepsi, yönetecekleri yerde yönetilse,
Şu hasta ülkemiz için en hayırlısı olurdu.

BİRİNCİ YURTTAŞ
Hadi hadi, hep en kötüsünü düşünüyoruz.
Her şey yoluna girecek.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ
Hava bulutlandı mı, aklı olan paltosunu giyer.
Yapraklar düşüyorsa kış yakındır;
Güneş batınca, arkadan gece gelmez mi?
Zamansız fırtına kıtlık işaretidir.
Tabii, Tanrı isterse yine her şey iyi olur
Ama ben bunu hak ettiğimize inanmıyorum,
Tahmin de etmiyorum.

İKİNCİ YURTTAŞ
Haklısın, herkes dehşet içinde.
Sokakta kime rastlasan, suratı asık,
Yüreği korku dolu.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ
Büyük değişimlerden önce hep böyle olur.
İlahi bir içgüdüyle tehlikeyi sezer insanlar;
Tıpkı, denizin yükseldiğini görünce
Yaklaşan fırtınayı anladıkları gibi.
Neyse, Tanrı sonumuzu hayır etsin.
Peki, siz ne tarafa böyle?

İKİNCİ YURTTAŞ
Yargıçlara[1] gidiyorduk, bizi çağırtmışlar.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ
Ben de oraya gidiyorum, hadi beraber gidelim. *(Çıkarlar.)*

---

[1] O dönemde, ileri gelen yurttaşlar arasından görevlendirilen "yargıçlar" şehrin yönetiminden ve adaler mekanizmasının işleyişinden sorumluymuş.

Dördüncü Sahne

(Londra. Kraliyet Sarayı. Lord Kardinal, genç York Dükü, Kraliçe Elizabeth ve yaşlı York Düşesi.)

KARDİNAL

Duyduğuma göre dün geceyi Northampton'da geçirmişler.
Bu gece de Stony Stratford'da kalacaklarmış.
Yarın ya da öbür gün burada olurlar.

YORK DÜŞESİ

Prens'i ne kadar özledim bilemezsiniz.
Son gördüğümden bu yana herhalde iyice büyümüştür.

KRALİÇE ELIZABETH

Ama duyduğuma göre büyümemiş.
Oğlum York neredeyse onu geçmiş diyorlar.

YORK

Ama anne, ben büyümek istemiyorum ki!

YORK DÜŞESİ

Niye yavrucuğum, büyümek iyi şeydir.

YORK

Ama büyükanne, bir akşam yemek yiyorduk;
Dayım Rivers, kardeşimden hızlı büyüdüğümü söyledi.
Ama amcam Gloucester
"Narin bitkiler zarif olur, kaba otlar çabuk büyür," dedi.
Onun için ben çabuk büyümek istemiyorum.
Çünkü güzel çiçekler yavaş büyürmüş,
Kaba otlarsa çabucak büyürmüş.

YORK DÜŞESİ

Yok canım, yok canım, bu söz doğru olsa
Onu sana söyleyende tutardı.

Amcan çelimsiz biriydi çocukluğunda;
Çok da yavaş büyüdü. O kural geçerli olsa,
Şimdi zarif biri olması gerekirdi.

KARDİNAL
Ama şüphesiz, zaten öyle biri, Saygıdeğer Hanımefendi.

YORK DÜŞESİ
Belki, ama müsaade edin de annesinin biraz şüphesi olsun.

YORK
Vay canına! Bu aklıma gelmedi.
Yoksa o zarif amcama gösterirdim ben.
O benim boyuma laf edince,
Ben de onunkine ederdim.

YORK DÜŞESİ
Peki, nasıl yapardın yavrum? Hadi anlat bakalım.

YORK
Derdim ki, amcam o kadar çabuk büyümüş ki,
Daha iki saatlikken ekmek kabuğu kemiriyormuş.[1]
Ama benim ilk dişim iki yılda çıktı.
Ne şaka olurdu ama büyükanne!

YORK DÜŞESİ
Peki, bunu sana kim söyledi, güzel yavrum?

YORK
Dadısı söyledi, büyükanne.

YORK DÜŞESİ
Dadısı mı? Ama o daha sen doğmadan ölmüştü.

YORK
O değilse, o zaman söylemem.

---

[1] Rivayete göre, Richard doğduğunda bütün dişleri tamammış. Bu özelliği, çarpık ve sakat oluşunun bir işareti olarak görülüyormuş.

KRALİÇE ELİZABETH
Seni yaramaz çocuk! Çok ayıp! Bu kadar geveze olma.

KARDİNAL
Lütfen hanımefendi, çocuğa kızmayın.

KRALİÇE ELİZABETH
Çocuktan al haberi!

(Markî Dorset girer.)

KARDİNAL
İşte oğlunuz Lord Dorset de geldi.
Haberler nasıl, Lord Markî?

DORSET
Getirdiğim haberi söylemeye dilim varmıyor.

KRALİÇE ELİZABETH
Prens nasıl?

DORSET
İyi, efendim, sağlığı da yerinde.

YORK DÜŞESİ
Peki, sözünü ettiğin haber ne?

DORSET
Lord Rivers ile Lord Gray Pomfret'e gönderilmiş,[1]
Thomas Vaughan da onlarlaymış; orada hapsedilmişler.

YORK DÜŞESİ
Kim göndermiş onları?

DORSET
Yüce Gloucester ve Buckingham Dükleri.

KARDİNAL
Suçları neymiş?

[1] Yorkshire'daki Pontefract Şatosu'ndan söz ediyor. 1400 yılında Kral II. Richard burada öldürüldüğünden, şatonun kötü bir şöhreti varmış.

DORSET
Benim bildiğim bu kadar, efendim
Neden ve niçin gönderildikleri hakkında
Hiçbir fikrim yok.

KRALİÇE ELIZABETH
Vah vah! Ailemizin sonu geldi demek.
Kaplan, yavru ceylanı yakaladı sonunda.
Baktı ki başta masum ve güçsüz bir çocuk var,
Tahtına şimdiden göz koydu haris zorba.
Hoş geldin felaket, kan ve katliam!
Haritada görür gibi görüyorum: Her şeyin sonu geldi.

YORK DÜŞESİ
Bıktım artık, hep kavga dövüş dolu,
Uğursuz günler görmekten.
Kocam taç peşinde koşarken canından oldu.
Oğullarımın hayatı iniş çıkışlarla geçti;
Kâh sevindim, kâh yerindim onlarla birlikte.
Tam oğullarım zafere ulaşmış, tahta oturmuşken,
İç çatışmalar tamamen son bulmuşken,
Bu özü bir, kanı bir insanlar birbirine düştü,
Kardeş kardeşle çekişmeye başladı.
Bitsin artık bu akıl almaz, çılgınca kavga!
Bu lanet olası kin sona ersin! Ya da ben öleyim;
Ölüm görmeye dayanamıyorum artık çünkü.

KRALİÇE ELIZABETH *(York'a)*
Hadi gel evladım, biz kiliseye sığınalım.[1]
Elveda, hanımefendi.

YORK DÜŞESİ
Durun, ben de geliyorum sizinle.

---

[1] O dönemde, suçlular veya suçlu muamelesi göreceğinden korkanlar, korunmak üzere kiliseye sığınabilirlermiş. Eğer tutuklanmadan bir kiliseye sığınmayı başarabilirlerse, oradan çıkmaya zorlanamazlarmış. Kraliçe, Londra'nın ünlü kiliselerinden Westminster Abbey'e sığınıyor.

KRALİÇE ELIZABETH
Sizin gerekçeniz yok ki.

KARDİNAL *(Elizabeth'e)*
Gidin, Kraliçe Hazretleri.
Servetinizi ve eşyalarınızı da alın. Ben kendi adıma,
Muhafaza ettiğim görev mührünü size devredeceğim.
Benim size ve yakınlarınıza yaptığım yardımı
Bir gün bana da yapan olur umarım.
Gelin, sizi ben götüreyim sığınacağınız yere. *(Çıkarlar.)*

ÜÇÜNCÜ PERDE

Birinci Sahne

(Londra'da bir cadde. Borazanlar. Küçük Prens Edward, Gloucester Dükü, Buckingham Dükü, Lord Kardinal, Derby Kontu Lord Stanley, Sir William Catesby ve ötekiler.)

BUCKINGHAM

Londra'ya, özel dairenize hoş geldiniz, tatlı Prensimiz.[1]

RICHARD GLOUCESTER *(Prens Edward'a)*

Hoş geldiniz, sevgili yeğenim, düşüncelerimin hükümdarı.
Yol yorgunluğu sizi biraz sarsmış.

PRENS EDWARD

Hayır amca; ama yolda aldığımız kötü haber
Hem canımızı sıktı, hem de yolculuğun tadını kaçırdı.
Keşke beni burada daha çok amcam karşılasaydı.

RICHARD GLOUCESTER

Tatlı Prens, o kadar küçük ve masumsun ki,
Henüz dünyanın dolaplarına aklın ermiyor;
Dış görünüşe bakıp aldanıyorsun. Oysa,
Tanrı bilir, insanların içi dışına hiç uymaz.
Keşke burada olsalardı dediğin o amcalar.
Ama aslında tehlikeli insanlardı.

---

[1] Kraliyet Sarayı'nın bulunduğu Londra şehri, "Kral'ın özel dairesi" olarak da bilinirmiş.

Siz, Kral Hazretleri, onların tatlı sözlerini dinlerken,
Yüreklerindeki zehri göremediniz.
Tanrı sizi onlardan ve öyle yalancı dostlardan korusun.

PRENS EDWARD
Tamam, Tanrı beni yalancı dostlardan korusun;
Ama onlar yalancı dost değillerdi ki!

(Londra Belediye Başkanı ve maiyeti girer.)

RICHARD GLOUCESTER
Lordum, Londra Belediye Başkanı
Size hoş geldiniz demeye geldi.

BELEDİYE BAŞKANI *(Prens'in önünde diz çöker.)*
Tanrı sizi korusun, efendimiz, sağlık ve mutluluk versin.

PRENS EDWARD
Sağ olun, Sayın Lordum, hepinize teşekkür ederim.
Ben sanıyordum ki, annemle kardeşim York,
Çok önce beni yolda karşılarlar. Ayıp yani!
Bu Hastings de çok uyuşuk, bir türlü haber veremedi;
Gelecekler mi, gelmeyecekler mi öğrenemedim.

(Lord Hastings girer.)

BUCKINGHAM
İşte Lordum, lafının üstüne geldi ve ter içinde.

PRENS EDWARD *(Hastings'e)*
Hoş geldiniz Lordum. Evet, annemiz geliyor mu?

LORD HASTINGS
Tanrı bilir hangi nedenle, anneniz Kraliçe
Ve kardeşiniz York kiliseye sığındılar.
Küçük Prens, siz majestelerini karşılamak için
Benimle gelmeyi çok istiyordu,
Ancak annesi onu zorla engelledi.

BUCKINGHAM

Hayret! Çok acayip ve yanlış bir şey bu yaptığı.
Lord Kardinal, lütfen Kraliçe'ye gidip, York Dükü'nü
Derhal ağabeyine göndermesini söyler misiniz?
Ama karşı çıkabilir; onun için, Lord Hastings, iyisi mi
Siz de gidip Kraliçe'nin şüpheci kollarından
Çocuğu çekip alın.

KARDİNAL

Sayın Lordum, eğer ikna gücüm
York Dükü'nü annesinden koparmaya yeterse,
Hemen getiririm. Ancak, ricalarımıza direnecek olursa,
Tanrı göstermesin, kutsal sığınağın kurallarını çiğneyemeyiz.
Bana dünyayı verseniz bu vebali üstlenemem.

BUCKINGHAM

Çok düşüncesiz ve dik kafalısınız Lordum,
Fazla şekilci ve gelenekçisiniz.
Bu çağda bu kadar ince düşünmek gereksiz.
Çocuğu almakla sığınağa saygısızlık etmiş olmazsınız.
Oradan yararlanma imtiyazı,
Yaptıkları işlerle bunu hak edenlere,
Bu işe aklı erenlere tanınır.
Küçük Prens, ne bu sığınağı hak etti,
Ne de oraya baş vurmayı kendisi akıl etti.
Onun için, bana göre, orada duramaz.
Oraya ait olmayan birini çıkarmak da,
Herhangi bir imtiyaz veya dokunulmazlığı
İhlal etme anlamına gelmez. Benim bildiğim,
"Sığınmacı" dendiğinde yetişkinler akla gelir,
"Çocuk sığınmacı" hiç duymadım bugüne kadar.

KARDİNAL

Peki, Lordum, bir defalığına dediğinizi yapacağım.
Hadi, Lord Hastings, gidelim mi?

LORD HASTINGS
Gidelim, Lordum.

PRENS EDWARD
Sayın lordlar, ne olur çok çabuk olun lütfen.

(Kardinal ve Lord Hastings çıkar.)

Peki, Gloucester amca, kardeşimiz gelince,
Taç giyene kadar nerede kalacağız?

RICHARD GLOUCESTER
Siz yüce kralımız nereyi uygun görürse orada.
Ama bana sorarsanız, birkaç gün
Kale'de dinlenmenizi öneririm.[1]
Sonra da nereyi beğenirseniz, sağlığınız ve rahatınız için
Nereyi uygun görürseniz, orada kalırsınız.

PRENS EDWARD
En sevmediğim yerlerden biridir Kale.
Orayı Julius Caesar mı yaptırmıştı, Lordum?

BUCKINGHAM
O başlatmış, ondan sonra gelenler tamamlamış,
Yüce efendimiz.

PRENS EDWARD
Onun yaptırdığı bir yerde kayıtlı mı,
Yoksa kuşaktan kuşağa sözlü olarak mı gelmiş?

BUCKINGHAM
Kayıtlı, majesteleri.

PRENS EDWARD
Ama bence gerçekler, kaydedilmese bile,

---

[1] Londra Kalesi, genellikle büyük devlet adamlarının kapatıldığı bir hapishane olarak ün yapmış olmakla birlikte, aynı zamanda sağlam ve güvenli bir saraymış ve İngiltere Kralları'nın, taç giymeden önceki geceyi Kale'de geçirmeleri âdetten miş. Londra Kalesi'yle ilgili olarak, ayrıca bkz. s. 23 ve 49'daki 1 No'lu notlar.

Ağızdan ağza dolaşır, kuşaktan kuşağa geçer,
Kıyamet gününe kadar kaybolmadan geleceğe ulaşır.

RICHARD GLOUCESTER *(Kendi kendine)*
Ne demişler, bu yaşta bu akılla
Çok yaşamazmış insan.

PRENS EDWARD
Ne dediniz, amca?

RICHARD GLOUCESTER
Dedim ki, insanın kendi gider, ünü yaşar.
(Kendi kendine) İşte ben de, kötülüğü temsil eden Şer gibi,[1]
Ustaca, bir sözü iki anlamda kullandım.

PRENS EDWARD
Evet, Julius Caesar ünlü bir adamdı:
Yaptığı kahramanlıklar zekâsını artırdı,
O da artan zekâsıyla kahramanlıklarını yazdı.
Ölüm bu fatihi fethedemedi;
Kendi yaşamasa da ünü yaşıyor çünkü.
Bakın size ne söyleyeceğim, kuzen Buckingham.[2]

BUCKINGHAM
Ne söyleyeceksiniz, Sayın Lordum?

PRENS EDWARD
Eğer ömrüm yeter de büyürsem,
Fransa tahtındaki tarihi hakkımızı arayacağım;
Kral gibi yaşar, asker gibi ölürüm bu uğurda.

RICHARD GLOUCESTER *(Kendi kendine)*
Erken gelen baharın yazı kısa olur.

(Küçük York Dükü, Lord Hastings ve Lord Kardinal girer.)

---

(1) Ortaçağda İngiltere'de oynanan, dini esaslı oyunlarda, kötülüğü temsil eden ve şeytana yoldaşlık eden Şer ("Vice") adlı komik karakterin özelliklerinden biri, sık sık, görünüşte derin anlamlı kelime oyunları yapmaktır.

(2) "Kuzen": Shakespeare'in oyunlarında sık sık görüldüğü gibi, burada da bu terim müphem bir yakınlığı ifade etmek için kullanılıyor. Prens Edward'la Buckingham arasında bir akrabalık bağı yok.

BUCKINGHAM
İşte York Dükü de geldi bile.

PRENS EDWARD
Sevgili kardeşimiz Richard nasıllar?

YORK
İyiyim, haşmetli efendimiz...
Herhalde artık böyle hitap etmeliyim size.

PRENS EDWARD
Evet, kardeşim, ikimiz için de üzücü ama, maalesef öyle.
Daha dün gibi gelse de, aslında sahibi öldükten sonra,
O unvan ihtişamından çok şey kaybetti.

RICHARD GLOUCESTER
Asil yeğenimiz, Lord York nasıllar?

YORK
Teşekkür ederim saygıdeğer amca, iyiyim.
Efendim, hani siz demiştiniz ya,
Yararsız ot çabuk büyür, diye.
Kardeşim de çabucak büyüdü, beni geçti.

RICHARD GLOUCESTER
Evet, Lordum.

YORK
Yani kardeşim yararsız mı?

RICHARD GLOUCESTER
Hayır, tatlı yeğenim, öyle diyemem.

YORK
O zaman size benden daha çok medyun.[1]

RICHARD GLOUCESTER
O kralım olduğu için bana hükmeder,
Sizin gücünüz ise, akrabalığımızdan gelir.

---

[1] York'un kullandığı dil ve kelimeler küçükbir çocuk için fazlaca ağdalıgelebilir. Ancak, Shakespeare'in oyunlarında çocuklar her zaman yaşlarına göre konuşmuyor.

YORK
Amcacığım, ne olur hançerinizi bana verir misiniz?

RICHARD GLOUCESTER
Hançerimi mi, küçük yeğenim?
Tabii veririm, seve seve.

PRENS EDWARD
Ne o kardeşim, dilenciliğe mi başladın?

YORK
Niye? Amcam çok naziktir,
Böyle küçük şeyleri esirgemez ki!

RICHARD GLOUCESTER
Daha büyük hediyeler de veririm ben yeğenime.

YORK
Daha büyük hediye mi? Yani kılıç mı?

RICHARD GLOUCESTER
Tabii yavrum, hafif bir şey olsa onu da verirdim.

YORK
Ya! Demek hafif şeyler verirsiniz,
Ama ağır şeyler vermezsiniz benim gibi dilencilere.

RICHARD GLOUCESTER
Sayın Lordum, o kılıç çok ağır, taşıyamazsınız.

YORK
İstediği kadar ağır olsun, bana hafif gelir.

RICHARD GLOUCESTER
Yani silahımı istiyorsunuz, öyle mi, küçük Lordum?

YORK
Evet, siz kılıcı verin, ben de size
Sizin ifadenizle teşekkür edeyim.

RICHARD GLOUCESTER
Nasıl teşekkür?

YORK
Küçük.

PRENS EDWARD
Kardeşim Lord York hep böyle kabalık eder.
Ama biliyorum ki siz bunu kaldırırsınız.

YORK
"Bunu" derken beni kaldırır diyorsunuz, değil mi?
Amca, bakın kardeşim ikimizle de alay ediyor.
Ona göre, ben maymun gibi ufak olduğum için,
Siz beni kaldırıp sırtınızda taşıyabilirsiniz.[1]

BUCKINGHAM
Şuna bakın, hem keskin zekâlı, hem de çok bilmiş.
Amcasına ettiği hakareti yumuşatmak için,
Hoş bir şekilde kendini de küçültüyor.
Bu yaşta bu akıl şaşılacak şey doğrusu!

RICHARD GLOUCESTER *(Prens Edward'a)*
Lordum, Kale'ye geçmek ister miydiniz?
Bu arada ben de, aziz kuzenim Buckingham'la,
Annenize gidip, size hoş geldin demek üzere
Kale'ye uğramasını isteyeceğiz.

YORK *(Prens Edward'a)*
Yani Kale'ye mi gideceksiniz, Lordum?

PRENS EDWARD
Sayın Lordum Kral Naibi öyle uygun görüyor.

YORK
Ben Kale'de rahat uyuyamam ki!

---

[1] Çocuk burada, Richard Gloucester'ın kamburluğunu ima ediyor olabilir.

RICHARD GLOUCESTER
Niye, korkacak ne var orada?

YORK
Amcam Clarence'ın kızgın hayaleti var.
Büyükannem diyor ki, amcamı orada katletmişler.

PRENS EDWARD
Ben ölmüş amcalardan korkmam.

RICHARD GLOUCESTER
Yaşayanlarından da korkmuyorsundur umarım.

PRENS EDWARD
Yaşıyorlarsa, herhalde korkmam gerekmez.[1]
(York'a) Hadi Lordum, kalbimizde hüzün,
Onları düşünürken, Kale'nin yolunu tutalım.

(Boru sesi.[2] *Çıkarlar. Richard, Buckingham ve Catesby kalır.)*

BUCKINGHAM *(Richard'a)*
Ne dersiniz Lordum, sizce bu küçük çenebaz York'u
O kurnaz annesi mi kışkırttı acaba,
Size böyle çirkin şekilde hakaret etsin diye?

RICHARD GLOUCESTER
Hiç şüphe yok, hiç şüphe yok.
Çok zeki bir çocuk bu; yürekli, kavrayışlı,
Keskin zekâlı, bilmiş, yetenekli.
Tepeden tırnağa tıpkı anası.

BUCKINGHAM
Haklısınız. Gel bakalım, Catesby. Unutma,
Yap dediğimizi kayıtsız şartsız yapmaya,
Sana söyleneni kesin gizli tutmaya yeminlisin.

---

(1) Richard kendisini kastediyor, ancak Edward, üvey ağabeyleri Rivers ile Gray'den söz ediyor.

(2) Boru sesi, Prens Edward ile yanındakilerin çıkışını belirliyor.

Nedenlerini yolda konuşmuştuk.
Evet, ne diyorsun şimdi? Bu yüce dükü,
Şanlı ülkemizin kraliyet tahtına oturtma konusunda
Lord William Hastings'in desteğini almak kolay değil.

CATESBY
Lord Hastings, Prens'i kral babasının hatırına
O kadar seviyor ki, mümkün değil,
Ona karşı bir girişime katılmaya razı olmaz.

BUCKINGHAM
Stanley'ye ne dersin? O katılır mı?

CATESBY
O, Hastings ne yaparsa onu yapar.

BUCKINGHAM
Pekâlâ, o zaman şöyle yapalım.
Aziz Catesby, sen git, Lord Hastings'i,
Şöyle belli etmeden bir yokla bakalım,
Bizim bu tasarımızla ilgili eğilimi nedir.
Bu arada kendisini, taç giyme töreniyle ilgili
Meclis oturumuna katılmak üzere Kale'ye çağır.
Bize karşı tavrını olumlu görürsen,
Konuyu üstele, gerekçelerimizi anlat.
Ama baktın durgun, donuk, soğuk ve isteksiz,
Sen de aynı tavrı takın ve konuşmayı kes;
Sonra da eğilimi hakkında bize bilgi ver.
Yarın iki ayrı kurul topluyoruz.
Bu sırada sana da önemli görev düşecek.

RICHARD GLOUCESTER
Lord William'a benden selam söyle, Catesby;
Onun eski düşmanlarından oluşan habis ur,
Yarın Pomfret Şatosu'nda hacamat ediliyor.

Ayrıca Lorduma söyle, bu iyi haber şerefine,
Bayan Shore'a fazladan güzel bir öpücük versin.[1]

BUCKINGHAM
Hadi Catesby, git şu işi kusursuz haller.

CATESBY
Sayın lordlarım, elimden geleni yapacağım.

RICHARD GLOUCESTER
Yatmadan önce senden haber alır mıyız?

CATESBY
Alırsınız, Lordum.

RICHARD GLOUCESTER
Crosby malikânesine gel; ikimiz de orada oluruz.

(Catesby çıkar.)

BUCKINGHAM
Lordum, ya Lord Hastings işbirliğine yanaşmazsa?
O zaman ne yaparız?

RICHARD GLOUCESTER
Kellesini uçurur, sonra bir gerekçe buluruz.
Sana gelince, Kral olduğum anda,
Ağabeyim Kral'dan kalan Hereford kontluğu senindir;
Her türlü mobilya ve eşyasıyla birlikte.

BUCKINGHAM
Bu lütfu kabul etmekten şeref duyacağım.

RICHARD GLOUCESTER
Benim için de bu sözü tutmak bir zevk olacak.
Hadi o zaman, akşam yemeğini erken yiyelim ki,
Planlarımızı da hazmetmeye vakit olsun. *(Çıkarlar.)*

---

[1] Londralı bir kuyumcunun karısı olan Jane Shore, Kral Edward'ın sağlığında onun metresiymiş; Kral'ın ölümünden sonra da William Hastings'in metresi olmuş.

İkinci Sahne

(Londra. Lord Hastings'in evinin önü. Kapıda bir Haberci durmaktadır.)

HABERCİ *(Kapıyı vurur.)*
Lordum, Lordum!

LORD HASTINGS
Kim o?

HABERCİ
Lord Stanley'den geliyorum.

(Lord Hastings girer.)

LORD HASTINGS
Saat kaç?

HABERCİ
Dördü vurdu.

LORD HASTINGS
Lord Stanley sabahı bekleyemez miydi?

HABERCİ
Söyleyeceklerimi duyunca nedenini anlayacaksınız.
Önce siz asil efendime selamlarını gönderdi.

LORD HASTINGS
Sonra?

HABERCİ
Efendim sizi temin ediyor,
Rüyasında bir yaban domuzu,

Tolgasını koparıp almış kafasından.[1]
Ayrıca, diyor ki, iki ayrı kurul toplanıyormuş.[2]
Bu kurullardan birinde verilen karar, öteki kurulda
Sizi ve efendimi çok üzecek bir şekle dönecekmiş.
Buna göre, siz Sayın Lorduma soruyor,
Bu gördüğü tehlikeden kaçmak için,
Onunla birlikte derhal atlara atlayıp
Son sürat kuzeye gitmek ister miydiniz diye.

LORD HASTINGS

Pekâlâ arkadaş, şimdi git efendine ve de ki,
Ayrı kurullardan korkması gereksiz.
Kendime ve ona ne kadar güvenirsem,
İyi dostum Catesby'ye de o kadar güvenirim.
Efendin merak etmesin, bizimle ilgili olarak
O kurullara gelecek her konudan
Benim mutlaka önceden haberim olur.
Efendine söyle, korkuları boş ve yersiz.
Rüyalarına gelince, doğrusu şaşıyorum,
Sıkıntılı bir gecenin azizliklerini
Nasıl böyle çocukça ciddiye alıyor.
Yaban domuzu henüz bizi kovalamıyor.
O kovalamadan kaçmaya başlamak,
Dikkatini çekip onu peşimize düşürebilir.
Git efendine söyle, kalkıp buraya gelsin.
Sonra birlikte Kale'ye gideriz. Orada görür,
Yaban domuzunun bize ne kadar iyi davrandığını.

---

[1] Richard'ın arması, beyaz bir yaban domuzu imiş. Domuzun tolgayı düşürmesini Lord Stanley, kafasının kesilmesi olarak yorumluyor.

[2] Yukarıda, birinci sahnenin sonunda Buckingham'ın belirttiği gibi, bu kurullardan biri, Prens Edward'ın taç giymesini görüşmek üzere Kale'de toplanırken, öteki, Richard'ın tahtı gasp etmesi planının ayrıntılarını kararlaştırmak üzere Crosby malikânesinde toplanıyor.

HABERCİ
Peki, Lordum, gidip söyleyeyim. *(Çıkar.)*

(Catesby girer.)

CATESBY
Asil Lorduma nice iyi sabahlar!

LORD HASTINGS
İyi sabahlar, Catesby. Erkencisiniz bugün.
Şu çatırdayan devletimizden ne haberler var?

CATESBY
Gerçekten dünya sallanıyor, Lordum;
Richard ülkenin çelengini başına takana kadar da
Sağlam duramayacak gibi geliyor bana.

LORD HASTINGS
Anlamadım? "Çelengi takmak" mı?
Yani, tacı mı kastediyorsun?

CATESBY
Evet, Sayın Lordum.

LORD HASTINGS
Ama bu korkunç bir şey!
O taç böyle yanlış bir başa konacağına,
Şu başım bedenimden ayrılsın daha iyi.
Peki emin misin? Sence niyeti bu mu?

CATESBY
Hem de nasıl! Ayrıca sizden de destek bekliyor,
Yanında yer alacağınızı umuyor.
Bu arada size iyi bir de haberi var:
Bugün düşmanlarınız, yani Kraliçe'nin yakınları,
Pomfret'te ölecek.

HASTINGS
Bu haber karşısında matem tutacağım söylenemez.
O insanlar hep bana hasım olmuştur.

Ama, efendimin gerçek varisleri varken
Richard'dan yana çıkmaya gelince,
Tanrı bilir bunu yapmam, canım pahasına bile olsa!

CATESBY
Tanrı sizi yolunuzdan saptırmasın, Lordum!

LORD HASTINGS
Ama bundan on iki ay sonra geriye baktığımda,
Beni efendimin gözünden düşüren o insanların
Başına gelen felaketi düşününce çok güleceğim.
Ee, Catesby, şu yaşıma on beş gün daha eklenmeden,
Başlarına gelecekten şu anda haberi bile olmayan bazı insanlar
Apar topar çekip gitmiş olacaklar demek.

CATESBY
Insanın hiç düşünmediği, beklemediği anda ölmesi
Dehşet verici bir şey, Sayın Lordum.

LORD HASTINGS
Korkunç, korkunç! İşte Rivers, Vaughan, Gray;
Hepsinin başına gelecek bu. Yalnız onlar mı?
Şu anda kendilerini güvende sanan
Başkaları da aynı durumda.
Tıpkı seninle ben gibi ki,
Bizler yüce Richard ve Buckingham'a yakınız.

CATESBY
Her iki Lord nezdinde değeriniz yüksektir.
(Kendi kendine) Onun için de köprüde kelleni yükseğe asacaklar.[1]

HASTINGS
Evet, biliyorum, bunu da hak ettim.

(Lord Stanley girer.)

---

[1] İhanet suçundan idam edilenlerin kelleleri, ibret olsun diye, direklerin tepesine geçirilerek Londra Köprüsü'nde teşhir edilirmiş.

Gel, gel, hani, yaban domuzu kargın nerede?[1]
Yaban domuzundan korkan tedbirsiz dolaşır mı?

STANLEY
İyi günler, Lordum, iyi günler Catesby.
Siz istediğiniz kadar alay edin, ama Kutsal Haç adına,
Ben bu ayrı kurullardan hoşlanmıyorum.

LORD HASTINGS
Sayın Lordum, benim canım da sizinki kadar kıymetli
Ve inanın, hiç bugünkü kadar kıymetli olmadı.
Güvenliğimizden emin olmasam
Hiç böyle mutlu görünür müydüm?

STANLEY
Londra'dan Pomfret'e gelen lordların da
Neşesi yerindeydi. Onlar da
Güvende sanıyorlardı kendilerini;
Endişe gerektirecek bir durum da yoktu.
Ama gördünüz, gün nasıl çabuk kararttı.
Onların başına gelen bu felaket beni huzursuz etti.
İnşallah korkum yersizdir. Ne yapalım,
Kale'ye yollanalım mı? Vakit ilerledi.

LORD HASTINGS
Peki, peki, hadi gidelim. Biliyor musunuz, Lordum,
O sözünü ettiğiniz lordların bugün başları kesildi.

STANLEY
Keşke onları suçlayan bazı kimselerin
Şapkaları başlarında kalacağına,[2]
Bu şerefli insanların başları yerinde kalsaydı.
Her neyse, hadi gidelim, Lordum.

(Hastings adlı özel ulak girer.)

---

[1] Özel olarak yaban domuzu avı için kullanılan kargıdan söz ediyor.

[2] Richard ve Buckingham'ı kastederek, "Onlar bulundukları mevkide kalacağına... demek istiyor.

LORD HASTINGS *(Stanley ve Catesby'ye)*
Siz önden gidin. Ben de hemen geliyorum.
(Özel ulağa) Evet, nasılsın, Hastings? Her şey iyi mi?

ÖZEL ULAK
Sağ olun, siz sorduğunuz için daha iyi.

LORD HASTINGS
Biliyor musun, seninle en son
Yine burada karşılaştığımız güne göre
Ben daha iyiyim. O tarihte ben,
Kraliçe'nin yakınlarının marifetiyle
Mahkûm olarak Kale'ye gidiyordum.
Gel gör ki bugün –ama bu aramızda kalsın–
O düşmanlarım idam edildi, bense
Her zamankinden iyi durumdayım.

ÖZEL ULAK
Tanrı iyiliğinizi daim kılsın, efendim.

LORD HASTINGS
Eksik olma, Hastings. Al, bununla bir içki iç.

(Bir kese fırlatır.)

ÖZEL ULAK
Tanrı Lord Hazretlerini korusun. *(Çıkar.)*

(Bir Rahip girer.)

RAHİP
İyi günler, Lordum. Efendimizi gördüğüme çok sevindim.

LORD HASTINGS
Yürekten teşekkürler, Sayın John.
Son vaazınızdan size borcum var.
Önümüzdeki pazar gelirseniz, sizi hoşnut ederim.

(Rahibin kulağına fısıldar.)

(Buckingham girer.)

BUCKINGHAM
Ne o, Sayın Başmabeyinci, bir rahiple mi görüşüyorsunuz?
Rahibe ihtiyacı olanlar, Pomfret'teki dostlarımız;
Siz Lordumun şu anda günah çıkarması gerekmiyor.

LORD HASTINGS
Vallahi bu mübarek adamla konuşurken,
Benim aklıma da aynı insanlar geldi.
Ne tarafa böyle, Kale'ye mi?

BUCKINGHAM
Evet, Lordum, ama fazla kalamayacağım.
Siz Lordumdan önce ayrılacağım.

LORD HASTINGS
Herhalde, çünkü ben öğle yemeğine kalıyorum.

BUCKINGHAM *(Kendi kendine)*
Merak etme, akşam yemeğine de oradasın.[1]
(Hastings'e) Evet, gidelim mi?

LORD HASTINGS
Gidelim, Sayın Lordum. *(Çıkarlar.)*

Üçüncü Sahne

(Pontefract Şatosu. Sir Richard Ratcliffe, harbeciler eşliğinde Lord Rivers, Gray ve Sir Thomas Vaughan'ı, idam edilmek üzere Pomfret Şatosu'na götürmektedir.)

RIVERS
Sir Richard Ratcliffe, bakın size söylüyorum;
Bugün Kral'ın bir bendesinin, görev uğruna,

[1] Buckingham, Hastings'in Kale'den sağ çıkamayacağını ima ediyor.

Doğruluk ve sadakatten şaşmadığı için
Nasıl öldüğünü göreceksiniz.

GRAY *(Ratcliffe'e)*
Tanrı Prens'i sizin gibilerden korusun!
Hepiniz baş belası kan emicilersiniz.

VAUGHAN
Ömür boyu pişman olacaksınız bu yaptığınıza.

RATCLIFFE
Hadi, çabuk. Yaşam süreniz doldu.

RIVERS
Ah Pomfret, Pomfret! Kanlı hapishane,
Soylu kişilerin uğursuz, ölüm hücresi!
Senin o şaibeli duvarlarının arasında
Doğranıp katledilmişti İkinci Richard.
Şimdi de bizim masum kanlarımızı iç ki,
Bu meşum şatonun kötü şöhreti unutulmasın.

GRAY
Margaret'ın bedduası çarptı bizi;
Richard onun oğlunu hançerlerken
Durup seyretmenin cezasını gördük.

RIVERS
Evet, Hastings'e de beddua etmişti,
Buckingham'a da, Richard'a da. Tanrım,
Bize ettiği bedduayı nasıl duyduysan,
Onlara ettiğini de duy! Kız kardeşime
Ve yavruları küçük prenslere gelince;
Yüce Tanrım, bizim saf kanımızla yetin!
O kan ki, biliyorsun, haksız yere dökülecek.

RATCLIFFE
Hadi, acele edin, ölüm saati geldi.

RIVERS
Gel, Gray, gel, Vaughan, kucaklaşalım.
Cennette buluşana kadar elveda. *(Çıkarlar.)*

Dördüncü Sahne

(Londra Kalesi. Buckingham Dükü, Derby Kontu Lord Stanley, Lord Hastings, Ely Piskoposu, Norfolk Dükü ve Sir William Catesby bir masada oturmaktadırlar.)

LORD HASTINGS
Değerli beyler, bugün burada
Taç giyme konusunu görüşmek için toplandık.
Tanrı adına, söyleyin, tören günü ne zaman?

BUCKINGHAM
Bu büyük gün için tüm hazırlıklar tamam mı?

STANLEY
Tarihin belirlenmesi dışında, tamam.

ELY PİSKOPOSU
O zaman, bence yarın uygun.

BUCKINGHAM
Kral Naibi ne düşünüyor acaba, bilen var mı burada?
Yüce Dük'e kim en yakın?

ELY PİSKOPOSU
Onun aklından geçeni en iyi siz bilirsiniz, efendim.

BUCKINGHAM
Biz birbirimizin yüzünü tanırız yalnız, kalbini değil.
O benimkini bilmez, ben sizinkini;
Ben onunkini bilmem, Lordum, siz benimkini.
Lord Hastings, siz onunla pek sevişirsiniz.

LORD HASTINGS
Sağ olun efendim. Evet, beni çok sever.
Ama bu taç giyme konusunu sormadım kendisine.
O da herhangi bir şey söyleme lütfunda bulunmadı.
Ancak, siz saygıdeğer lordlarım, bir tarih söylerseniz,
Ben de Dük adına naçizane görüşümü belirtirim;
Sanıyorum lütfedip uygun göreceklerdir.

(Gloucester Dükü Richard girer.)

ELY PİSKOPOSU
Ne tesadüf! İşte Dük'ün kendisi de geliyor.

RICHARD GLOUCESTER
Değerli lordlarım ve kuzenlerim, günaydın.
Biraz fazla uyumuşum, ama herhalde,
Yokluğum yüzünden önemli bir karar gecikmemiştir
Ya da, bensiz alınamayacak bir karar olmamıştır.

BUCKINGHAM
Tam zamanında yetiştiniz sahneye, Lordum; yoksa,
Sizin rolünüzü Lord Hastings üstlenecekti;
Yani, Kral'ın taç giymesi konusunda
Sizin yerinize konuşacaktı, demek istiyorum.

RICHARD GLOUCESTER
Tabii konuşur, o konuşmayacak da kim konuşacak?
Lord Hazretleri beni iyi tanır ve pek sever.
Sayın Lord Ely, Holborn'a son geldiğimde,[1]
Bahçenizde güzel çilekler görmüştüm.
Bana onlardan biraz gönderir misiniz?

ELY PİSKOPOSU
Tabii, Lordum, büyük bir memnuniyetle. *(Çıkar.)*

---

[1] Holborn: Ely Piskoposu'nun Londra'daki resmi konutu.

RICHARD GLOUCESTER
Kuzen Buckingham, bir dakika konuşabilir miyiz?

(Buckingham'ı biraz kenara çeker.)

Catesby bizim işle ilgili olarak Hastings'i yokladı.
Adam huzursuz olmuş ve hararetle karşı çıkmış.
"Efendisinin evladı"nın –saygısından bu ifadeyi kullanmış–
İngiltere tahtını kaybetmesine göz yummaktansa
Kellesini kaybetmeye razıymış.

BUCKINGHAM
Gelin, çıkıp bunu dışarda konuşalım. *(Richard ve Buckingham çıkar.)*

STANLEY
Büyük günü hâlâ belirlemedik.
Bence yarın çok erken.
Ben kendi hesabıma tam hazır değilim;
Ancak daha ileri bir tarihte hazır olabilirim.

(Ely Piskoposu girer.)

ELY PİSKOPOSU
Sayın Lordum Gloucester Dükü nerede?
İstediği çilekleri getirttim.

LORD HASTINGS
Lord Hazretlerinin keyfi yerinde bu sabah.
Bizlere bu havada günaydın dediğine göre,
Belli ki aklında güzel şeyler var.
Bence Hıristiyan âleminde sevgisini de, nefretini de
Onun kadar zor gizleyebilen biri yoktur;
Yüreğinde ne varsa yüzünden hemen anlarsınız.

STANLEY
Peki, bugün onun yüzüne baktığınızda,
Yüreğinde ne gördünüz?

LORD HASTINGS
Buradaki hiç kimseye kızmadığını gördüm.
Yoksa, yüzünden hemen belli olurdu.

STANLEY
İnşallah öyledir.

(Richard ile Buckingham girer.)

RICHARD GLOUCESTER
Lütfen söyler misiniz, lanetli büyülerle,
Şeytanca dolaplarla canıma kasteden,
Cehennemlik afsunlarla bedenimi çarpıtan
O insanlar sizce nelere müstahak?

LORD HASTINGS
Siz efendime beslediğim büyük sevgiden aldığım cesaretle
Bu asil toplulukta ilk sözü alarak diyorum ki, Sayın Lordum,
Her kimse bu hainler, sonları belli, ölümü hak ettiler.

RICHARD GLOUCESTER
O zaman gözleriniz tanık olsun onların alçaklığına:
Şu koluma bakın, kurumuş dal gibi büzüştü.
Bu kimin işi biliyor musunuz?
Edward'ın karısı olacak o acuze cadının.
O sokak sürtüğüyle kahpe Shore, birlikte
Büyü yapıp beni bu hale getirdiler.

LORD HASTINGS
Eğer bu işi yaptılarsa, Sayın Lordum...

RICHARD GLOUCESTER
"Eğer" mi? Demek bu lanetli sürtükten yanasın ha?
Ne demek, "eğer"? Hainin birisin sen!
Kesin şunun kellesini. Aziz Paul adına yemin ederim,
Bu kelle yerinde kaldıkça yemeğe oturmayacağım.
Birisi baksın şu işe. Kalanlara gelince,
Beni sevenler kalkıp peşimden gelsin.

(Çıkarlar. Catesby ile Hastings kalır.)

LORD HASTINGS

Yazık! İngiltere adına yazık! Benim için önemi yok,
Ama ne aptalmışım! Bunu tahmin etmeliydim.
Stanley rüyasında görmüştü
Yaban domuzunun tolgamızı düşürdüğünü.
Ama ben ona inanmadım, kaçmayı kendime yediremedim.
Haşalı[1] atım da bugün, Kale'yi gördüğünde
Üç kere ürküp tökezledi. Sanki beni
O mezbahaya götürmek istemiyor gibiydi.
Ah, işte benimle konuşan o rahibe şimdi ihtiyacım var.
O görevli haberciye söylediklerime de pişmanım.
Nasıl oldu da, düşmanlarım bugün Pomfret'te,
Kanlı katillerin eliyle doğranırken ben,
Hâlâ gözde olduğum inancıyla, kendimden emin,
O kadar sevinebilmişim? Ah, Margaret, Margaret!
İşte o meşum bedduan zavallı Hastings'in
Çaresiz başına düştü.

CATESBY

Hadi, hadi, oyalanmayın, Dük'ün yemeği bekliyor.
Son duanızı kısa kesin; Dük bir an önce
Kellenizi görmek istiyor.

LORD HASTINGS

İşte fanilerin inayeti böyle kısa sürer;
Suç bizde ki, Tanrı'nın inayetine yeğliyoruz onu.
Tüm ümidini sizin teveccühünüze bağlayan insan,
Seren direğinin tepesine çıkmış sarhoş denizciye benzer;
Gözünü kırptığı anda aşağı düşüp
Denizin ölümcül midesini boylaması bir olur.

---

[1] Haşa (bugün Türkçe'de seyrek kullanılan bir terim): Binek hayvanlarının sırtına vurulan kalın kumaş veya keçe. O çağda, ileri gelen kişilerin atları, yerlere kadar uzanan, işlemeli, gösterişli örtülerle süslenirmiş

CATESBY
Hadi, hadi, oyalanmayın. Boş yere sızlanıyorsunuz.

LORD HASTINGS
Ey kana susamış Richard! Zavallı İngiltere!
Demedi demeyin, eşi benzeri görülmemiş,
Korkunç şeyler gelecek başına.
Hadi artık, idam kütüğüne gidebiliriz.
Sonra da alır götürürsün kellemi kendisine.
Bugün bana gülenler de yarın ölmüş olacak. *(Çıkarlar.)*

Beşinci Sahne

(Londra Kalesi. Zırhları kir pas içinde, yorgun ve bitkin bir halde, Gloucester Dükü Richard ile Buckingham Dükü konuşmaktadır.)

RICHARD GLOUCESTER
Hadi kuzen, bu ne hal! Betin benzin atmış,
Titreyip duruyorsun; lafının ortasında tıkanıyor,
Sonra gene başlayıp gene duruyorsun.
Korku ve dehşetten aklını kaçırdın galiba.

BUCKINGHAM
Yok yok, bazen öyle iyi rol yaparım ki,
Yılların trajedi aktörü hiç kalır yanımda.
Hani, aktörler vardır, saman çöpü oynasa,
İrkilip kulak kabartır, bir konuşur bir susar,
Derin bir şüpheyle, arkasına, sağa sola bakar ya,
Tıpkı onlar gibi. İstersem dehşet içinde bakar,
İstersem zoraki bir gülüş takınırım. Yerine göre,
Hangisi işime gelirse o tavrı benimserim.

(Belediye Başkanı girer.)

RICHARD GLOUCESTER *(Buckingham'a)*
Belediye Başkanı geliyor.

BUCKINGHAM *(Richard'a)*
Bırakın onunla ben ilgileneyim –Sayın Başkan...

RICHARD GLOUCESTER *(Dışarıda birine sesleniyormuş gibi yapar.)*[1]
Hey, köprüye dikkat et!

BUCKINGHAM
Durun! Davul sesi!

RICHARD GLOUCESTER *(Dışarıya sesleniyormuş gibi yapar.)*
Catesby, surlara bak!

BUCKINGHAM
Sayın Başkan, sizi çağırmamızın nedeni...

RICHARD GLOUCESTER
Arkana bak! Kendini koru! Düşman arkanda!

BUCKINGHAM
Tanrı biz masumları korusun.

(Catesby girer. Hastings'in kesik başını getirmiştir.)

RICHARD GLOUCESTER
Hey, dur! Bu Catesby.

CATESBY
İşte o tehlikeli, alçak hainin kellesi;
Hiç şüphe çekmemeyi başarmıştı.

RICHARD GLOUCESTER
O kadar severdim ki onu, gözyaşlarımı tutamıyorum.
Dünyanın en zararsız insanı,

---

[1] Burada Richard, sanki dışardan Kale'ye saldırı varmış gibi rol yapıyor; Kale'ye yaklaştığı anlaşılan Catesby'yi, Kale'nin girişindeki kalkma köprü civarındaki hayali düşmana karşı uyarıyor.

Örnek bir Hıristiyandı benim için.
Benim günce defterimdi; ruhumun en gizli sırlarını
Bir bir oraya kaydederdim. Tüm kötülüğünü
İyilik kisvesi altına öyle ustaca gizlemişti ki,
Malum kusurunu, yani Shore'un karısıyla olan ilişkisini
Bir yana bırakırsak, hiçbir zaman,
Bir kuşku gölgesi düşmemişti üzerine.

BUCKINGHAM
Dünyanın en ikiyüzlü hainiymiş demek.
(Belediye Başkanı'na) Hiç aklınıza gelir miydi,
Duysanız inanır mıydınız –yani biz, Tanrı'ya şükür,
Hayatta kalıp bunu anlatmıyor olsaydık–
Bu sinsi hainin, Kurul binasında bugün
Beni ve aziz Lordum Gloucester'ı
Katletmeyi planladığını?

BELEDİYE BAŞKANI
Ne diyorsunuz!

RICHARD GLOUCESTER
Ne sandınız, durum büyük tehlike arz etmese,
İngiltere'nin selameti, halkın can güvenliği
Bizi bu işi yapmaya zorlamasa yapar mıydık?
Biz Türk müyüz, dinsiz miyiz ki,
Kanuna karşı gelelim, apar topar
Bu alçağın canını almaya girişelim.

BELEDİYE BAŞKANI
Tanrı sizi esirgesin, o ölümü hak etmiş;
Siz sayın lordlarım iyi yapmışsınız.
Onun gibi hainee niyetler besleyenlere de
Gözdağı vermiş oldunuz böylece.
Zaten Bayan Shore'la ilişkisinden sonra
Ondan daha iyi bir davranış beklemiyordum.

RICHARD GLOUCESTER
Aslında siz Sayın Lordum gelip
Olaya yerinde tanık olmadan
Hastings öldürülsün istemiyorduk, ama yazık ki,
İşgüzar dostlarınızın telaşı yüzünden
Bu mümkün olamadı. Neden derseniz, Lordum,
Biz isterdik ki, bu hain konuşsun ve sizin önünüzde
İhanet planını ve amacını itiraf etsin. O zaman,
Siz de duyduklarınızı yurttaşlara anlatırdınız.
Çünkü bakarsınız halkımız bizi yanlış anlar
Ve bu adamın arkasından yas tutmaya kalkar.

BELEDİYE BAŞKANI
Ne demek, Sayın Lordum, sizin sözünüz yeter!
Onu görmüş ve söylediklerini duymuş sayıyorum kendimi.
İkinizin de hiç şüphesi olmasın, yüce beyler,
Bu olaydaki haklı tutumunuzu
İtaatkâr halkımıza olduğu gibi anlatacağım.

RICHARD GLOUCESTER
Biz de siz Sayın Lordumu onun için çağırmıştık;
Her şeyde kusur bulmaya hevesli insanların
Suçlamalarını önleyelim istedik.

BUCKINGHAM
Durumu yerinde görmek için biraz geç kaldınız,
Ama hiç değilse niyetimizi öğrendiniz.
O halde, size iyi günler diyoruz, Sayın Başkan.

(Belediye Başkanı çıkar.)

RICHARD GLOUCESTER
Peşinden git; hadi kuzen Buckingham, durma!
Başkan hemen Belediye Sarayı'na gidecektir.
Sen de git ve o insanlarla konuşurken,
Uygun bir zamanda araya girip,

"Edward'ın çocukları gayri meşru," diye iddia et.
Adamın biri sırf, "Benim oğlum tacı devralacak,"
Dediği için, Edward'ın onu nasıl öldürttüğünü anlat.
Oysa, adamcağızın meyhanesinin adı "Taç"mış![1]
Ayrıca, nasıl iğrenç bir kadın avcısı olduğundan söz et.
Gözü dönmüş, kudurmuş, vahşi bir hayvan gibi,
Doymak bilmez şehvetiyle, hizmetçilerinizin,
Kızlarınızın, karılarınızın namusuna göz dikmişti, de.
Hatta, gerekirse beni de işin içine kat:
Annem o ırz düşmanından gebe kaldığında,
O sıra Fransa'da çarpışan asil pederim York,
Basit bir süre hesabı yaparak anladı ki,
Çocuk kendinden değilmiş. Zaten bu,
Çocuğun simasından da hemen belli oluyordu,
Babam asil Dük'le hiçbir benzerliği yoktu.
Ancak bu konu üzerinde fazla durma,
Şöyle uzaktan değin; çünkü biliyorsun, annem hayatta.

BUCKINGHAM

Merak etmeyin Lordum, orada hatip kesilirim;
Uğruna dil döktüğüm altını ben kazanacakmışım gibi.[2]
Eh, o zaman size iyi günler, Lordum.

(Gitme niyetiyle yürümeye başlar.)

RICHARD GLOUCESTER

Eğer becerebilirsen, onları Baynard Şatosu'na getir.[3]
Ben orada, yanımda muhterem pederler
Ve derin vukuflu piskoposlarla bekliyor olacağım.

---

[1] Shakespeare'in zamanında, evlere numara verilmesi yaygın değilmiş. Evler, mağazalar ve meyhaneler daha çok adlarıyla bilinirmiş. Buradaki "Taç" da meyhane ya da ev olabilir.

[2] "Altın": Buckingham kelime oyunu yapıyor. Avukatların yaptıkları savunma karşılığı alacakları altınla, Richard'ın ele geçirmeye çalıştığı altın taç arasında bağlantı kuruyor.

[3] Baynard Şatosu: Richard'ın Londra'daki malikânelerinden biri.

BUCKINGHAM
O zaman gidiyorum; saat üç veya dörde doğru
Belediye Sarayı'ndan haber getiririm. *(Çıkar.)*

RICHARD GLOUCESTER
Çabuk, Lovell, hemen son sürat Doktor Shaw'a git.
(Ratcliffe'e) Sen de Rahip Penker'a.[1] Söyleyin,
İkisi de bir saate kadar Baynard Şatosu'na gelsin.

(Lovell ve Ratcliffe çıkar.)

RICHARD GLOUCESTER
Şimdi ben de gidip bir plan yapayım;
Şu Clarence'ın veletlerini gözlerden uzak tutmalı.
Sonra da emir çıkarıp kimseyle görüştürmemeli. *(Çıkar.)*

Altıncı Sahne

(Londra'da bir sokak. Elinde bir kâğıtla bir Yazıcı.)

YAZICI
İşte Sayın Lord Hastings hakkındaki iddianame;
Yasal belge olarak yazılıp düzenlendi.
Bugün Aziz Paul Katedrali'nde okunacak.[2]
Her şey iyi planlanmış doğrusu.
Bunu yazmak tam on bir saatimi aldı.
Bilgi Catesby'den daha dün gece gelmişti;
İlk kopyayı çıkarmak o kadar uzun sürdü.
Oysa son beş saattir Hastings yaşıyordu;

---

[1] Dr. Shaw ile Rahip Penker, vaazlarıyla Richard'a destek veren, dönemin ileri gelenlerinden adamları.

[2] Bu tür belgeler halka pazar yerlerinde ve kiliselerde, katedrallerde duyurulurmuş.

Suçlanmadan, yargılanmadan, serbest ve özgür.
İşte bu dünyanın işleri böyle!
Burada dönenleri görmemek için aptal olmak lazım.
Ama gördüğünü söylemek için de yürek lazım.
Bu kadar insan bu dolapları görüp susuyorsa,
Her şey olacağına varır bu soysuz dünyada. *(Çıkar.)*

Yedinci Sahne

(Baynard Şatosu. Bir kapıdan Gloucester Dükü Richard, öteki kapıdan Buckingham Dükü girer.)

RICHARD GLOUCESTER
Evet, nasıl oldu? Yurttaşlar ne dedi?

BUCKINGHAM
Hazreti Meryem hakkı için, tek kelime etmediler;
Sanki dilsizdiler.

RICHARD GLOUCESTER
Edward'ın çocuklarının piç olduğunu söyledin mi?

BUCKINGHAM
Söyledim; Lady Lucy'yle yaptığı anlaşmayı,[1]
Vekilinin Fransa'daki temaslarını da söyledim.[2]

---

[1] Richard, Kral Edward'ın, Kraliçe Elizabeth'le evlenmeden önce Lady Lucy ile gizlice bir evlilik anlaşması yaptığını iddia ediyor. Bu konu karanlık olmakla birlikte, tarihçiler bunun dedikodudan ibaret olduğu düşüncesinde. Ancak, eğer böyle bir şey olmuşsa, o zaman Kral Edward'ın Elizabeth'le olan evliliği geçersiz sayılacak, çocukları da gayri meşru duruma düşecek. Richard halkı buna inandırmaya çalışıyor.

[2] Kral Edward, aynı dönemde, Warwick Kontu'nu da, Fransa Kralı XI. Louis'nin baldızı Bona'yı istetmek üzere vekil olarak Fransa'ya göndermiş. Ancak, Warwick İngiltere'ye döndüğünde, Kral'ın Lady Gray'le evlenmek üzere olduğunu öğrenmiş.

Şehvetinin nasıl doymak bilmez olduğunu,
Şehirdeki kadınları nasıl kirlettiğini,
En ufak bir hatada bile ne kadar acımasız olduğunu,
Kendi gayri meşruluğunu, babanız Fransa'dayken
Annenizin ona gebe kaldığını; zaten görünüşte de
Dük'e hiç benzemediğini, hepsini söyledim.
Daha sonra sözü size getirdim; sizin nasıl
Hem çehreniz, hem de asil karakterinizle
Babanızın tıpatıp bir kopyası olduğunuzu belirttim.
İskoçya'da kazandığınız zaferleri anlattım;
Savaşta dirayetli, barışta basiretli,
Yüce gönüllü, erdemli, geniş yüreklidir, dedim.
Yani, sizin amacınıza uyacak her hususa değindim,
Hiçbir ayrıntıyı ihmal etmedim.
Konuşmam bittiğinde, "Şimdi," dedim,
"Vatanını seven bağırsın, 'Tanrı Richard'ı korusun,
İngiltere'nin yüce kralını korusun!' diye."

RICHARD GLOUCESTER
Bağırdılar mı peki?

BUCKINGHAM
Hayır, Tanrı sizi inandırsın, tek kelime etmediler.
Dilsiz heykeller gibi, soluk alan taşlar gibi,
Sapsarı ölü suratlarıyla birbirlerine baktılar.
Bunun üzerine önce onları kınadım,
Sonra da Belediye Başkanı'na sordum,
"Bu kasıtlı suskunluk da ne oluyor?" diye.
"Belediye memurları dışında kimsenin
Onlara böyle hitap etmesine alışkın değiller," dedi.
Sonra, benim anlattığım hikâyeyi bu defa o anlattı:
"Dük şöyle dedi. Dük şunu ifade etti," diye.
Ancak kendi adına hiçbir şey söylemedi.
Konuşması bittiğinde, benim birkaç adamım,
Salonun alt ucundan başlıklarını havaya fırlattılar

Ve on kişi kadar, "Tanrı Kral Richard'ı korusun!" diye bağırdı.
Ben de bunlardan cesaret alarak,
"Sağ olun aziz vatandaşlar ve dostlar," dedim,
"Bu alkışlar ve sevinç çığlıkları sizin sağduyunuzu
Ve Richard'a olan sevginizi gösteriyor."
Sonra orada bırakıp salondan ayrıldım.

RICHARD GLOUCESTER
Ne dilsiz budalalarmış ama!
Demek konuşmadılar ha?

BUCKINGHAM
Vallahi, konuşmadılar Lordum.

RICHARD GLOUCESTER
Peki, Belediye Başkanı ile yanındakiler buraya gelmedi mi?

BUCKINGHAM
Başkan burada. Sanki çekiniyormuş gibi yapın.
Onları iyice yalvartmadan konuşmayın.
Bu arada, elinize bir dua kitabı alın
Ve iki din adamı arasında durun, Sayın Lordum.
Bu tema üzerine çeşitlemeler yaratmayı bana bırakın.[1]
Israrlarımız karşısında direnin, kolay yumuşamayın.
Genç kızlar gibi, olmaz demeyi sürdürün,
Ama sonunda razı olun.

RICHARD GLOUCESTER
Pekâlâ, ben gidivorum. O zaman,
Ben kendi adıma olmaz dedikçe,
Siz de onlar adına yalvarmayı sürdürün.
Böylece bu işi kesin mutlu sona vardırırız.

(Kapı vurulur.)

---

(1) "Tema, çeşitlemeler": Buckingham müzik terimleri kullanıyor.

BUCKINGHAM
Hadi, çabuk, yukarı çıkın. Belediye Başkanı geldi.
(Richard çıkar.)

(Belediye Başkanı, Belediye Meclisi Üyeleri ve Yurttaşlar girer.)

Hoş geldiniz, Lordum. Ben de burada bekliyorum.
Dük şu anda kimseyle konuşmak istemiyor.

(Catesby girer.)

Evet, Catesby, efendiniz dileğime ne diyor?

CATESBY
Rica ediyor, siz Sayın Lord Hazretleri,
Yarın veya öbür gün gelsinler diye.
Kendisi içerde, pek muhterem iki pederle birlikte;
Diz çökmüş, ilahi tefekküre dalmış durumda.
Hiçbir dünyevi iş onu şu anda yapmakta olduğu
Kutsal görevden ayıramaz.

BUCKINGHAM
Aziz Catesby, lütfen Dük Hazretlerine gidiniz
Ve benimle birlikte, Belediye Başkanı ile
Meclis üyelerinin de burada olduğunu,
Kendisiyle tüm ülkenin menfaatine ilişkin,
Son derece acil ve önemli konularda
Görüşmek istediğimizi bildiriniz.

CATESBY
İsteğinizi hemen kendisine iletiyorum. *(Çıkar.)*

BUCKINGHAM
Ya, duydunuz değil mi, Lordum?
Bu Prens, Edward'dan farklı.
Gündüz gözü vaktini yatakta fuhuşla değil,
Dizlerinin üstünde tefekkürle geçiriyor.
Bir çift yosmayla oynaşma yerine,
Bir çift muhterem alimle ilim irfan paylaşıyor.

Aylaklık ve uykuyla bedenini semirteceğine,
Dua ve ibadetle ruhunu zenginleştiriyor.
Ne büyük mutluluk olurdu İngiltere için,
Bu erdemli Prens Hazretleri geçseydi başa!
Yazık ki, ne yaparsak yapalım,
Buna razı olacağını hiç sanmam.

BELEDİYE BAŞKANI
Tanrı esirgesin, bize hayır demez herhalde!

BUCKINGHAM
Korkarım diyecek. İşte Catesby geliyor gene.

(Catesby girer.)

Evet Catesby, Lord Hazretleri ne diyor?

CATESBY
Sayın Lordum merak ediyor,
Önceden haber vermeden,
Böyle ordu gibi yurttaşları peşinize takıp
Burada niye toplandınız diye.
Niyetinizin iyi olmadığından endişeleniyor.

BUCKINGHAM
Demek asil kuzenim iyi niyetimden şüphe ediyor;
Buna üzüldüm. Tanrı şahidimdir,
Biz kendisine sonsuz sevgimizi sunmaya geldik.
Lütfen bir daha gidip bunu Lord Hazretlerine iletin.

(Catesby çıkar.)

Böyle dini bütün, inançlı, mübarek insanlar
Tespih çekip dua ederken, onları o heyecandan,
Daldıkları tatlı tefekkürden ayırmak zordur.

(Yukarıdan, iki piskoposun arasında Richard, aşağıdan Catesby girer.)[1]

[1] Shakespeare döneminin üstü açık tiyatrosunda, Richard rolünü oynayan aktörün bu sahnede balkonu kullandığı anlaşılıyor.

BELEDİYE BAŞKANI
Bakın, Dük Hazretleri iki din adamının arasında.

BUCKINGHAM
Bir Hıristiyan prensine iki erdem desteği;
Kibir denen günahın tuzağına düşmesin diye.
Bakın, elinde de bir dua kitabı var;
Gerçek dindarın arması bunlardır işte.
Yüce Plantagenet, ulu Prens Hazretleri,
Maruzatımıza kulak veriniz lütfen.
Sizi ilahi göreviniz ve Hıristiyan ibadetiniz sırasında
Rahatsız ettiğimiz için de bizi bağışlayınız.

RICHARD GLOUCESTER
Lordum, özür dilemenize gerek yok.
Ben kendimi Tanrı hizmetine adadığım sırada
Dostlarımı beklettiğim için asıl siz beni bağışlayın.
Neyse bunu bir yana bırakalım, benden isteğiniz neydi?

BUCKINGHAM
İnanıyoruz ki, hem Tanrı'yı, hem de bu başsız adadaki
Tüm iyi insanları hoşnut edecek bir şey isteyecektik.

RICHARD GLOUCESTER
Galiba şehir halkının hoşuna gitmeyen bir kusur işledim;
Siz de cehaletimi kınamaya geldiniz.

BUCKINGHAM
Doğru söylüyorsunuz Lordum.
Ama lütfedip maruzatımızı dinlerseniz,
Bu kusurunuzu düzeltebilirsiniz.

RICHARD GLOUCESTER
Tabii dinlerim; bir Hıristiyan ülkesinin havasını
Başka niye soluyor olabilirim ki?

BUCKINGHAM
O zaman bilin ki, sizin kusurunuz,

O yüce koltuğu, o haşmetli tahtı istememeniz;
Atalarınızdan size kalan saltanat asasını reddetmeniz;
Kaderin size sunduğu, soyca hakkınız olan,
Asil sülalenizden size geçen o şanlı mevkii,
Lekeli bir hanedanın yozluğuna bırakmanızdır.
Siz, derin düşüncelerinizin rahatlığı içindeyken,
Ki biz vatanın menfaati için o rahatınızı bozmaya geldik,
Bu yüce adamın kolu kanadı kırıldı,
Yolsuzluk yaralarından yüzü görünmez oldu;
O muhteşem gövdesini zararlı bitkiler sardı;
Boğazına kadar, umursamazlık ve ihmalin
Karanlık ve derin sularına gömüldü.
İşte biz de bu vatanı kurtarmak için,
Siz asil efendimize tüm kalbimizle yalvarıyoruz;
Lütfen memleketin krallıkla yönetimini üstlenin.
Ama naip, nazır, vekil olarak değil, ya da,
Başkası adına ikinci derece bir aracı olarak da değil;
Silsileden, kan bağıyla, soydan gelme hakkınızla,
Tek başınıza ülkenin hâkimi olarak üstlenin.
İşte, size büyük saygı ve sevgi duyan yurttaşlarınız
Şiddetli ısrarları karşısında, onlarla birlikte,
Siz efendimizi bu haklı davada ikna etmeye geldim.

RICHARD GLOUCESTER

Ne yapsam daha iyi, bilemiyorum.
Hiçbir şey söylemeden çıkıp gitsem mi,
Yoksa size şiddetle sitem mi etsem?
Benim mevkiime ve sizin konumunuza
Hangisi uygun düşer acaba? Cevap vermesem,
Sanırsınız ki, ses çıkarmadığıma göre,
İtirazım yok; buraya gelip bana böyle
Çılgınca kabul ettirmeye çalıştığınız hükümdarlığın
Altın boyunduruğunu takmaya hevesliyim.

Bana olan sadakatiniz ve sevginizle yoğurarak
Hoş bir tarzda sunduğunuz bu teklif yüzünden
Size sitem etmeye kalksam, bu defa
Yanınızdaki dostlarımı incitmiş olurum.
O halde, ilk söylediğimden kaçınmak,
İkinciye de yol açmamak için iyisi mi konuşayım.
Sizlere kesin cevabım şu:
Teşekkürlerim sizin sevginizin hakkı;
Ama, yüce teklifinize evet demek
Naçiz bendenizin hakkı değil.
Öncelikle, tüm engeller ortadan kalkmış olsa,
Taca giden yol dümdüz olsa,
Soydan gelen hakkım bana hazır sunulmuş olsa bile,
Ruhum o kadar yoksul ve güçsüz,
Kusurlarım öylesine bol ve yaman ki,
Enginlere açılmaya çekinen cılız bir tekne gibi,
Büyüklüğüme sığınıp, orada gizleneceğime,
Şatafatlı mevkimin dumanında kaybolacağıma,
O büyüklükten kaçıp gizlenmek daha işime geliyor.
Tanrı'ya şükür eksikliğim duyulmuyor. Çünkü,
O kadar çok eksiğim var ki, size yararım olmaz.
Kraliyet ağacından bize bir kraliyet meyvesi kaldı.[1]
Bu meyve elbette ağır ağır olgunlaşacak,
Zamanla hükümdarlık tahtına yakışacak
Ve şüphesiz yönetimiyle hepimizi mutlu kılacak.
Sizin bana layık gördüğünüzü ben ona layık görüyorum;
Uğurlu burcu sayesinde bu onun hakkı ve kısmeti.
Tanrı saklasın, elinden almayı düşünemem bile.

BUCKINGHAM

Lordum, gerçekten çok temiz kalplisiniz,
Ancak, durumun boyutları dikkate alındığında,

[1] Richard, dolaylı bir ifadeyle, "Küçük Prens Edward büyüyüp devleti etkili bir biçimde yönetebilecek yaşa gelinceye kadar yıllar geçecek," diyor.

Gösterdiğiniz gerekçeler güçlü değil, fazla incelikli.
Diyorsunuz ki, Edward ağabeyinizin oğlu;
Bizce de öyle –ama ağabeyinizin eşinden olma değil.
Çünkü o önce Lady Lucy ile nişanlanmıştı–
Anneniz bunun yaşayan tanığıdır...
Daha sonra da, vekil aracılığıyla,
Fransa Kralı'nın baldızı Bona'yla nişanlandı.
Bunlar aradan çıkınca, bu defa
Sıradaki bir başka zavallı adaya göz dikti.
O çapkın gözleri, bu defa kendine
Ganimet ve ödül olarak, bir sürü oğul sahibi bir anayı,
Dertten çılgına dönmüş, güzelliği solmaya yüz tutmuş,
Omrünün sabahı gerilerde kalmış çilekeş bir dulu seçti.
Bulunduğu yüce mevkiyle hiç bağdaşmayacak şekilde,
İki karılı olacak kadar alçaldı.
Sonra o kadından, gayri meşru yatağında,
Nezaketimizden prens dediğimiz bu Edward'ı peydahladı.
Bu konuda çok daha ağır konuşabilirdim,
Ama yaşayan bazı kişilere olan saygımdan,[1]
Onların duyguları incinir diye dilimi tutuyorum.
Onun için, kraliyet soyundan gelen Saygıdeğer Lordum,
Size sunulan bu onurlu makamı kabul buyurunuz;
Bizleri ve bu vatanı mutlu kılmak için olmasa bile,
Yüce atalarınızı bu çarpık dönemin lekelerinden kurtarıp
Hak ettikleri meşru ve doğru çizgiye kavuşturmak için.

BELEDİYE BAŞKANI *(Richard'a)*
Lütfen, Sayın Lordum, yurttaşlarınızın dileği bu.

BUCKINGHAM *(Richard'a)*
Size sunulan bu sevgiyi reddetmeyin, yüce Lordum.

CATESBY *(Richard'a)*
Sevindirin onları, Lordum, bu meşru isteklerini kabul edin.

[1] Buckingham, Richard'ın da annesi olan York Düşesi'ni kastediyor.

RICHARD GLOUCESTER

Ama anlamıyorum, niye bu kadar düşüyorsunuz üstüme?
Bu şaşaalı hükümdarlık mevkii bana göre değil.
Rica ederim, beni yanlış anlamayın.
Size olur diyemem, mümkün değil bu.

BUCKINGHAM

Bu dileğimizi reddederseniz –ki, ağabeyinizin oğlına,
O çocuğa olan sevgi ve şefkatinizden,
Tahtı onun elinden almamak için, reddedebilirsiniz–
Sizin yalnız yakınlarınıza değil,
Her sınıftan insana davranışlarınızda
Ne kadar yufka yürekli, candan, merhametli,
Bir kadın gibi duygulu olduğunuzu biliyoruz.
Ancak, bilin ki, dileğimizi kabul etseniz de etmeseniz de,
Ağabeyinizin oğlu asla kralımız olamayacak;
Çünkü onun yerine tahta başkasını geçireceğiz;
Bu da hanenizin alçalışı ve sonu olacak.
İşte bu kararımızla yanınızdan ayrılıyoruz.
Hadi, gelin yurttaşlar. Bir kelime daha edersem
Tanrı belamı versin.

RICHARD GLOUCESTER

Yapma, lütfen yemin etme, Lord Buckingham.

(Buckingham ve yanındakilerden bir kısmı çıkar.)

CATESBY

Geri çağırın onu, Aziz Prensim. Dileklerini kabul edin.

BİR YURTTAŞ

Onlara hayır derseniz, cezasını memleket çekecek.

RICHARD GLOUCESTER

Demek beni bir dertler âlemine mahkûm etmek istiyorsunuz?
Peki, çağırın onları geri. *(Birkaç kişi çıkar.)*
Ben de taştan yapılmış değilim.

Ruhumun ve vicdanımın sesine rağmen,
Zarif ısrarlarınıza dayanamadım artık.

(Buckingham ve ötekiler girer.)

Kuzen Buckingham, ve siz, sağduyulu, basiretli insanlar,
Madem siz, ben istesem de istemesem de,
Kaderin yükünü sırtıma vurup,
Onu taşımaya layık gördünüz beni,
Bana da bu yüke katlanmaktan başka çare kalmıyor.
Ancak, bilin ki, bana kabul ettirdiğiniz bu durum
Kapkara bir rezalete veya çirkin söylentilere yol açarsa,
Bu işi sizin zorunuzla yapmış olmam
Beni her türlü kötü leke ve kirden uzak tutacaktır.
Çünkü, bu işte ne kadar gönülsüz olduğumu
Tanrı biliyor ve siz de biraz görüyorsunuz.

BELEDİYE BAŞKANI
Tanrı sizi korusun, efendimiz. Elbette görüyoruz,
Gördüğümüzü de söyleyeceğiz.

RICHARD GLOUCESTER
Bunu söylerken de doğruyu söylemiş olacaksınız.

BUCKINGHAM
O zaman, hükümdarlık unvanınız kutlu olsun!
Yaşasın, iyi yürekli Richard, İngiltere'nin değerli kralı!

RICHARD DIŞINDA HERKES
Amin!

BUCKINGHAM
Yarın taç giymeyi uygun görür müsünüz, efendim?

RICHARD GLOUCESTER
Ne zaman isterseniz, siz söyleyin.

BUCKINGHAM
O zaman yarın huzurunuza geliriz.
Şimdi, sevinçle, izninizi istirham ediyoruz.

RICHARD GLOUCESTER *(Piskoposlara)*
Gelin, biz kutsal uğraşımıza dönelim.
Güle güle, kuzen. Güle güle aziz dostlar.

(Richard ve piskoposlar yukardan, ötekiler aşağıdan çıkarlar.)

DÖRDÜNCÜ PERDE

Birinci Sahne

(Londra Kalesi'nin önü. Bir kapıdan Kraliçe Elizabeth, yaşlı York Düşesi ve Markı Dorset, öteki kapıdan Gloucester Düşesi Lady Anne ile Clarence'ın kızı girer.)

YORK DÜŞESİ

Bu da kimmiş böyle? Cici yengesinin elinden tutmuş,
Torunum Plantagenet değil mi bu? Bahse girerim,
Küçükhanım genç Prens'i özledi,
Ona merhaba demeye Kale'ye geldi, değil mi?
(Lady Anne'e) Seni gördüğüme sevindim, kızım.[1]

LADY ANNE

Her ikinize de Tanrı'dan
Mutlu ve sevinçli bir gün dilerim efendim.

KRALİÇE ELIZABETH

Size de iyi günler, sevgili kardeşim. Nereye böyle?

LADY ANNE

Kale'ye kadar gidiyorduk.
Küçük prensleri görüp hallerini soralım dedik.
Sanırım siz de bu asil görev için buradasınız.

---

[1] "Kızım": "Gelinim" demek istiyor. Anlaşılıyor ki, Anne, bu arada Richard Gloucester'la evlenmiş ve Gloucester Düşesi unvanını almış.

KRALİÇE ELİZABETH
Çok iyisiniz, kardeşim.
Hadi hep birlikte girelim içeri.

(Kale muhafızı Brackenbury girer.)

Hah, işte muhafız da geliyor.
Sayın muhafız, söyler misiniz, Prens nasıl acaba,
York'un küçük oğlu nasıl?

BRACKENBURY
Çok iyiler, sayın bayan. Ancak, kusura bakmayın,
Ziyaretinize izin veremem, Kral'ın kesin emri var.

KRALİÇE ELİZABETH
Kral'ın mı? Hangi Kral'ın?

BRACKENBURY
Yani, Kral Naibi'nin.

KRALİÇE ELİZABETH
Dilerim Tanrı'dan, krallığı nasip etmez ona.
O çocukların sevgisiyle benim arama
Nasıl set çekebilir? Ben onların annesiyim;
Bizi kim ayırabilir?

YORK DÜŞESİ
Ben babalarının annesiyim; onları görmek istiyorum.

LADY ANNE
Ben yasal olarak yengeleriyim,
Ama sevgide anneden farkım yok.
Beni onlara götürün; sorumluluğu ben alıyorum,
Sana hesap soran olursa, suç bende.

BRACKENBURY
Hayır efendim, olmaz; bunu yapamam.
Yapmayacağıma dair ant içtim; beni bağışlayın. *(Çıkar.)*

(Derby Kontu Lord Stanley girer.)

STANLEY
Hanımefendiler, sizinle bir saat sonra buluşalım.
Sayın York Düşesi, sizi hem anne olarak
Hem de iki zarif kraliçenin refakatçisi olarak
Saygıyla selamlayacağım.[1]
(Anne'e) Gelin, bayan, hemen Westminster'a gidiyoruz;
Orada Richard'ın kraliçesi olarak taç giyeceksiniz.

KRALİÇE ELIZABETH
Ah! Şu şeritleri kesin de sıkışan kalbim
Atacak yer bulsun biraz; yoksa
Bu kara haberle şimdi düşüp bayılacağım.

LADY ANNE
Çok yazık! Ne kötü haber bu!

DORSET *(Anne'e)* Üzülmeyin. –Anne, siz nasılsınız?

KRALİÇE ELIZABETH
Benimle konuşma Dorset. Git buralardan.
Ölüm ve felaket av köpekleri gibi peşinde.
Annenin adı çocukları için uğursuz.[2]
Ölümden kaçmak istiyorsan, denizleri aş,
Cehennemin sınırları dışına çık, Richmond'a sığın.
Hadi, durma! Kaç kurtul bu mezbahadan,
Yoksa, ölü sayısını artırmaktan başka işe yaramazsın,
Margaret'ın bedduasıyla öldüğümde,
Ne anneliğim kalmış olur, ne eşliğim, ne kraliçeliğim.

STANLEY
Çok akıllıca bir öğüt bu, efendim.
(Dorset'e) Ne kadar çabuk davranırsanız o kadar iyi.

---

[1] Richard'ın taç giyme töreninin yapılmasına çok az süre kaldığından, Lord Stanley Lady Anne'i bir an önce Westminster Katedrali'ne götürmek istiyor. York Düşesi, Lady Anne'in kayınvalidesi ("annesi") olduğundan, Stanley ona "Sizi anne olarak selamlayacağım," diyor.

[2] Kraliçe Elizabeth, "Benim oğlum olduğun için rehlikedesin," diyor.

Sizin için oğlum Richmond'a mektup yazacağım,[1]
Onu da yanınızda götürün, sizi karşılasın.
Aklınız varsa ayağınızı çabuk tutun, ne olur ne olmaz.

YORK DÜŞESİ
Felaket rüzgârları esiyor, uğursuzluk yayıyor her yana.
Lanet olsun şu karnıma! Ölüm yatağıymış meğerse!
Baktığı yere ölüm saçan bir ejderha getirmişim dünyaya.

STANLEY *(Anne'e)*
Hadi bayan, gelin lütfen. Hiç vaktimiz kalmadı.

LADY ANNE
Ama benim de hiç gidesim yok.
Tanrım! Keşke, alnımı saracak olan
O altın kasnak kor gibi kızgın çelikten olsa da,
Beynime kadar işleyip yaksa beni.
Kutsal yağ yerine zehirle yağlansam da, daha kimse[2]
"Tanrı Kraliçeyi korusun!" diyemeden ölsem.

KRALİÇE ELİZABETH
Git hadi, git, zavallı kadın.
Bu kısmetinden dolayı seni kıskanmıyorum.
Bana yaranmak için kendine eziyet etme.

LADY ANNE
Öyle demeyin. Şu andaki kocamla karşılaştığımız o gün,
Ben ağlayarak Henry'nin naaşının ardından yürürken,
O melek kocamın, o sevgili evliyanın kanı,
Ellerinde daha kurumamışken, yanıma geldiğinde,
Yüzüne bakarken içimden şöyle dilek tutmuştum:
"Bu genç yaşta beni yaşlı bir dul olmaya mahkûm ettiğin için
Tanrı'nın laneti üstüne olsun; sen de evlendiğinde
Yatağından keder, gam eksik olmasın; senin de karın...

---

[1] "Oğlum Richmond": Üvey oğlunu kastediyor.

[2] Yağlanma: Bir ayin veya dini törenle, kişinin başına veya bedenine yağ sürme yoluyla kutsanması. Böylece, kişininin krallığı veya kraliçeliği "resmileşmiş" oluyor.

Eğer seninle evlenecek kadar çılgın bir kadın çıkarsa...
Efendimi öldürerek bana çektirdiğin acıdan
Seninle yaşayarak kat kat fazlasını çeksin."
İşte ettiğim bu bedduayı burada tekrarlıyorum.
Kısacık bir sürede, şu kadın yüreğim, aptalca,
Onun ağzından dökülen tatlı sözlere tutsak düştü;
Böylece, kendi bedduamın hedefi yine ben oldum
Ve o günden beri gözüm uyku tutmadı.
Onun yatağında bugüne kadar bir saatliğine bile
Uykunun altın şebnemini tatmak bana nasip olmadı;
Korkulu rüyalarıyla gözlerim hep açık kaldı.
Ayrıca, babam Warwick yüzünden benden nefret ediyor
Ve hiç şüphe yok ilk fırsatta benden kurtulacaktır.

KRALİÇE ELIZABETH
Vah canım! Elveda. Çok üzüldüm bu haline.

LADY ANNE
En az senin kadar ben de sana üzülüyorum.

KRALİÇE ELIZABETH
Elveda, ihtişamı hüzünle karşılayan insan.

LADY ANNE
Hoşça kal, o ihtişama veda eden bahtsız insan.

YORK DÜŞESİ *(Dorset'e)*
Hadi sen doğru Richmond'a; yolun açık olsun.
(Anne'e) Hadi sen Richard'a; melekler yoldaşın olsun.
(Elizabeth'e) Sen sığınma evine; güzel şeyler olsun aklında.
Ben de mezarıma, huzurla sükun orda artık bana.
Seksen yıllık ömrüm dertle, çileyle geçti;
Bir saatlik sevinci bir haftalık keder hep zehir etti. *(Çıkar.)*

KRALİÇE ELIZABETH
Durun, şu Kale'ye bir daha bakın hepiniz.
Siz, antika taşlar, habis insanların aranıza kapattığı
O körpe yavrulara siz acıyın hiç olmazsa.

Sen, bu şirin miniklerin haşin beşiği, Kale,
Narin prenslerin kaba, hoyrat dadısı, ihtiyar,
Asık suratlı oyun arkadaşı, yavrularıma iyi davran.
İşte böyle veda ediyor taşlarına
Bu şaşkın ve kederli anne. *(Çıkarlar.)*

İkinci Sahne

(Londra. Kraliyet Sarayı. Boru sesi. İhtişamlı tören kıyafetiyle Kral Richard, Buckingham Dükü, Sir William Catesby, Ratcliffe, Lovell, bir Hizmetkâr ve maiyettekiler girer.)

KRAL RICHARD
Sizler, şöyle açılın! Kuzen Buckingham.

BUCKINGHAM
Buyrun efendimiz, majesteleri.

KRAL RICHARD
Elini ver.

(Boru sesi. Kral Richard tahta oturur.)

Senin önerilerin ve yardımın sayesinde
Kral Richard yükselip bu tahta oturdu.
Ama sence bu ihtişam sadece bir gün mü sürecek,
Yoksa kalıcı olup bizi mutlu edecek mi?

BUCKINGHAM
Hiç bitmeyecek, sonsuza dek sürecek.

KRAL RICHARD
O halde Buckingham; ben şimdi mihenk taşıyım[1]

[1] Mihenk taşı: Bir tür siyah mermer taşı. Eski zamanlarda, altın ve gümüş alaşımlarındaki altın ve gümüş oranını, dolayısıyla bu alaşımların kalitesini ölçmek için kullanılmış.

Sen gerçek altın mısın, değil misin, sınayacağım.
Küçük Edward yaşıyor. Şimdi sözlerime dikkat et.

BUCKINGHAM
Buyrunuz, değerli efendimiz.

KRAL RICHARD
Diyorum ki, kral olmak istiyorum.

BUCKINGHAM
Ama, zaten kralsınız, yücelerden yüce majesteleri.

KRAL RICHARD
Öyle mi? Kral mıyım? Doğru. Ama Edward yaşıyor.

BUCKINGHAM
Evet, bu gerçek, ulu hükümdar.

KRAL RICHARD
İşte bak, ne acı! Ağzınla söyledin:
Gerçek ulu hükümdar Edward hâlâ yaşıyor.
Kuzen, sen eskiden bu kadar kalın kafalı değildin.
Açık konuşayım mı? Bu piçlerin ölmesini istiyorum.
Hem de bu iş çabuk bitsin istiyorum.
Şimdi ne diyorsun? Hemen kısaca cevap ver.

BUCKINGHAM
Demek efendimizin arzusu bu.

KRAL RICHARD
Hadi canım sen de! Buz gibisin. Nazeninliğin donduruyor.
Ölmeleri sence uygun mu, onu söyle.

BUCKINGHAM
Sayın Lordum, bu konuda bir şey söylemeden önce
Bir dakika izin verin, çıkıp bir nefes alayım.
Hemen dönüp size cevabımı veririm. *(Çıkar.)*

CATESBY *(Yanındakine fısıldar.)*
Kral kızdı. Bak, dudağını ısırıyor.

KRAL RICHARD *(Kendi kendine)*
En iyisi, boş kafalı aptallarla,
Aklı havada çocuklarla konuşmak.
Böyle her sözü tartan insanlar bana yaramaz.
Muhteris Buckingham fazla vesveseli olmaya başladı...
Evlat.

HİZMETKÂR
Buyrun Lordum.

KRAL RICHARD
Biraz altın karşılığı baştan çıkıp, özünde cinayet olan
Gizli bir iş çevirecek birini biliyor musun?

HİZMETKÂR
Mütevazı imkânları yüce ruhunu doyurmaktan uzak,
Hayatından memnun olmayan birini tanıyorum, efendim.
Onun için altın, yirmi hatipten daha etkili olur;
Eminim karşılığında ne iş isterseniz yapar.

KRAL RICHARD
Adı ne bu adamın?

HİZMETKÂR
Tyrrell, efendim.

KRAL RICHARD
Bu adamı tanıyorum galiba. Peki evlat, çağır şunu gelsin.

(Hizmetkâr çıkar.)

(Kendi kendine) Bu içinden pazarlıklı, sinsi Buckingham'la
Düşüncelerimi paylaşmanın gereği yok artık.
Karşımda bu kadar zaman hiç yorulmadan dayandı,
Şimdi çıkıp nefes alası geldi, ha? Pekâlâ, öyle olsun.

(Derby Kontu Lord Stanley girer.)

Gelin, Lord Stanley. Haberler nasıl?

STANLEY
Değerli Lordum, duyduğuma göre Marki Dorset kaçmış,
Denizleri aşıp Richmond'ın yanına gitmiş.

KRAL RICHARD
Bir dakika gel, Catesby.

(Richard, Catesby'yi kenara çeker.)

(Catesby'ye) Sağa sola, karım Anne'in çok hasta olduğunu yay.
Ben onu gözden uzak bir yere kapatırım.
Ayrıca, şöyle hali vakti kötü birini bul da bana,
Hemen Clarence'in kızıyla evlendireyim.
Oğlu zaten meczubun biri, ondan korkmuyorum.
Bakıyorum hülyaya daldın. Bak, iyi dinle:
Herkese, karım Kraliçe Anne'in hasta olduğunu,
Çok yaşamayacağını söyleyeceksin. Hadi, durma.
Aleyhime gelişebilecek durumları önceden görüp
Ona göre tedbir almak benim için çok önemli. *(Catesby çıkar.)*
(Kendi kendine) Ağabeyimin kızıyla evlenmem şart,[1]
Yoksa, krallığım cam üstünde duruyor demek.
Önce kardeşlerini öldürüp sonra kızla evlenmeli.
Sonuçta kazanç kesin değil, ama o kadar kana bulandım ki,
Çaresiz, artık günah günahı çekecek.
Merhamete, gözyaşına yer yok bu gözlerde.

(Sir James Tyrrell girer ve diz kırar.)

Adın Tyrrell mi?

TYRRELL
James Tyrrell, naçiz kulunuz.

KRAL RICHARD
Gerçekten öyle misin?

---

[1] Richard, Edward'ın kızı Elizabeth'ten söz ediyor. Elizabeth ilerde Lancaster soyundan VII. Henry (kral olmadan önceki ünvanıyla Richmond Kontu) ile evlenerek York ve Lancaster hanedanlarının birleşmesinde aracı olacak.

TYRRELL
Sınayın beni, yüce Lordum.

KRAL RICHARD
Peki, bir dostumu öldür desem, yapar mısın?

TYRRELL
Nasıl isterseniz, ama iki düşmanınızı öldürmeyi yeğlerim.

KRAL RICHARD
İyi işte, bunlar da iki büyük düşman:
Huzurumun düşmanları, tatlı uykumu bozanlar.
Onların işini görmeni istiyorum senden.
Tyrrell, Kale'deki o iki piçten söz ediyorum.

TYRRELL
Yanlarına serbestçe girmemi sağlarsanız,
Kısa zamanda onların korkusundan kurtarırım sizi.

KRAL RICHARD
Sesin kulağıma hoş bir müzik gibi geliyor.
Pekâlâ, Tyrrell. Yaklaş bakalım. Al şunu yanına.[1]
Şimdi kalk ve kulağını bana ver.

(Tyrrell'in kulağına fısıldar.)

Hepsi bu kadar. Sevgimi kazanmak istiyorsan,
Yükselmek istiyorsan, git bitir şu işi.

TYRRELL
Hemen gidiyorum, efendim.

KRAL RICHARD
Yatmadan önce senden haber alır mıyız?

(Buckingham girer.)

TYRRELL
Alırsınız, efendim. *(Çıkar.)*

---

[1] Richard, Tyrrell'e, işaret olarak kullanacağı özel bir nesne veya çocukların ölüm emrini veriyor.

BUCKINGHAM
Lordum, biraz önce sorduğunuz şeyi düşündüm.

KRAL RICHARD
Tamam, o iş beklesin. Dorset kaçıp Richmond'a katılmış.

BUCKINGHAM
Evet, haberi ben de duydum, Lordum.

KRAL RICHARD
Stanley, Richmond sizin karınızın oğlu. Dikkat edin.

BUCKINGHAM
Lordum, izninizle, şerefiniz üzerine yemin ederek
Bana vereceğinizi söylediğiniz armağanı istiyorum.
Hereford kontluğu ile her türlü mal mülkünün
Benim olacağını vaat etmiştiniz.

KRAL RICHARD
Stanley, karımıza dikkat edin.
Richmond'a mektup gönderirse hesabını verirsiniz.

BUCKINGHAM
Efendimiz benim haklı isteğime ne diyorlar?

KRAL RICHARD
Hatırladığıma göre Altıncı Henry,
Richmond daha küçük, şaşkın bir çocukken,
Onun ilerde kral olacağını kehanet etmişti.
Kral! Belki de...

BUCKINGHAM
Lordum...

KRAL RICHARD
Peki, nasıl oldu da bu kâhin, ben de oradayken,
Benim kendisini öldüreceğimi bana söylemedi?[1]

[1] Richard, Shakespeare'in *VI. Henry* oyununun son perdesinde, Kral Henry'yi, "Konuşurken geber, kâhin," diyerek öldürür.

BUCKINGHAM
Lordum, bana söz verdiğiniz kontluk...

KRAL RICHARD
Richmond ha? Exeter'a son gittiğimde,
Belediye Başkanı nezaket gösterip şatoyu gezdirmiş
Ve adının "Ruge-mount" olduğunu söylemişti.[1]
Bu adı duyunca irkildim, çünkü İrlandalı bir ozan
Bir zamanlar bana, "Richmond"ı gördükten sonra
Çok yaşamayacağımı söylemişti.

BUCKINGHAM
Lordum...

KRAL RICHARD
Evet? Saat kaç oldu?

BUCKINGHAM
Lordum, cüretimi bağışlayın,
Ama bana verdiğiniz sözü hatırlatabilir miyim?

KRAL RICHARD
Ama saat kaç?

BUCKINGHAM
Onu vurmak üzere.

KRAL RICHARD
Bırak vursun o zaman!

BUCKINGHAM
Ne demek, "bırak vursun"?

KRAL RICHARD
Çünkü duvar saatinin ibişi saati nasıl vurursa,[2]
Sen de ha bire aynı şeyi tekrarlayıp
Benim düşüncelerimi bölüyorsun;

---

[1] "Ruge-mount": "Kızıl tepe" demek, ancak ses benzeşimiyle "Richmond"ı çağrıştırıyor.

[2] Burada, o dönem saatlerinde bulunan ve saat başında vuran bir insan figüründen veya düzenekten söz ediliyor.

Senin yerine, bırak da saat vursun.
Hem bugün lütufkâr havamda değilim.

BUCKINGHAM
O zaman kesin cevabınız ne? Olur mu, olmaz mı?

KRAL RICHARD
Canımı sıkıyorsun, havamda değilim dedim.

(Richard ve ötekiler çıkar. Buckingham kalır.)

BUCKINGHAM
Demek böyle. Sarsılmaz sadakatin ödülü hakaret.
Onu bunun için mi kral yaptım?
Ama Hastings'i de unutmamalı. Iyisi mi,
Korku dolu kellem hâlâ yerindeyken,
Bir an önce kaçıp Brecon'a gideyim.[1] *(Başka bir kapıdan çıkar.)*

Üçüncü Sahne

(Londra. Kraliyet Sarayı. Sir James Tyrrell.)

TYRRELL
Bu zalimce ve kanlı iş de bitti. Şimdiye kadar
Bu ülkede böyle korkunç bir cürüm işlenmedi,
Böyle acıklı katliam görülmedi.
Bu gaddarca kasaplık için görevlendirdiğim,
Benzeri işlerde pişmiş, kana susamış köpekler
Dighton'la Forrest'ın bile merhametten, üzüntüden içi eridi;
Yaptıkları işin hüzünlü hikâyesini anlatırken çocuklar gibi ağladılar.
"Ah, işte şöyle yatıyordu yavrucaklar," diyordu Dighton;
"O mermer beyazı, masum kollarıyla," diyordu Forrest,

[1] Buckingham, Galler'deki Brecon yöresinde bulunan malikânesini kastediyor.

"İşte böyle sarılmışlardı birbirlerine.
Dudakları sanki dörtlü bir kırmızı gül demetiydi;
İkisi de güzelliklerinin baharında,
Öpücükler konduruyorlardı birbirlerine.
Yastıklarının üstünde bir dua kitabı vardı.
Onu görünce neredeyse vazgeçecektim.
Ama Şeytan yok mu..." burada sustu alçak katil.
Sonrasını Dighton anlattı: "Sonra,
Doğa'nın bugüne kadar yarattığı en mükemmel eseri
Oracıkta boğduk." Katiller, vicdan azabı ve pişmanlıktan
O kadar ezilmişlerdi ki, daha fazla konuşamadılar.
Ben de onları bırakıp bu haberleri,
Gözünü kan bürümüş Kral'a iletmeye geldim.

(Kral Richard girer.)

İşte kendisi de geliyor. Esenlik dilerim, yüce efendimiz.

KRAL RICHARD
İyi adam Tyrrell! Beni mutlu edecek haberin var mı?

TYRRELL
Bana verdiğiniz görevin yerine gelmiş olması
Sizi mutlu ederse, mutlu olun o zaman;
Çünkü görev yapıldı.

KRAL RICHARD
Sen öldüklerini gördün mü?

TYRRELL
Gördüm, Lordum.

KRAL RICHARD
Peki gömüldüklerini, aziz Tyrrell?

TYRRELL
Kale'nin rahibi gömdü onları;
Ama doğrusu nereye gömdüğünü bilmiyorum.

KRAL RICHARD
Akşam yemeğinden sonra hemen bana gel
Ve nasıl öldüklerini ayrıntısıyla anlat.
Bu arada, senin için ne yapabileceğimi düşün;
Dile benden ne dilersen. Akşama görüşmek üzere.

TYRRELL
Naçizane, izninizle efendim. *(Çıkar.)*

KRAL RICHARD
Clarence'ın oğlunu hapsettim.
Kızını fukaranın biriyle evlendirdim.
Edward'ın oğulları İbrahim'in koynunda yatıyor.[1]
Karım Anne ise bu dünyaya "Iyi geceler," dedi.
Şimdi biliyorum, o Breton Richmond'ın gözü[2]
Ağabeyimin genç kızı Elizabeth'te;
Bu birleşmeyle tacı ele geçirmeye hevesleniyor.
Ama önce şu kıza ben bir gideyim de,
Gönül kazanmak nasıl olurmuş göstereyim.

(Koşa koşa Sir Richard Ratcliffe girer.)

RATCLIFFE
Lordum!

KRAL RICHARD
İyi haber mi getirdin, kötü haber mi böyle paldır küldür?

RATCLIFFE
Kötü haber, Lordum.
Ely Piskoposu Richmond'ın tarafına geçti.
Buckingham da, o pervasız Gallilerin de desteğiyle,
Size karşı asker topluyor ve ordusu giderek büyüyor.

---

[1] "İbrahim'in koynunda": Richard, kutsal kitaba ve Hazreti İbrahim'e atıf yaparak, "öbür dünyada," diyor.

[2] Breton Richmond: Richmond, Richard'la savaşmadan önce, Fransa'nın Bretanya bölgesinde 14 yıl sürgünde kalmış. O nedenle Richard ona "Breton" diyor.

KRAL RICHARD

Buckingham'ın alelacele asker toplaması önemli değil;
Ely'nin Richmond'la birleşmesi daha çok canımı sıktı.
Her neyse, fazla endişenin yararı yok;
İnsana ayak bağı olmaktan başka işe yaramaz.
Geciktikçe güçten düşer, sonunda salyangoza dönersin.
Hemen kanatlanıp yola koyulmak en doğrusu;
Jüpiter'in Merkür'üyüm şimdi, tanrıların habercisi.[1]
Git, askeri topla. Şimdi söz yerine silah geçer;
Hainler cenk meydanına indiyse, artık laf biter. *(Çıkarlar.)*

Dördüncü Sahne

(Sarayın önü. Yaşlı Kraliçe Margaret girer.)

MARGARET

Eh, adam artık iyice olgunlaşmaya başladı;
Yakında çürüyüp ölümün açık ağzına düşer.
Epeydir gizlice buralarda dolanıp,
Düşmanlarımın solup gidişini gözlüyorum.
Korkunç bir ilk perde oynanıyor şu anda
Gözlerimin önünde. Ben şimdi Fransa'ya gidiyorum
Ve umuyorum ki, bu oyunun son perdesi de
En az bu kadar acı, karanlık ve uğursuz olur.

(Yaşlı York Düşesi ve Kraliçe Elizabeth girer.)

Hadi artık çekil, biçare Margaret. Bu gelenler de kim?

(Kraliçe Margaret, gelenlerin göremeyeceği şekilde kenara çekilir.)

---

[1] Jüpiter: Roma mitolojisinde baş tanrı. Merkür: Jüpiter'in ve tanrıların habercisi.

KRALİÇE ELİZABETH
Vah zavallı prenslerim! Vah güzel yavrularım!
Benim açamamış çiçeklerim, tatlı goncalarım!
O zarif ruhlarınız hâlâ havada uçuşuyorsa,
Sonsuz ölümün derinliğinde yerini almamışsa henüz,
Narin kanatlarınızla yakınımda dolaşın;
Anneniz nasıl feryat ediyor arkanızdan, dinleyin.

KRALİÇE MARGARET *(Kendi kendine)*
Evet, dolaşın ve ona deyin ki, tarafsız adalet[1]
Sizin körpe sabahınızı karartıp ihtiyar geceye döndürdü.

YORK DÜŞESİ
O kadar felaket geldi ki başıma, dilim tutuldu;
Yakınacak halim kalmadı, sesim çıkmaz oldu artık.
Edward Plantagenet, sen niye öldün?

KRALİÇE MARGARET *(Kendi kendine)*
Plantagenet Plantagenet'la ödeşti;
Edward Edward'a borcunu ölümle ödedi.

KRALİÇE ELİZABETH
Oh Tanrım! Nasıl oldu da izin verdin
O masum kuzucukların bunun gibi bir kurda yem olmasına?
Böyle bir şeye göz yumduğun olmuş muydu?

KRALİÇE MARGARET
Evet, mübarek Harry ve canım oğlum öldüğünde.[2]

YORK DÜŞESİ
Ölü yaşam, bakar kör gözler, yaşayan fani hayalet,
Istırap sahnesi, dünya ayıbı, yaşamın eline geçmiş mezar hakkı,
Kötü günlerin kısa özet kaydı, bırak şu rahatsız bedenin,

[1] Tarafsız adalet: Kraliçe Margaret, "Benim oğlum Edward nasıl haince katledildiyse, küçük prens Edward da öyle katledildi," diyor.
[2] Mübarek Harry: Margaret'ın kocası VI. Henry.

Yasalara rağmen, masumların kanıyla sarhoş olmuş
İngiltere'nin şu yasal toprağında rahat etsin.[1]

(Otururlar.)

KRALİÇE ELIZABETH

Biz kederli insanlara oturacak yer verdiğin gibi,
Keşke hemen bir de mezar verseydin bari.[2]
O zaman kemiklerimi burada dinlendireceğime,
Oraya saklardım. Ah, biz yanmayalım da kim yansın?

KRALİÇE MARGARET *(Öne çıkar.)*

Eğer kederin en büyüğü en eskisiyse,
O zaman en başa benimkini koyun;
En kıdemli acı benimki çünkü.
Keder paylaşılabilirse, benimkini dinleyin,
Ona göre anlatın sonra sizinkileri.
Benim bir Edward'ım vardı, bir Richard öldürene kadar;
Benim bir kocam vardı, bir Richard öldürene kadar.
(Elizabeth'e) Senin de bir Edward'ın vardı,
Bir Richard öldürene kadar. Bir de Richard'ın vardı,[3]
Bir Richard öldürene kadar.

YORK DÜŞESİ *(Kalkar.)*

Benim de bir Richard'ım vardı, onu sen öldürdün;
Bir de Rutland'ım vardı, öldürmelerine yardım ettin.

---

(1) Burada York Düşesi, kendini kast ederek, "oxymoron" denilen bir dizi kısa, çarpıcı paradokstan –çelişkili ifadelerden– oluşan söz sanatları kullanıyor. "Ölü yaşam": Ölümden farksız yaşam. "Bakar kör gözler": Çevrede olup biteni görüp değerlendiremeyen gözler. "Yaşayan fani hayalet": Yaşayanlar arasında ömür sürmeye mahkûm bir ölü. "Istırap sahnesi": Sürekli acı olayların meydana geldiği bir sahne (York Düşesi yine kendisini kastediyor.) "Dünya ayıbı": Richard gibi birini doğurduğu için York Düşesi kendini böyle görüyor "Mezar hakkı": Aslında mezarda olması gerekiyor, fakat yaşam onu bırakmıyor.

(2) Kraliçe Elizabeth toprağa hitap ediyor.

(3) Edward ve Richard, Kraliçe Elizabeth'in Kale'de öldürülen çocuklarının adları.

KRALİÇE MARGARET

Senin Clarence'ın da vardı ve Richard onu öldürdü.
Öyle bir cehennem tazısı çıktı ki,
Senin rahmin olacak o köpek kulübesinden,
Ölünceye kadar peşimizden ayrılmayacak bizim.
Daha gözleri açılmadan dişleri çıkan o köpeğin işi,
Kuzuları parçalayıp körpe kanlarını içmek.
Tanrı'nın özenle yarattığı eseri bozmaktan
Zavallı insanları, gözleri kıpkırmızı oluncaya kadar
Ağlatmaktan zevk alan bu alçağı;
Yeryüzünün bu şaşaalı baş zorbasını
Senin rahmin açılıp dışarı saldı,
Mezarlarımıza kadar kovalasın diye bizi.
Ey yüce, adil, her kula layığını veren Tanrım!
Şükürler olsun sana ki, bu kana susamış köpek,
Kendi anasından olma insanlara saldırıyor,
Başkalarının matemine onu da ortak ediyor.

YORK DÜŞESİ

Henry'nin karısı, benim acılarımla eğlenme.
Tanrı şahidimdir, ben seninkilere ağlamıştım.

KRALİÇE MARGARET

Bana kızma. İntikam açlığı çekiyordum ne zamandır;
Şimdi fırsatını bulunca tıka basa gideriyorum açlığımı.
Benim Edward'ımı öldüren Edward'ın öldü;
Benim Edward'ıma karşı öteki Edward'ın da öldü ve ödeştik.[1]
Küçük York'a gelince, o da kefeler eşitlensin diye öldü,
Çünkü öteki ikisi benim kaybımın üstünlüğü karşısında
Hafif kaldılar. Benim Edward'ımı hançerleyen
Clarence'ın öldü.
Bu akıl almaz oyunun seyircileri, o ahlaksız Hastings,[2]

---

[1] Kraliçe Margaret, kendi Edward'ına karşı ölen Edwardlardan söz ederken, önce IV. Edward'ı, sonra da V. Edward'ı kast ediyor.

[2] Kraliçe Margaret, Hastings'in Jane Shore'la olan ilişkisine değiniyor.

Rivers, Vaughan, Gray, hepsi vaktinden önce
Karanlık mezarlarına gömüldüler. Ama Richard yaşıyor;
Cehennemin kara suratlı casusu, yeryüzündeki temsilcisi.
İnsanların ruhunu satın alsın da oraya göndersin diye
Tutuyorlar onu burada. Ama onun da sonu yakın;
Çok yakında, acınacak haline kimse acımayacak.
Toprak yarılıyor, cehennem alevi harlanıyor,
Zebaniler böğürüyor, evliyalar dua ediyor,
Bu adam bir an önce buradan göçsün diye.
Ulu Tanrım, kes artık şunun yaşam bağını da,
"Şükür geberdi bu köpek," diyebileceğim günü göreyim.

KRALİÇE ELİZABETH

Geçmişte bir kehanette bulunmuştun, "Gün gelecek,"[1]
O şişelenmiş örümceği, o iğrenç kambur kurbağayı
Lanetlemek için benden yardım isteyeceksin," demiştin.

KRALİÇE MARGARET

Evet, o gün sana "benim kof suretim" demiştim.
Zavallı benzetim, sana "boyama kraliçe" demiştim;
Gerçekte benim olduğum şeyin temsili, taklidi;
Dehşet dolu bir oyunun aldatıcı önsözü,
Aşağı fırlatılsın diye yükseğe çıkarılmış biri,
Kaderin iki evlat verip alaya aldığı bir anne,
Geçmişteki kişiliğinin bir hayali yalnızca,
Düşman ateşine hedef olan parlak renkli bayrak;
Sözümona bir onur simgesi, bir nefes, bir sabun köpüğü;
Şakacıktan kraliçe; maksat sahne doldursun.
Hani, kocan nerede şimdi? Kardeşlerin nerede?
İki oğlun nerede? Neyle mutlu oluyorsun?
Kim sana ricaya geliyor, önünde diz çöküyor,
"Tanrı Kraliçe'yi korusun," diyor?
Önünde eğilip sana iltifat eden soylular nerede?

---

[1] Bkz.. Birinci perde, üçüncü sahnede, Kraliçe Margaret'in Richard'ı lanetlediği bölüm

Peşinden ayrılmayan tabur tabur insanlar nerede?
Bütün bunları düşünürsen kim olduğunu göreceksin:
Mutlu bir eş yerine, büyük ıstırap içinde bir dul;
Sevinçli bir anne yerine, "Olmaz olaydım," diyen biri;
Kraliçe yerine, başında taç değil dert taşıyan bir biçare;
Ricacılar kabul eden biri yerine, kendi mazlum bir ricacı;
Beni hor gören biri yerine, benim hor gördüğüm biri;
Herkesin korktuğu biri yerine, tek kişiden korkan biri;
Herkese buyruk veren biri yerine, kimsenin dinlemediği biri.
İşte adaletin çarkı dönüp buraya geldi ve seni,
Geçmişteki kimliğinin sadece anısıyla, şimdiki halinin
Acı gerçeğiyle baş başa kalıp işkence çekesin diye,
Zamanın karşısında savunmasız bir kurban olarak bıraktı.
Sen benim mevkime sahip çıkmakla kalmadın, şimdi,
Tasalanma gerekçelerime de fazlasıyla sahip çıkıyorsun galiba.
Şimdi benim ağır boyunduruğumun yarısını
Senin o kibirli boynun taşıyor.
Ama ben artık yorgun başımı o boyunduruğun altından çekip,
Yükün tamamını sana bırakıyorum.
Elveda, York'un karısı, acı talihsizliklerin kraliçesi.
İngiltere'nin bu dertleri aklıma geldikçe
Gülümseyeceğim ben Fransa'da.

KRALİÇE ELIZABETH *(Kalkar.)*

Dur, gitme; o kadar ustasın ki beddua etmekte,
Bana da öğret ne olur düşmanlarımı lanetlemeyi.

KRALİÇE MARGARET

Geceleri uyuma, gündüzleri oruç tut;
"Yaşam ıstırap, ölüm mutluluktur," de;
Yavrularını, olduklarından daha tatlı,
Onları öldüreni, olduğundan daha iğrenç gör.
Kaybını ne kadar büyük görürsen,
O kayba yol açanı da o kadar kötü görürsün.
Bu söylediklerimi iyi düşünürsen
Nasıl beddua edilirmiş öğrenirsin.

KRALİÇE ELIZABETH
Ama benim sözlerim sanki kör bıçak gibi,
Ne olur bilesene onları seninkilerle!

KRALİÇE MARGARET
Merak etme, çektiğin acılar senin sözlerini de
Benimkiler kadar sivri ve keskin yapacak. *(Çıkar.)*

YORK DÜŞESİ
Neden felaket insanı bu kadar konuşturuyor?

KRALİÇE ELIZABETH
Söz, derdin avukatı: Müşterisi adına nefes tüketmek işi.
Iz bırakmadan ölüp giden hoşlukları dile getiren
kayıt memuru;
Zavallıların çektiği çilenin soluyan temsilcisi;
Söze her zaman yer olmalı. Başka işe yaramasa da
Yüreğini rahatlatır insanın söz.

YORK DÜŞESİ
O zaman dilsiz olma, benimle gel;
Senin iki yavrunu boğduran o lanetli oğlunu
Biz de acı sözlerin soluğunda boğalım.

(Askeri yürüyüş sesi gelir.)

Işte, borazan sesi. Neyse diyeceğin, art arda sırala.

(Kral Richard ve maiyeti, davulcular ve borazancılar eşliğinde girer.)

RICHARD
Kim bu yolumuzu kesenler savaşa giderken?

YORK DÜŞESİ
Ah, sefil! Keşke sen o uğursuz karnımdan çıkmadan
Yolunu kesip seni boğazlasaydım da
Işlediğin onca cinayeti baştan önleseydim.

KRALİÇE ELIZABETH
Bakıyorum alnını altın bir taçla gizliyorsun.

Oysa, eğer haklı hakkını alsaydı, şimdi orada
Bir cani damgası olacaktı: Tacın gerçek sahibi Prens'i,
Ve zavallı oğullarımla kardeşlerimi
Haince öldüren caninin damgası, değil mi?
Söyle bana, alçak katil, çocuklarım nerede?

YORK DÜŞESİ
Seni zehirli kurbağa! Ağabeyin Clarence nerede?
Oğlu, küçük Ned Plantagenet nerede?[1]

KRALİÇE ELİZABETH
Aziz Rivers, Vaughan, Gray, neredeler?

YORK DÜŞESİ
İyi insan Hastings nerede?

KRAL RICHARD *(Yanındakilere)*
Borazancılar, savaş borusu çalın!
Davulcular, vurun davullara!
Tanrı'nın kutsal temsilcisi hakkında
Bu zevzek kadınların atıp tutması
Tanrı katında duyulmasın. Vurun diyorum!

(Davul ve borazanlar)

(Kadınlara) Ya haddinizi bilir, saygılı davranırsınız,
Ya da bu savaş cayırtısıyla sizin ağlaşmanızı bastırırım.

YORK DÜŞESİ
Sen benim oğlum musun?

KRAL RICHARD
Tabii, Tanrı'ya şükür, babamla senin oğlunum.

YORK DÜŞESİ
O zaman sabret de, niye sabrımın taştığını dinle.

---

[1] Ned: Edward adlı kişiler için zaman zaman kullanılan kısa hitap tarzı. Burada, Plantagenet ailesinden olan, Prens Edward kast ediliyor.

KRAL RICHARD
Bayan, senin huyun bana da geçmiş;
Azarlanmaya tahammülüm yok.

YORK DÜŞESİ
Bırak da konuşayım!

KRAL RICHARD
İstersen konuş, ama ben dinlemeyeceğim.

YORK DÜŞESİ
Ama yumuşak ve nazik konuşacağım.

KRAL RICHARD
Ve kısa konuş lütfen, anne, acelem var.

YORK DÜŞESİ
Demek acelen var. Oysa, Tanrı bilir, ben seni
Ağrılar, sancılar içinde onca süre beklemiştim.[1]

KRAL RICHARD
Ama sonunda gelip sana huzur getirdim, değil mi?

YORK DÜŞESİ
Hayır, Kutsal Haç adına, getirmedin.
Çok iyi biliyorsun bunu.
Dünyayı bana cehennem etmek için geldin dünyaya.
Doğumun acı, ağır bir yük oldu benim için.
Aksi, nadan bir çocuktun küçüklüğünde.
Okul günlerinde, nemrut, vahşi, çılgın, kavgacıydın;
Gençliğinde gözü kara, saldırgan, maceracıydın;
Olgunluk çağında kibirli, kurnaz, sinsi, kana susamış,
Görünüşte daha iyi niyetli, ama daha muzır,
Müşfik maskenin ardında, hain biri oldun.
Seninle birlikte olduğumuz sürece,
Hoş geçirdiğim tek bir saat söyleyebilir misin?

[1] Hamileliğini kastediyor.

KRAL RICHARD
Evet, Humphrey'le yemek yediğin saat;[1]
Hani seni bensiz yemeğe çağırmıştı.
Madem senin gözünde o kadar kötü biriyim,
Bırak geçeyim, seni daha fazla kırmayayım.
Hadi, vurun davulları.

YORK DÜŞESİ
Yalvarırım, dinle beni.

KRAL RICHARD
Çok acı konuşuyorsun.

YORK DUŞESİ
Bir dakika beni dinle, çünkü bir daha
Hiç konuşmayacağım seninle.

KRAL RICHARD
Ya.

YORK DÜŞESİ
Ya sen bu savaştan zaferle dönemeden,
Tanrı'nın iradesiyle layığını bulup ölürsün,
Ya ben üzüntüden ve kocamışlıktan göçer giderim
Ve bir daha asla senin yüzünü görmem.
Onun için beddualarımın en ağırı sana yoldaş olsun;
Dövüş günü geldiğinde o beddualar
Taşıdığın zırhın tamamından daha ağır gelsin,
Daha çok yorsun seni. Dualarımsa,
Sana karşı hasmının yanında çarpışsın.
Edward'ın yavrularının minik ruhları
Senin düşmanlarının yüreğine cesaret versin,
Başarıyı ve zaferi onlara nasip etsin.
Sen nasıl gözünü kan bürümüş biriysen,
Sonun da o kadar kanlı olsun.

[1] Bu bölümde bir belirsizlik var. Ancak, bazı yorumcular, "Humphrey'le yemek yeme"nin, hiçbir şey yememe anlamına gelen bir deyim olduğunu, dolayısıyla, Richard'ın annesini alaya aldığını belirtiyorlar.

Hayatın nasıl utanç vericiyse,
Ölümün de utançlı olsun. *(Çıkar.)*

KRALİÇE ELİZABETH
Beddua etmek için benim gerekçelerim
Onunkilerden çok daha fazla,
Ama ondaki heyecan bende yok. Onun için,
Her sözüne "Amin!" diyorum.

KRAL RICHARD
Bir dakika, bayan, sizinle bir şey konuşmak istiyorum.

KRALİÇE ELİZABETH
Kral kanından gelme başka oğlum kalmadı;
Yani, eğer aklında cinayet varsa diye. Kızlarıma gelince,
Onlar kraliçe olup gözyaşı dökeceklerine
Rahibe olup ibadet edecekler. Onun için,
Boş yere onları hedef alıp canlarına kıyma.

KRAL RICHARD
Sizin Elizabeth adında bir kızınız var;
Ahlaklı, güzel, hanımefendi ve zarif bir kız.

KRALİÇE ELİZABETH
Bu yüzden ölmek zorunda mı yani?
Ne olur, kıyma ona! Merak etme, ben onun ahlakını lekeler,
Güzelliğini bozarım; Edward'ın yatağına ihanet ettim diye
Kendime iftira atar, yavrumun şöhretine gölge düşürürüm.
İstersen, Edward'ın kızı değil diye yemin bile ederim,
Yeter ki onun kanı akmasın, canı kurtulsun.

KRAL RICHARD
Ona haksızlık etmeyin. O gerçek bir prenses.

KRALİÇE ELİZABETH
Eğer hayatı kurtulacaksa, aksini söylemeye hazırım.

KRAL RICHARD
Kraliyet soyundan gelmesi onun için en büyük güvence.

KRALİÇE ELİZABETH
Ağabeyleri de aynı soydandı, ama kurtulamadılar.

KRAL RICHARD
Ama doğumda onların yıldızları zıt konumdaydı.

KRALİÇE ELİZABETH
Hayır, yaşadıkları sırada habis yakınları zıt konumdaydı.

KRAL RICHARD
Ne yapalım, kaderden kaçamıyor insan.

KRALİÇE ELİZABETH
Hele o kaderi belirleyen, Tanrı'nın inayetini inkâr etmiş biriyse.
Eğer Tanrı sana onurlu bir yaşam bahşetmiş olsaydı,
Benim yavrularımın kaderinde de onurlu bir ölüm olurdu.

KRAL RICHARD
Sanki yeğenlerimi öldürmüşüm gibi konuşuyorsun.

KRALİÇE ELİZABETH
Yeğenlerini yiyen amca desem yalan olmaz.
Önce rahatlarından oldular, sonra krallıktan,
Akrabalarından, özgürlüklerinden ve canlarından.
Onların körpe yüreklerini deşen kim olursa olsun,
Cinayete yön veren sen oldun ya, asıl bu önemli.
Hiç şüphesiz, cinayet aleti kör ve küttü,
Ama senin taş yüreğinde bilenip keskinleşince,
Şevkle dalıverdi kuzucuklarımın karnına.
İnsan acıyla fazla haşır neşir oldu mu,
Acı vahşiliğini yitirip ehlileşiyor. Öyle olmasa,
Kulaklarına çocuklarımın adını söyleyeceğime,
Gözlerine çoktan tırnaklarımı geçirmiştim.
Ama ben, ne yelkeni ne direği kalmış tekne gibi
Bir ölüm koyuna kısılıp kalmışım artık;
Senin kayalık bağrına çarpa çarpa ufalanıp gidiyorum.

KRAL RICHARD
Bayan, dilerim yapmayı planladığım işlerde,
Beni bekleyen tehlikeli ve kanlı savaşlarda başarıya ulaşırım.
Çünkü niyetim, size ve yakınlarınıza
Geçmişte yapılan kötülüklerden kat kat fazla iyilik yapmak.

KRALİÇE ELIZABETH
Hangi iyilik? Gökkubbenin altında
Keşfedilmemiş bir iyilik mi var ki, bana iyilik olsun?

KRAL RICHARD
Evlatlarımızın yükselmesi olabilir, sayın bayan.

KRALİÇE ELIZABETH
Evet, bir darağacına kadar yükselip,
Sonra başlarından olmaları, değil mi?

KRAL RICHARD
Hayır, talihin en yüksek ve onurlu mertebesine,
Yeryüzünün haşmetli imparatorluk simgesine kadar.[1]

KRALİÇE ELIZABETH
Anlat da kederim biraz hafiflesin bari:
Sen benim çocuğuma nasıl bir mevki,
Unvan, onur verebilirsin ki?

KRAL RICHARD
Sahip olduğum her şeyi verebilirim; evet, kendimi,
Her şeyimi senin evladına bırakırım, yeter ki sen,
Sana yapıldığını sandığın haksızlıkları,
Öfkeli ruhunun Lethe nehrine at ve unut.[2]

KRALİÇE ELIZABETH
Kısa kes; yoksa iyiliğini anlatman,
Uygulamandan uzun sürecek.

---

[1] Richard, "Çocukların hükümdarlık tacı bile giyebilir," diyor.

[2] Lethe: Klasik mitolojide, yeraltında akan bir nehir. Bu nehrin suları unutkanlığa yol açarmış.

KRAL RICHARD
Pekâlâ, o zaman bil ki, kızını seviyorum, hem de içten.

KRALİÇE ELIZABETH
Kızımın anasını içtenlikle düşündürdü bu.

KRAL RICHARD
Peki, ne diyorsun?

KRALİÇE ELIZABETH
Anlaşılan kızımı içinden seviyorsun;
Onun kardeşlerini de içinden sevmiştin,
Ben de içimden sana teşekkür ediyorum.

KRAL RICHARD
Hemen sözlerimi çarpıtma. Demek istediğim,
İçtenlikle seviyorum kızını ve onu
İngiltere Kraliçesi yapmak istiyorum.

KRALİÇE ELIZABETH
İyi de, kralı kim olacak?

KRAL RICHARD
Onu kraliçe yapan kimse o. Başka kim olabilir?

KRALİÇE ELIZABETH
Ne? Sen mi?

KRAL RICHARD
Elbette. Ne diyorsunuz bu işe?

KRALİÇE ELIZABETH
Peki, onu nasıl razı edeceksin?

KRAL RICHARD
Bunu da siz öğretin bana;
Huyunu en iyi siz bildiğinize göre!

KRALİÇE ELIZABETH
O zaman dediğimi dinleyecek misin?

KRAL RICHARD
Bayan, tüm kalbimle.

KRALİÇE ELIZABETH
O halde, kızının kardeşlerini öldüren adama söyle,
Bir çift kanı kurumamış kalp bulsun; üstlerine de
"Edward" ve "York" adlarını kazıtsın
Ve bu kalpleri kızıma götürsün.
Bunları görünce kızım herhalde ağlayacaktır.
O zaman sen de –bir zamanlar babana Margaret'ın,
Rutland'ın kanına bulanmış bezi verdiği gibi–
Kızına kanlı bir mendil veritsin ve dersin ki,
"Bu mendille, sevgili kardeşinin bedenindeki
Kızıl can suyu silinmişti; al onu da gözünün yaşını sil."
Eğer bu taktik seni sevmesi için yeterli olmazsa,
●na bir mektup gönderip yaptığın güzel işleri anlat;
Amcası Clarence'ı nasıl ortadan kaldırdığını,
Rivers'ı nasıl hallettiğini, ve sırf onun hatırı için,
Sevgili yengesi Anne'den ayaküstü nasıl kurtulduğunu söyle.

KRAL RICHARD
Siz benimle alay ediyorsunuz, bayan.
Kızınızı kazanmanın yolu bu değil.

KRALİÇE ELIZABETH
Başka yolu yok. Meğer ki sen,
Başka bir kalıba giresin ve
Bütün bunları yapan Richard değil,
Başka biri olasın.

KRAL RICHARD
Ya bütün bunları onun aşkı uğruna yaptım dersem.

KRALİÇE ELIZABETH
O zaman kesin senden nefret eder. Neden mi?
Aşkın bedelini bunca kanlı cinayetle ödediğin için.

KRAL RICHARD

Olan oldu bir kere, telafi etmek için çok geç.
Bazen insanlar basiretsiz davranır;
Sonra pişman olsalar da fayda etmez.
Diyelim ki oğullarınızdan aldım krallığı,
Öyle bile olsa, ben de kızınıza veririm, olur biter.
Doğurduğunuz yavruyu öldürdüysem de,
Kızınız benim yavrumu doğurur, soyunuz sürmüş olur.
Büyükanne için torunlar çok az farklıdır çocuktan,
Neredeyse anneleri gibi severler büyükannelerini.
Bir basamak aşağıdaki çocuklar gibidir torunlar;
İnsanın kendi canından, kendi kanından.
Sizin bir gecelik sancıya katlanıp doğurduğunuz insan,
Bu defa, aynı sancıdan sonra onları doğurur.
Sizin çocuklarınız gençliğinizde başınıza dertti,
Ama benimkiler yaşlılığınızda huzur kaynağı olacak.
Kral olabilecek bir oğul kaybettiniz, ama
Karşılığında kızınıza kraliçelik yolu açıldı.
İstesem de yapılan her şeyi telafi edemem;
Ama yapabileceğim iyiliği kabul edin.
Korkusundan yurtdışına kaçıp, yabancı topraklarda
Küskün bir hayat süren oğlunuz Dorset da
Bu güzel birleşmeden sonra yuvaya döner;
Hak ettiği yüksek payelere ve büyük onura kavuşur.
Sizin zarif kızınızı eşliğe kabul eden kral,
Artık aileden olan oğlunuzu da kardeş görecektir.
Yine, siz de bir kral annesi olacaksınız
Ve ıstıraplı günlerin hasarı, sahip olacağınız
Zenginlik ve huzurla kat kat onarılacak.
Ya! Önümüzde çok güzel günler var.
Döktüğünüz her damla gözyaşı,
Pırıl pırıl bir inci olarak geri gelecek;
Üstelik, yanlarında on kat fazla mutluluk getirerek,
Faizleriyle birlikte geri dönecek hepsi size.

Hadi o zaman, anne, şimdi kızına git.
Olgun bir kadın olarak o utangaç yavruyu evliliğe hazırla.
Ona yaklaşacak erkeğin sözlerine kulaklarını alıştır,
Toy kalbine altın hükümdarlığın ihtişam ateşini düşür.
Prenses'e, evliliğin mutlu yanlarından,
Tatlı ve huzurlu saatlerinden söz et.
Evet, şimdi kendi ellerimle o asi bozuntusu,
Kalın kafalı Buckingham'ın cezasını verdikten sonra,
Zafer çelenkleriyle bezenmiş olarak dönüp
Kızını bir fatihin yatağını paylaşmaya götüreceğim;
Ona savaşları nasıl kazandığımı anlatacağım ve sonunda
Tek muzaffer komutan o olacak: Sezar'ın Sezar'ı!

KRALİÇE ELIZABETH

Ne diyebilirim ki? Kızımın babasının kardeşi
Kızımın kocası olmak istiyor. Ya da, amcası mı desem,
Yoksa, kardeşlerini ve amcalarını öldüren adam mı?
Hangi kimliğinle ona bu isteğini götürsem de,
Tanrı'nın buyruğuna, yasalara, şerefime aykırı düşmese;
Kızıma da, o körpe yaşında hoş görünse bu iş?

KRAL RICHARD

Bu birleşme, aziz İngiltere'ye barış getirecek, de.

KRALİÇE ELIZABETH

Ama sonu belirsiz bir savaş karşılığında.

KRAL RICHARD

Kral emredebileceği halde, ricayla istiyor, de.

KRALİÇE ELIZABETH

Evet ama, Krallar Kralı'nın yasakladığı şeyi.[1]

KRAL RICHARD

Muhteşem ve şanlı bir kraliçe olacağını söyle.

---

[1] Kutsal kitaba göre, amca-yeğen evliliği kesinlikle yasak.

KRALİÇE ELIZABETH
Sonra da unvanını kaybedecek, tıpkı annesi gibi.

KRAL RICHARD
De ki, ona olan aşkım sonsuza dek sürecek.

KRALİÇE ELIZABETH
Evet ama, bu söz ne zamana kadar sürecek?

KRAL RICHARD
Onun güzel ömrünün sonuna kadar geçerli olacak.

KRALİÇE ELIZABETH
Ya onun güzel ömrü kazaya uğramadan ne kadar sürecek?

KRAL RICHARD
Tanrı ile Doğa ne kadar süre biçmişse o kadar.

KRALİÇE ELIZABETH
Şeytanla Richard'ın keyfi ne kadar isterse o kadar.

KRAL RICHARD
De ki, ben onun hükümdarı değil, âşık kuluyum.

KRALİÇE ELIZABETH
Ama senin kulun olan o, hükümdarlığa hiç hevesli değil.

KRAL RICHARD
Benim adıma tumturaklı şeyler söyle ona.

KRALİÇE ELIZABETH
İçten duyguların en güzel ifadesi sade dille olur.

KRAL RICHARD
O zaman sade dille anlat aşkımı.

KRALİÇE ELIZABETH
Duygular içten değilse, sade dil kaba kaçar.

KRAL RICHARD
Gerekçeleriniz çok sığ ve yüzeyde kalıyor.

KRALİÇE ELIZABETH
Bilakis, çok derin ve hatta yeraltında:
Zavallı yavrucaklar, çok derinde, mezardalar.

KRAL RICHARD
O telden çalmayı bırakın artık; o geçmişte kaldı.

KRALİÇE ELIZABETH
Hayır, yüreğimin teli kopana kadar çalacağım o telden.

KRAL RICHARD
Şimdi, Aziz George, Dizbağı Nişanım ve tacın hakkı için...[1]

KRALİÇE ELIZABETH
İlkini hiçe saydın, ikinciyi lekeledin, üçüncüyü gasp ettin.

KRAL RICHARD
Yemin ederim...

KRALİÇE ELIZABETH
Edemezsin; çünkü ettiğin yemin sayılmaz.
Aziz George'u hiçe saydığın için,
Madalyonun kutsallığını kaybetti;
Dizbağı Nişanın kirlendiği için, simge anlamı kalmadı;
Gasp edilmiş tacın ise o yüce mevkii temsil etmiyor.
Eğer inandırıcı bir yemin etmek istiyorsan,
İstismar etmediğin bir şey üzerine yemin et.

KRAL RICHARD
O zaman kendim üzerine...

KRALİÇE ELIZABETH
Ama sen kendini de istismar ettin.

KRAL RICHARD
Dünya âlem üzerine...

---

[1] Richard sinirleniyor. Dizbağı nişanı, şövalyeliğin en üst mertebedeki nişanı. Değerli taşlarla süslü, üzerinde Aziz George'un resmi bulunan zincirli bir madalyon da bu nişanın alametleri arasındaymış.

KRALİÇE ELIZABETH
Senin yaptığın kötülüklerle dolu.

KRAL RICHARD
Babamın ölüsü üzerine...

KRALİÇE ELIZABETH
Senin dirin onu lekeledi.

KRAL RICHARD
O zaman Tanrı adına...

KRALİÇE ELIZABETH
En başta ona saygısızlık ettin.
Onun adına ettiğin yemini bozmaktan korksaydın,
Kocam Kral'ın oluşturduğu birliği dağıtmazdın,
Ağabeylerim de ölmemiş olurdu.
Şimdi senin başını çevreleyen o madeni halka,
Benim yavrumun narin şakaklarını süsleyecekti;
Her iki prens de şu an burada soluk alıyor olacaktı.
Ama şimdi, tozlu bir döşeği paylaşan bu körpe yavrular,
Bozduğun yemin sonucu toprak kurtlarına yem oluyor.
Bundan sonra ne üzerine yemin edebilirsin ki?

KRAL RICHARD
Gelecek zaman.

KRALİÇE ELIZABETH
Geçmişte yaptıklarınla şimdiden kararttığın zaman yani.
Geçmişte senin gadrine uğrayan benim döktüğüm gözyaşı bile
Geleceği sellere boğmaya yeter.
Babalarını katlettiğin, rehbersiz kalmış çocuklar,
İleride ıstırapla anacaklar bugünleri.
Çocuklarını katlettiğin, meyvesiz ağaç misali ana babalar,
Yıllar geçtikçe, hem yaşadıklarına[1]

[1] "Böyle acıyla dolu, kötü bir dünyada yaşadıkları için yanacaklar," diyor.

Hem kaybettikleri yavrularına yanacaklar.
Gelecek zaman üzerine yemin etme, çünkü,
Geçmiş cürümlerinin sürecek olan etkisiyle,
O zamanı da çoktan kötüye kullandın bile.

KRAL RICHARD
Ant olsun, bu savaşlardan zaferle çıkarsam,
Tövbe edip iyi işler yapacağım.
Eğer yapmazsam, kızınız güzel Prenses'i
En kutsal duygularla yürekten sevmezsem,
Kendimi ona adamazsam,
Kendi sonum kendi elimle gelsin,
Tanrı ve kader bana mutlu gün göstermesin,
Gün ışığı görmeyeyim, gece huzur bulmayayım,
Uğurlu yıldızlarım bana yüz çevirsin,
Her işim ters gitsin. Onsuz yaşam...
Hem benim için, hem sizin, hem kendisi, hem ülkemiz,
Hem de pek çok Hıristiyan can kardeşimiz için...
Ölüm, felaket, fecaat ve yıkım demek.
Onu önlemenin de tek çaresi bu. Başka yolu yok.
Onun için, aziz anne –size anne demek istiyorum–
Aşkımın avukatı olup onunla konuşun.
Ona ne olduğumu değil ne olacağımı anlatın.
Birleşmenin gerekliliğini vurgulayın,
Ülke şartlarını hatırlatın ve böyle önemli bir konuda
Aptalca inat etmeyi bırakın.

KRALİÇE ELIZABETH
Şeytanın sözüne inanılır mı?

KRAL RICHARD
Şeytan senden iyilik istiyorsa, evet.

KRALİÇE ELIZABETH
İnsan kendisi olmak için kendini unutur mu?[1]

[1] Elizabeth, "Sırf ana kraliçe olacağım diye –ki zaten öyleydim– bana yapılanları nasıl unutabilirim," diyor.

KRAL RICHARD
Kendini hatırlarken kendine haksızlık ediyorsa, evet.

KRALİÇE ELIZABETH
Sonuçta çocuklarını öldürdün.

KRAL RICHARD
Ama kızınızın rahmine gömüyorum onları.
Hoş kokulu otlarla, baharatla dolu o yuvada
Onların tıpkısı yeniden üreyecek ve sizi avutacak.[1]

KRALİÇE ELIZABETH
Yani gidip kızımı senin için kandırayım, öyle mi?

KRAL RICHARD
Bunu yapın, siz de mutlu bir anne olun.

KRALİÇE ELIZABETH
Gidiyorum. Kısa süre sonra bana yazarsanız,
Kızımın ne düşündüğünü öğrenirsiniz.

KRAL RICHARD
Gerçek aşkımın ifadesi şu öpücüğü de ona iletin.

(Elizabeth'i öper.)

Hadi şimdi size güle güle. *(Elizabeth çıkar.)*
Hemen gevşeyiverdi, budala, kafasız, dönek kadın.

(Sir Richard Ratcliffe girer.)

Hah, gel bakalım. Ne haber getirdin?

RATCLIFFE
Yüce efendim, batı sahili açıklarına
Muazzam bir filo yaklaşmış.

---

[1] Burada Richard, kendini yakıktan sonra küllerinden yeniden doğan efsanevi Anka kuşuna değiniyor. Elizabeth'in çocukları da, Anka kuşu gibi bir anlamda yeniden doğacak. Normalde, ölülerin gömüldüğü yerler ağır kokarmış. Ama Elizabeth'in kızının rahmini, Anka kuşunun güzel kokulu baharatla dolu yuvasına benzetiyor Richard.

Bizden de pek çok asker
Düşmanı püskürtmek için kıyıya toplandı;
Ama hepsi tedirgin, gönülsüz, kararsız ve silahsız.
Dediklerine göre filonun amirali Richmond'mış.
Şu anda açıkta duruyorlar; sahile çıkmak için
Buckingham'ın karadan yardıma gelmesini bekliyorlar.

KRAL RICHARD
Ayağına tez bir ulak derhal Norfolk Dükü'ne gitsin.
Ratcliffe sen veya Catesby –Catesby nerede?

CATESBY
Buradayım Sayın Lordum.

KRAL RICHARD
Catesby, koş hemen, Dük'e git.

CATESBY
Hemen, son hızla gidiyorum, Lordum.

KRAL RICHARD
Ratcliffe, gel. Derhal Salisbury'ye git.
Oradan dönünce de –*(Catesby'ye)* aptal herif!
Hâlâ burada mısın? Niye gitmiyorsun Dük'e?

CATESBY
Yüce efendim, arzunuz nedir, söylemediniz.
Ona siz Lord Hazretlerinden ne iletmem gerekiyor?

KRAL RICHARD
Ha, tabii, haklısın aziz Catesby. Ona de ki,
Toplayabileceği en büyük kuvveti toplasın
Ve hiç vakit geçirmeden Salisbury'ye gelsin.

CATESBY
Gidiyorum. *(Çıkar.)*

RATCLIFFE
Peki, efendim, lütfederseniz, ben Salisbury'de ne yapacaktım?

KRAL RICHARD
Anlamadım; ben gitmeden sen oraya niye gidesin ki?

RATCLIFFE
Efendimiz, siz demiştiniz ya bana, önden git diye.

KRAL RICHARD
Fikrimi değiştirdim.

(Lord Stanley girer.)

Stanley, sende ne haber var?

STANLEY
Haberlerim fazla güzel sayılmaz, efendimiz,
Ama fazla kötü de sayılmaz.

KRAL RICHARD
Haydi! Al sana bilmece! Ne iyi ne kötü.
Sözü kestirmeden söylemek varken,
Niye öyle fersah fersah dolaştırıyorsun?
Bir daha dene; neymiş haberlerin?

STANLEY
Richmond denize çıkmış.

KRAL RICHARD
Denize çıkacağına, denizin dibine batsın,
Bütün sular da üzerine devrilsin, ciğersiz hain.
Denizde ne yapıyormuş peki?

STANLEY
Bilmiyorum efendim, ama tahmin ediyorum.

KRAL RICHARD
Pekâlâ, ne tahmin ediyorsun?

STANLEY
Niyeti, Dorset, Buckingham ve Ely'nin desteğiyle,
İngiltere'ye yönelip, krallık tacına sahip çıkmak.

KRAL RICHARD
Niye, taht boş mu?
Devletin kılıcını çekecek kimse kalmadı mı?
Vatanın sahibi yok mu? İngiltere Kralı,
Yüce York'un soyundan değil mi? O zaman
Bu adamın denizde ne işi var, ha, söylesene?

STANLEY
Söylediğimin dışında, efendimiz, bilemiyorum.

KRAL RICHARD
Söylediğimin dışında, gelip senin efendin olacağı için
Bu Galli'nin niye geldiğini bilemezsin tabii.
Belki de bana ihanet edip onun yanına kaçacaksın.

STANLEY
Hayır, Lordum, lütfen bana güvenin.

KRAL RICHARD
O zaman kuvvetlerin nerede?
Hani adamların, hani taraftarların?
Nasıl çarpışacaksın onunla?
Yoksa şu anda hepsi batı sahilinde olmasın?
Belki de asiler güvenli şekilde
Gemilerden çıksın diye yardım ediyorlar.

STANLEY
Hayır, Sayın Lordum, benim dostlarım kuzeyde.

KRAL RICHARD
Senin dostlarının bana yararı yok.
Ne demeye kuzeye gitmişler peki,
Batıda hükümdarları hizmet beklerken?

STANLEY
Böyle bir emir almadıkları için, yüce Kralım.
Şimdi majesteleri bana izin verirse,
Hemen gidip adamlarımı toplar, siz efendimiz
Nereye ve ne zaman arzu buyurursanız getiririm.

KRAL RICHARD
Ya, izin vereyim de git Richmond'a katıl, değil mi?
Sana güvenen kim!

STANLEY
Ulu hükümdarım,
Sadakatimden şüphe etmeniz için hiçbir neden yok.
Size asla ihanet etmedim, etmem de.

KRAL RICHARD
Pekâlâ, git o zaman, adamlarını topla.
Ama oğlun George Stanley burada kalacak.
Dikkat et, sadakatin sağlam olsun,
Yoksa, oğlunun kellesinin güvencesi zayıf olur.

STANLEY
Size olan bağlılığımı göreceksiniz,
Oğluma da ona göre muamele edin. *(Çıkar.)*

(Bir Haberci girer.)

HABERCİ
Yüce efendim, aldığım güvenilir haberlere göre,
Şu anda Devonshire'da, Sir Edward Courtenay'le
Ağabeyi, o kurumlu rahip, Exeter Piskoposu,
Çok sayıda adam toplayıp ayaklanmışlar.

(Başka bir Haberci girer.)

İKİNCİ HABERCİ
Efendimiz, Kent'te, Guildford'lar silaha sarılmış,
Her saat insanlar akın akın asilere katılıyor,
Gittikçe daha güçleniyorlar.

(Başka bir Haberci girer.)

ÜÇÜNCÜ HABERCİ
Lordum, yüce Buckingham'ın ordusu...

KRAL RICHARD
Defolun karşısından, baykuşlar!
Ölüm çığlığından başka bildiğiniz yok mu?

(Haberci'yi tokatlar.)

Al bunu da, bir daha iyi haber getirmeyi öğren.

ÜÇÜNCÜ HABERCİ
Efendimiz, majestelerine vermek istediğim haber şuydu:
Aniden bastıran yağmur ve fırtına yüzünden,
Buckingham'ın ordusu tamamen dağıldı;
Kendisi de tek başına kaçtı, nereye gittiği belli değil.

KRAL RICHARD
Lütfen beni bağışla! Ratcliffe,
Attığım tokada karşı bu adamı ödüllendir.
Biri akıl edip, haini getirene ödül verileceğini duyurdu mu?

ÜÇÜNCÜ HABERCİ
Evet, Lordum, bu duyuru yapılmış.

(Başka bir Haberci girer.)

DÖRDÜNCÜ HABERCİ
Dediklerine göre, efendimiz,
Sir Thomas Lovell ile Lord Marki Dorset,
Yorkshire'da ayaklanmışlar.
Ancak size rahatlatıcı bir haberim de var:
Breton donanması fırtına yüzünden dağılmış.
Dorsetshire'da Richmond sahile tekne gönderip
Kıyıda toplananlar dost mu düşman mı diye sordurmuş.
Onlar da, Buckingham'dan geldiklerini
Ve dost olduklarını söylemişler.
Ama Richmond onlara inanmamış;
Yelken açıp geri Bretanya'ya yollanmış.

KRAL RICHARD
Hadi o zaman, yürüyün, silah başına;

Dış düşmanla çarpışmasak da,
İçerdeki bu asilerin hesabını görelim.

(Catesby girer.)

CATESBY
Efendimiz, Buckingham Dükü yakalandı.
En güzel haber bu. Ancak, Richmond Kontu,
Muazzam bir orduyla Milford'a çıkmış.
Maalesef bu da pek hoş olmayanı.

KRAL RICHARD
Hadi, doğru Salisbury'ye!
Burada konuşmakla geçirdiğimiz süre içinde,
Bir krallık savaşını kazanmış ya da kaybetmiştik bile.
Birisi gidip Buckingham'ı Salisbury'ye getirsin.
Kalanlar benimle gelsin. *(Borazanlar. Herkes çıkar.)*

Beşinci Sahne

(Derby Kontu'nun evi. Derby Kontu Lord Stanley ve Sir Christopher adlı rahip.)

STANLEY
Sir Christopher, benim adıma Richmond'a şunu söyle:
Oğlum George Stanley
Bu korkunç domuzun ahırında mahsur kaldı.
Ben isyana katılacak olursam,
Küçük George'un kellesi gidecek. Onun için,
Korkudan şu anda Richmond'a yardıma gelemiyorum.
Bu arada, yüce Richmond nerede şimdi?

SIR CHRISTOPHER

Ya Pembroke'da, ya da Galler'de, Ha'rfordwest'te.

STANLEY

Ünlü isimlerden kimler geçti onun yanına?

SIR CHRISTOPHER

Namlı asker Sir Walter Herbert, Sir Gilbert Talbot,
Sir William Stanley, Oxford, yiğit Pembroke,
Sir James Blunt, Rhys-ap-Thomas ve kahraman adamları
Ve daha pek çok ünlü ve değerli insan.
Eğer yolda bir çatışmaya girmezlerse,
Şu anda ordularıyla Londra'ya yürüyorlar.

STANLEY

Pekâlâ, o zaman hemen Richmond'a dön;
Kendisine saygılarımı ilet ve de ki, Kraliçe,
Kızı Elizabeth'le efendinin evliliğine yürekten razı oldu.
Mektubumu okuyunca neler düşündüğümü görecek.
Güle güle. *(Ayrı ayrı çıkarlar.)*

BEŞİNCİ PERDE

Birinci Sahne

(Buckingham Dükü, Emniyet Müdürü nezaretinde, harbeli muhafızlar tarafından idama götürülmektedir.)

BUCKINGHAM
Kral Richard'la konuşmama izin yok mu?

EMNİYET MÜDÜRÜ
Hayır, Lordum, artık sakin olun.

BUCKINGHAM
O zaman, siz, benden önce ölenler, sevinin!
Hastings, Edward'ın çocukları, Gray ve Rivers,
Mübarek Kral Henry ve güzel yavrun Edward,
Vaughan, hepiniz, ve alçakça, sinsice,
İğrenç haksızlıklar sonucu ölen herkes,
Eğer sizlerin öfkeli, huzursuz ruhları,
Bulutların arasından olanları gözlüyorsa,
Garezden de olsa, başıma gelene sevinin.
Bugün Ruhlar Günü, arkadaş, değil mi?[1]

EMNİYET MÜDÜRÜ
Evet.

BUCKINGHAM
Eh, demek ki, Ruhlar Günü,

---

[1] "Ruhlar Günü" (All Souls' Day): 2 Kasım. Hıristiyanlık geleneğine göre, Roma Katolik Kilisesi bu tarihte tüm Hıristiyanların ruhları için şefaat ediyor. Yine bu tarihte, ölenlerin ruhlarının sokaklarda yürüdüğüne inanılıyor.

Benim bedenimin de kıyamet günüymüş.
Kral Edward zamanında, "Eğer bir gün,
Kral'ın çocuklarına, karısının yakınlarına ihanet edersem
Tanrı beni cezalandırsın," demiştim.
İşte o gün geldi. "Dostluğuna en güvendiğim kişi
İki yüzlü çıksın," demiştim. İşte o gün bugün.
Demek ki, zavallı ruhumun, kötülüklerimin cezasını
Ruhlar Günü'nde çekmesi takdir edilmiş.
Her şeyi gören o yüce varlık,
Kendisini hafife aldığım için,
Benim sahte dualarımı yüzüme çarptı
Ve yalandan istiyor göründüğüm şeyi
Sahiden başıma verdi. İşte o varlık,
Hain insanların kılıçlarının ucunu böyle
Zorla kendi göğüslerine çevirir.
Margaret'in laneti, sonunda olanca ağırlığıyla
Benim tepeme indi. Ne demişti?
"Bu adam senin de yüreğini acıyla parçaladığında,
Margaret gerçekten kâhinmiş diyeceksin."
Hadi, o zaman, muhafızlar, gidelim o utanç sehpasına.
Kötünün sonu kötü oldu;
Cezayı hak eden cezasını buldu. *(Çıkarlar.)*

İkinci Sahne

(Staffordshire'da Tamworth yakınları. Flamalar ve borazanlar eşliğinde, elinde bir mektupla Richmond Kontu Henry, Oxford Kontu, Sir James Blunt, Sir Walter Herbert ve diğerleri girer.)

RICHMOND KONTU HENRY

Silah arkadaşlarım, çok sevgili dostlarım,
Bir zalimin boyunduruğu altında

Çektiğimiz eziyetlerden sonra,
Ülkenin içine kadar direnişle karşılaşmadan geldik.
Şimdi de, bakın, babamız Stanley'den,
Bizi rahatlatan ve yüreklendiren satırlar aldık.
Tarlalarınızı, meyve bahçelerinizi talan eden,
Karnınızı deşip sıcak kanınızı yal içer gibi içen,
O alçak, kanlı, zorba domuz, duyduğumuza göre,
Adanın ortasında, Leicester yakınlarındaymış.
Tamworth'ten oraya sadece bir günlük yol.
Şimdi, yiğit dostlarım, yüreğimizi pek tutup,
Yola düşelim; var gücümüzle çarpışıp
Bu kanlı sınavdan bir an önce geçelim
Ve sonsuz barış hasadını biçelim.

OXFORD
Her bireyin vicdanı bin kılıç oldu,
Bu alçak caniye karşı çekildi şimdi.

HERBERT
Bence dostlarımın hepsi kesin bize katılır.

BLUNT
Onunkiler dost değil, korku belası kalan zoraki dost.
Başları sıkışınca hepsi kaçar yanından.

RICHMOND KONTU HENRY
O da bize yarar. Hadi, o zaman, Tanrı adına, yürüyün.
Gerçek ümit kuş gibidir; kanat açıp uçtuğunda,
Kralı ilah yapar, sıradan insanı da kral bir anda.
(Yürüyüş kolunda çıkarlar.)

Üçüncü Sahne

(Bosworth düzlüğü. Zırh ve silahlarını kuşanmış olarak Kral Richard, Norfolk Dükü, Sir Richard Ratcliffe, Sir William Catesby ve diğerleri girer.)

KRAL RICHARD
İşte Bosworth düzlüğü. Çadırı buraya kurun.

(Askerler çadır kurmaya başlar.)

Ne var, Catesby, ne oldu? Niye öyle durgunsun?

CATESBY
Yüreğim, görünüşümden on kat daha hafif.

KRAL RICHARD
Lord Norfolk.

NORFOLK
Buradayım, yüce efendimiz.

KRAL RICHARD
Norfolk, kapışma zamanı geldi, değil mi? Ha, ne dersin?

NORFOLK
Epeyce bir vuruşacağız galiba, değerli Lordum.

KRAL RICHARD
Kaldırın çadırı! Bu gece burada yatacağım.
Peki yarın? Neyse, önemi yok.
Hainleri sayan oldu mu içinizde?

NORFOLK
En fazla yedi-sekiz bin kişiler.

KRAL RICHARD
Eh, bizim birlikler onların üç katı.
Ayrıca, Kral'ın adı da sağlam bir kaledir;
Karşı tarafta bu yok. Kaldırın çadırı!
Gelin, ulu beyler, şu araziyi bir yoklayalım.
Bu işin uzmanlarını da çağırın, onlar da baksın.
Ne gerekiyorsa, gecikmeden yapalım.
Çünkü yarın çok iş düşecek bize, lordlar.

Dördüncü Sahne

(Bosworth düzlüğü. Başka bir kapıdan Richmond Kontu Henry, Sir James Blunt, Sir William Brandon, Oxford Kontu, Marki Dorset ve diğerleri girer.)

RICHMOND
Yorgun güneş altın renkte battı.
Kor gibi arabasının parlak izine bakılırsa,[1]
Yarın güzel bir gün olacağa benziyor.
Sir William Brandon, sancağımı siz taşıyın.
Pembroke Kontu birliğinin başında kalıyor;
Aziz komutan Blunt, tarafımdan iyi geceler dileyin ona.
Sabahın ikinci saatinde lütfen beni çadırında görsün.
Benim için bir şey daha yapın, sayın komutan:
Lord Stanley'nin ne tarafta olduğunu biliyor musunuz?

BLUNT
Eğer flamalarını karıştırmadıysam ki,
Karıştırdığımı hiç sanmıyorum,

[1] Klasik mitolojiye göre, güneş tanrısı Apollon, ateşten atların çektiği arabasıyla her gün gökyüzünü geçermiş.

Onun birliği, Kral'ın ana kuvvetlerinden
En az yarım mil güneye düşüyor.

RICHMOND KONTU HENRY
Aziz Blunt, eğer mümkün olursa, tehlikeye atılmadan,
Onunla konuşmanın bir yolunu bul
Ve şu çok önemli notu ona ilet.

BLUNT
Canım pahasına yaparım bunu, Sayın Lordum.
Tanrı size rahatlık versin bu gece.

RICHMOND KONTU HENRY
İyi geceler, aziz komutan Blunt. *(Blunt çıkar.)*
Gelin beyler. Çadırıma biraz mürekkeple kâğıt getirin.
Bir harekât planı yapmak istiyorum.
Komutanlara görev tahsisi yapacağız;
Küçük ordumuzu gerekli oranlarda böleceğiz.
Yarın yapılacakları aramızda bir görüşelim.
Hadi, benim çadıra. Çiğ yağmaya başladı, hava soğudu.
(Çadıra çekilirler.)

Beşinci Sahne

(Bosworth düzlüğü. İçeri bir masa getirilir. Kral Richard, Sir Richard Ratcliffe, Norfolk Dükü, Sir William Catesby ve diğerleri girer.)

KRAL RICHARD
Saat kaç?

CATESBY
Yemek vakti, efendim, dokuz.

KRAL RICHARD
Bu akşam yemek yemeyeceğim.

Bana mürekkep ve kâğıt ver.
Tolgamın siperliği gevşetildi mi?
Zırhım hazırlanıp çadırıma kondu mu?

CATESBY
Evet efendim, hepsi yapıldı, her şey hazır.

KRAL RICHARD
Aziz Norfolk, hadi hemen görevine git.
Nöbetlere dikkat et, güvenilir devriye seç.

NORFOLK
Gidiyorum, Lordum.

KRAL RICHARD
Yarın şafakla birlikte kalkarsın.

NORFOLK
Merak etmeyin, Lordum. *(Çıkar.)*

KRAL RICHARD
Catesby.

CATESBY
Buyrun, Lordum.

KRAL RICHARD
Stanley'nin birliğine bir haber subayı gönder.
Güneş doğmadan kuvvetlerini getirsin, yoksa
Oğlu George, sonsuz gecenin karanlık mağarasını boylar.
Bana bir tas şarap koyun,
Bir de nöbetçi verin. Beyaz atım Surrey'i
Yarın cenk meydanı için eyerleyin.
Bakın bakalım kargılarım sağlam mı;
Çok da ağır olmasınlar. Ratcliffe.

RATCLIFFE
Buyrun, Lordum.

KRAL RICHARD
Mahzun Lord Northumberland'ı gördün mü?

RATCLIFFE
Evet efendim, ikindi vakti
Surrey Kontu Thomas'la birlikte, tek tek
Birlikleri dolaşıyor, askeri yüreklendiriyorlardı.

KRAL RICHARD
Buna memnun oldum. Bana biraz şarap verin.
O her zamanki şevkim, hevesim yok nedense.

(Şarap getirilir.)

Koyun oraya. Mürekkeple kâğıt geldi mi?

RATCLIFFE
Evet efendim.

KRAL RICHARD
Gidebilirsiniz. Muhafızım nöbete geçsin.
Gece yarısına doğru çadırıma gel de, Ratcliffe,
Zırhımı kuşanmama yardım et. Hadi gidin artık.

(Ratcliffe ve diğerleri çıkar. Richard biraz yazdıktan sonra uyur.)

(Richmond'ın çadırı. Önden Richmond Kontu Henry ve maiyetindeki lordlar, sonra Derby Kontu Lord Stanley girer.)

STANLEY
Dilerim kısmet ve zafer tolgamızdan yana olur!

RICHMOND KONTU HENRY
Yüce pederimiz, bu karanlık gece sana huzur getirsin!
Sevgili annemiz nasıllar acaba?

STANLEY
Annen adına, ben vekaleten seni takdis ediyorum;
Kendisi hiç durmadan Richmond'ın iyiliği için dua ediyor.
Annenden haber bu kadar. Saatler sessizce ilerliyor;
Doğuda karanlık kırılmaya başladı bile.
Kısacası, günün saati bize diyor ki,
Sabah erken cenge hazır olun;

Bundan böyle kaderinizi, kanlı çatışmalar,
Bakışıyla öldüren savaş belirleyecek.
Bana gelince, yapmak istediğimi yapamayacak olsam da,
Elimden geldiği kadar birilerini aldatıp
Bu belirsiz savaşta size yardımcı olacağım.
Ancak, çok fazla senden yanaymış gibi davranamam;
Çünkü, farkına varılırsa, kardeşin küçük George'u
Babasının gözü önünde katlederler.
Elveda. Birbirimizi görmeyeli çok oldu ama,
Bu korkunç dönemde ne sevgimizi anlatmaya
Ne de tatlı tatlı konuşmaya vakit var.
İnşallah ileride bunları da yapacak zaman buluruz.
Bir kere daha, elveda. Yüreğinizi pek tutun ve hoşça kalın.

RICHMOND KONTU HENRY

Sayın lordlar, birliğine kadar eşlik edin ona.
İçim rahat olmasa da ben biraz uyumaya çalışacağım.
Yoksa yarın, zafer kanatlarıyla uçacağım yerde,
Uyku kurşun gibi üstüme çöker, kımıldayamaz olurum.
Bir kere daha iyi geceler, aziz lordlar ve beyler.

(Stanley ile lordlar çıkar. Tek başına kalan Richmond diz çöker.)

Tanrım! Ben kendimi senin komutanın sayıyorum;
Askerlerimden şefaatini esirgeme.
Gazabının karşı konulmaz gücünü kılıçlarına ver ki,
Hain düşmanlarımızın tolgalarına indiğinde,
Bir vuruşta devirip geçsinler onları.
İzin ver, memurun olup cezanı biz uygulayalım,
Zafere ulaşıp sana övgüler sunalım.
Göz kapaklarımı örtmeden önce,
Hiç uyumayacak ruhumu sana emanet ediyorum.
Uyuyor da olsam uyanık da, beni hep koru Tanrım! *(Uyur.)*

(Richard'ın çadırı. Küçük Prens Edward'ın hayaleti girer.)

PRENS EDWARD'IN HAYALETİ *(Richard'a)*
Ben, Prens Edward, Altıncı Henry'nin oğlu,
Yarın tüm ağırlığımla ruhunun üzerine çökeceğim.
Ömrümün baharında, Tewkesbury'de
Beni nasıl hançerlediğini hatırla. Ümidini yitir ve geber.
(Richmond'a) Yüreğini ferah tut, Richmond,
Çünkü katledilen prenslerin mağdur ruhları
Senin yanında çarpışacak. Kral Henry'nin oğlu
Sana metanet diliyor, Richmond. *(Çıkar.)*

(Kral Altıncı Henry'nin hayaleti girer.)

KRAL HENRY'NİN HAYALETİ *(Richard'a)*
Ben fani iken sen, kutsal yağla yağlanmış bedenimi[1]
Öldürücü darbelerle delik deşik ettin.
Londra Kalesi'ni ve beni hatırla. Ümidini yitir ve geber.
Altıncı Henry böyle diyor: Ümidini yitir ve geber.
(Richmond'a) Erdemli ve kutsal insan, zafer senindir.
Senin Kral olacağını kehanet eden Henry,
Şimdi uykunda metanet diliyor. Yaşa ve yüksel! *(Çıkar.)*

(Clarence Dükü George'un hayaleti girer.)

CLARENCE'IN HAYALETİ *(Richard'a)*
Ben, düzen dalavereyle aldattığın, sonra da
İğrenç bir şarap fıçısında ölüme gönderdiğin zavallı Clarence.
Yarın tüm ağırlığımla ruhunun üzerine çökeceğim.
Cenk meydanında beni hatırla,
Körelen kılıcını at, ümidini yitir ve geber.
(Richmond'a) Sen, Lancaster hanedanının evladı,
York sülalesinin mağdur varisleri senin için dua ediyor.
Melekler askerlerini korusun. Yaşa ve yüksel! *(Çıkar.)*

(Lord Rivers, Lord Gray ve Sir Thomas Vaughan'ın hayaletleri girer.)

---

[1] Kral Henry, "Tanrı'nın yeryüzündeki elçisi" olduğu için "kutsal"

RIVERS'IN HAYALETI *(Richard'a)*
Ben, Pomfret'te ölen Rivers,
Yarın tüm ağırlığımla ruhunun üzerine çökeceğim.
Ümidini yitir ve geber!

GRAY'İN HAYALETİ *(Richard'a)*
Gray'i hatırla ve ruhun kahrolsun.

VAUGHAN'IN HAYALETİ *(Richard'a)*
Vaughan'ı hatırla ve vicdan azabıyla korkup
Kör kargını at; ümidini yitir ve geber.

ÜÇÜ BİRDEN *(Richmond'a)*
Uyan ve bil ki, Richard'ın bize yaptığı kötülükler
Onu ezip yenilgiye uğratacak.
Uyan, gün senin günün. *(Hayaletler çıkar.)*

(İki küçük Prens'in hayaletleri girer.)

PRENSLERİN HAYALETLERI *(Richard'a)*
Kale'de boğdurduğun yeğenlerini hatırla.
Bağrına kurşun gibi çöküp seni mahvedinceye,
Sefil edinceye, öldürünceye kadar bastıracağız.
Yeğenlerinin ruhları sana ümidini yitir ve geber diyor.
(Richmond'a) Uyu Richmond, huzur içinde uyu ve sevinçle uyan.
Melekler seni yaban domuzunun gazabından korusun.
Yaşa ve mutlu bir hükümdarlar soyunun tohumunu at.
Edward'ın talihsiz yavruları sana yüksel diyor. *(Hayaletler çıkar.)*

(Lord Hastings'in hayaleti girer.)

HASTINGS'İN HAYALETI *(Richard'a)*
Kana susamış cani, cürmünle uyan
Ve kanlı bir cenkten sonra günlerin son bulsun.
Lord Hastings'i hatırla, ümidini yitir ve geber.
(Richmond'a) Sakin ol, vicdanı temiz insan, hadi uyan!
Silahını kuşan, dövüş ve aziz İngiltere için zafere ulaş. *(Çıkar.)*

(Lady Anne'in hayaleti girer.)

LADY ANNE'İN HAYALETİ *(Richard'a)*
Richard, karın, o zavallı karın Anne,
Seninle tek bir huzurlu saat geçirmeyen karın,
Şimdi uykunu haram etmeye geldi sana.
Yarın cenk meydanında beni hatırla,
Körelecek kılıcını at, ümidini yitir ve geber.
(Richmond'a) Ey huzurlu insan, huzur içinde uyu.
Rüyanda başarı, zafer ve mutluluk gör.
Düşmanının karısı senin için dua ediyor. *(Çıkar.)*

(Buckingham Dükü'nün hayaleti girer.)

BUCKINGHAM'IN HAYALETİ *(Richard'a)*
Senin taç giymene ilk yardım eden bendim,
Zalimliğinin son kurbanı da ben oldum.
Cenk meydanında Buckingham'ı hatırla
Ve işlediğin cinayetlerin dehşetiyle geber!
Rüyanda kanlı işler, cinayetler gör;
Gözün yılsın, ümidini yitir ve son nefesini ver.
(Richmond'a) Sana yardım etmeyi umuyordum,
Ama edemeden öldüm. Yüreğini ferah tut,
Cesaretini kaybetme. Tanrı ve melekler Richmond'ın yanında,
Richard ise kibrinin doruğundayken baş aşağı düşecek. *(Çıkar.)*

(Richard irkilerek uykusundan uyanır.)

KRAL RICHARD
Bir at daha verin bana! Yaralarımı sarın!
Aman Tanrım! Hey! Rüya görmüşüm!
Ah korkak vicdanım! Biraz rahat bırak beni.
Işıklar mavi yanıyor.[1] Şimdi tam gece yarısı.
Titreyen tenimde soğuk ter damlaları oluştu korkudan.
Neden korkuyorum ki? Kendimden mi?
Başka kimse yok ki burada. Richard, Richard'ı sever;

[1] İnanca göre, ışıkların mavi yanması hayaletlerin varlığına işaret edermiş.

Yani, ben benim. Burada bir katil var mı? Hayır.
Evet, ben varım. Kaç o zaman. Kimden?
Kendimden mi? Büyük nedeni olmalı. Niye?
Öç alırım diye. Kendimden mi? Olmaz ki!
Ben kendimi severim. Peki, niye severim?
Kendime yaptığım bir iyilikten mi? Yo, hayır!
Ne sevmesi! Nefret ederim ben kendimden;
Yaptığım iğrenç işler yüzünden. Alçağın biriyim ben.
Yok yok, yalan söylüyorum, değilim.
Budala, kendin hakkında iyi konuş.
Budala, dalkavukluk etme.
Vicdanımın bin ayrı dili var,
Her dil ayrı bir hikâye anlatıyor,
Her hikâye beni suçluyor,
Alçağın biri olduğumu söylüyor.
İftira, iftira, iftiranın dik âlâsı!
Cinayet, cinayet, cinayetin en âlâsı!
İşlediğim suçların hepsi, birer birer,
Mahkemede kalkıp bağırıyor, "Suçlu, suçlu!" diye.
Ümidim kalmıyor artık.[1] Beni seven tek yaratık yok;
Ölürsem bana acıyacak tek kimse yok.
Tabii, niye acısınlar ki? Ben bile kendim için
Bir merhamet kırıntısı bulamadıktan sonra içimde.
Sanki katlettiğim tüm insanların ruhları çadırıma geldi
Ve hepsi tek tek intikam tehdidi savurdu,
Yarın Richard'ın başı gidecek diye.

(Ratcliffe girer.)

RATCLIFFE
Lordum!

KRAL RICHARD
Hey! Aman Tanrım! Kim o?

---

[1] Hıristiyanlığa göre, insanın ümidini yitirmesi, bağışlanmayan tek günah.

RATCLIFFE
Benim, Lordum. Erkenci bir köy horozu
Şafağa iki selam gönderdi bile.
Adamlarınız kalktı, zırhlarını kuşanıyorlar.

KRAL RICHARD
Hiç sorma, Ratcliffe, çok korkulu bir rüya gördüm.
Ne dersin, dostlarımızın hepsi bize sadık kalır mı?

RATCLIFFE
Şüphesiz, Lordum.

KRAL RICHARD
Ratcliffe, korkuyorum, korkuyorum.

RATCLIFFE
Yapmayın, efendim, hayallerden korkmayın.

KRAL RICHARD
Aziz Paul şahidim olsun, bu gece o hayallerin
Richard'ın ruhuna saldığı korkunç dehşet yanında,
Aptal Richmond'ın komutasında, tepeden tırnağa zırhlı
On bin gerçek askerin yapabileceği hiç kalır.
Daha gün ağarmadı. Gel benimle.
Çadırlara bir kulak verelim bakalım,
Beni terk etmeye niyetli olan var mı, anlayalım.

(Richard ile Ratcliffe çıkar.)

(Çadırında oturmakta olan Richmond Kontu Henry'nin yanına lordlar girer.)

LORDLAR
Günaydın, Richmond.

RICHMOND KONTU HENRY
Kusura bakmayın lordlar ve erkenci beyler.
Oldukça tembel ve uyuşuk birini yakaladınız burada.

BİR LORD
İyi uyudunuz mu, Lordum?

RICHMOND KONTU HENRY
Siz ayrıldıktan sonra çok güzel uyudum
Ve görülebilecek en hayırlı rüyaları gördüm.
Rüyamda, Richard'ın öldürdüğü insanların ruhları
Çadırıma gelip beni yüreklendirdiler.
İnanın, bu güzel rüyayı hatırladıkça
İçimi büyük sevinç kaplıyor.
Sabaha ne kadar var, lordlar?

BİR LORD
Saat dört oldu.

RICHMOND KONTU HENRY
O zaman zırhı kuşanıp emirleri verme vakti geldi.

(Askerlere)

Sevgili vatandaşlarım, söylenecek şey çok,
Ancak, içinde bulunduğumuz durum malum,
Vakit de kıt, onun için kısa keseceğim.
Her şeyden önce unutmayın ki,
Haklı davamızda Tanrı bizden yana.
Kutsal azizlerin ve mağdur insanların duaları,
Ulu burçlar gibi birliklerimizin önünde duracak.
Richard'ın kendisi hariç, onun yanında bize karşı çarpışanlar,
Aslında ardına düştükleri kişinin değil
Bizim kazanmamızı istiyorlar. Çünkü,
Kim bu peşinden gittikleri adam?
Kısaca, dostlar, eli kanlı bir zorba ve katil.
Kan döke döke geldi bulunduğu yere,
O gün bugün de kan dökmeyi bırakmadı.
Tahtı ele geçirmek için her türlü aracı kullandı;
O yolda kendisine aracı olanları da katletti.
Onun gibi adi bir taş parçasını değerli gösteren foyası,
Sahtekârlıkla gasp ettiği İngiltere tahtıydı.

KRAL RICHARD

Hadi, çabuk, durmayın! Atımın haşasını vurun.[1]
Lord Stanley'yi bulun; söyleyin kuvvetlerini getirsin.
Ben askerimin başında ovaya gideceğim,
Ordumun düzeni de şöyle olacak.
Eşit sayıda atlı ve piyadeden oluşan öncü kuvvet ileri çıkacak.
Okçular toplu olarak ortada yer alacak
Ve başlarında Norfolk Dükü John ile
Surrey Kontu Thomas bulunacak.
Onlar bu şekilde mevzilendikten sonra,
Arkada ana kuvvetlerle biz yer alacağız.
Bizi her iki kanattan seçkin süvari birlikleri desteklevecek.
Işte hepsi bu; Aziz George yardımcınız olsun!
Ne diyorsun, Norfolk?

NORFOLK

İyi bir strateji, yiğit hükümdarımız.

(Kral'a bir kâğıt gösterir.)

Bu kâğıdı sabah çadırımın üstünde buldum.

(Okur.)

"Norfolk'lu Jack, canını tehlikeye atma,
Efendin Dick çok aldandı, inan bana!"[2]

KRAL RICHARD

Düşman oyunu bu.
Hadi beyler, herkes görev başına.
Saçma sapan rüyalar ruhumuzu ürkütmesin.
Vicdan dediğin şey güçlüler korksun diye icat edilmiş,
Ama yalnız ödlekler ciddiye alır onu.

---

[1] Haşa: Bkz. s. 120'deki not. Richard, burada kral atlarına özgü süslü ve işlemeli örtüden söz ediyor.

[2] Jack ve Dick, adı John ve Richard olan kişiler için kullanılan farklı, bazen nükteli veya alaylı, hitap şekilleri.

Bizim için vicdan, güçlü zırhlarımızdır,
Kanunsa kılıçlarımız. Haydi yürüyün! Göreyim sizi!
İster cennete çıksın bu yol, ister cehenneme,
Gittiği yere kadar gidelim hepimiz el ele.

(Askerlere)

Söylenecek her şeyi söyledim, daha ne diyeyim?
Karşınızda kim olduğunu unutmayın:
Serseriler, berduşlar, başıbozuklar çetesi;
Kendi memleketlerinin tıksırıp kustuğu fazlalıklar;
Bela arayan gözü dönmüş macera cılar;
Alçak Bretanyalılar, adi, aşağılık köylüler.
Siz rahat uyuyorsunuz ya, huzurunuzu kaçıracaklar;
Sizin toprağınız var, iffetli karılarınızla mutlusunuz ya,
Toprağınızı gasp edip, karılarınızı kirletecekler.
Peki, önderleri kim? Miskinin biri? Kaç zamandır,
Anamızın kesesinden Bretanya'da yaşıyor.[1]
Herif lapacı! Soğuk nedir görmemiş,
Ayakkabısının üstüne kar değmemiş hayatında.
Bu haytaları kırbacı vurup geldikleri sahile yollayalım;[2]
Bu kendini bilmez çulsuzlara, canından bezmiş,
Açlıktan nefesi kokan fukaralara basalım sopayı,
Geri Fransa'ya kovalım hepsini. Aslında,
Aptalca hayallerle bu işe sarılmış olmasalar,
Bu zavallı farelerin açlık ve ümitsizlikten
Zaten kendilerini asmalarına az kalmıştı.
Bizi yenecek adam erkek olmalı; yoksa atalarımızın,
Hem de adamların kendi topraklarında hakkından geldiği,

---

[1] "Anamızın kesesinden": Aslında, Richmond'a, Richard'ın bacanağı Burgundy Dükü yardım etmiş. Shakespeare'in, kaynak olarak kullandığı Holinshed'in vakayinamesinin ikinci basımında yer alan bu hatalı ifadeyi ("brother's" yerine "mother's") aynen aldığı anlaşılıyor.

[2] O çağda, sahipli araziye, kilise bahçelerine, v.s., giren serseriler, görevlilerce kırbaçla kovalanırmış.

Evire çevire patakladığı, tarihte kendilerine
Bir utanç sayfası açtığı bu soysuz Bretonlar değil.
Kolay mı öyle, topraklarımıza sahip çıkmak,
Karılarımızla yatmak, kızlarımızı kirletmek?

(Uzaktan davul sesi gelir.)

Durun! Bu onların davulu. Hadi şimdi dövüşe,
İngiltere'nin soyluları! Dövüşe, kahraman yurttaşlar!
Okçular, oklarınızı hazırlayın! Atlılar,
Vurun mahmuzu atlara, kanatıncaya kadar!
Gökler ürksün kırdığınız kargıların sesinden!

(Bir Haberci girer.)

Ne diyor Lord Stanley? Kuvvetlerini getirecek mi?

HABERCİ
Gelmeyeceğini söyledi, efendim.

KRAL RICHARD
Kesin küçük George'un kellesini!

NORFOLK
Lordum, düşman sazlık araziyi geçti;
Lütfedin, George Stanley cenkten sonra ölsün.

KRAL RICHARD
Benim bağrımda bin yüreğin heyecanı var.
Kaldırın sancakları! Yürüyün düşman üstüne!
Aziz George, gene eskisi gibi, yüreğimize cesaret ver;
Ağzından alev saçan ejderlerin öfkesini sal içimize!
Haydi, hücum! Zafer tolgamızın siperinde! *(Çıkarlar.)*

Yedinci Sahne

(Borazanlar. Çatışmalar. Sir William Catesby girer.)

CATESBY *(Seslenir.)*
Yetişin, Lord Norfolk! İmdat, imdat!
(Bir askere) Kral insanüstü dövüşüyor, harikalar yaratıyor,
Her tehlikenin karşısına yılmadan dikiliyor.
Atı öldü, şimdi yayan çarpışıyor;
Ölüme meydan okuyarak Richmond'ı arıyor.
(Seslenir.) Yetişin, Lordum, yoksa günü kaybettik!

(Borazanlar. Kral Richard girer.)

KRAL RICHARD
At verin bana, bir at verin! Bir ata krallığım!

CATESBY
Geri çekilin, Lordum. Ben size at bulurum.

KRAL RICHARD
Sefil! Ben bir zara hayatımı koymuşum,
Bahtıma ne çıkarsa razıyım.
Cenk meydanında altı Richmond var galiba;
Bugün beşini öldürdüm, ama aslı kaldı.[1]
At verin bana, bir at verin! Bir ata krallığım! *(Çıkar.)*

[1] Büyük önderler ve komutanlar, çatışma sırasında güvenlikleri açısından zaman zaman kendileriyle aynı giysileri taşıyan benzerlerini kullanırlarmış. Burada da, Richard'ın, Richmond sanarak benzerlerini öldürdüğü anlaşılıyor.

Sekizinci Sahne

(Borazanlar. Bir kapıdan Kral Richard, bir başka kapıdan Richmond Kontu Henry girer. Çarpışırlar. Richard ölür. Richmond çıkar. Richard'ın askerleri için ricat borusu ve borazanlar. Richmond Kontu Henry, Derby Kontu Lord Stanley, diğer lordlar ve askerler girer.)

RICHMOND KONTU HENRY

Tanrı'ya ve sizlere şükran borçluyuz, muzaffer dostlar!
Gün bizim oldu. Bu kana susamış köpek öldü.

STANLEY *(Elinde kraliyet tacı ile)*

Kahraman Richmond, başarıyla bitirdin bu işi.
İşte kraliyet tacı. O gözünü kan bürümüş sefilin
Ne zamandır gasp ettiği bu tacı,
Onun cansız şakaklarından söküp aldım.
Bu taç senin alnına yakışır; al tak onu,
Değerini bil ve hakkını ver.

(Tacı Henry'nin başına koyar.)

KRAL VII. HENRY

Ulu Tanrım, Sana şükürler olsun!
Peki, Küçük George Stanley'ye ne oldu? Yaşıyor mu?

STANLEY

Evet, yaşıyor, Lordum; Leicester'da emniyette.
Uygun görürseniz, şimdi biz de oraya gidebiliriz.

KRAL VII HENRY

Her iki tarafta namlı kişiler arasında kimler öldü?

STANLEY *(Okur.)*
Norfolk Dükü John, Robert Brackenbury,
Walter Lord Ferrers ve Sir William Brandon.

KRAL VII HENRY
Cesetleri unvanlarına yakışır şekilde gömülsün.
Kaçan askerler arasından pişmanlık duyup
Geri dönmek isteyenler için af ilan edilsin.
Sonra da, içtiğimiz ant gereği
Beyaz gülle kırmızı gülü birleştireceğiz.[1]
Yıllardır bu iki sülale arasındaki husumeti
Çatık kaşla izleyen Tanrım! Artık yüzün gülebilir.
Düşman dahil, bu sözlerime amin demeyecek var mı?
Ne zamandır İngiltere bir çılgınlığa kapılmış,
Kendine zarar vermekteydi;
Kardeş, kör gibi kardeş kanı akıtıyordu;
Baba, deli gibi kendi oğlunu katlediyordu;
Oğul, mecbur gibi, babasını doğruyordu.
Bütün bunlar, tek ortak yanları husumet olan
Yorklarla Lancasterları birbirinden ayırıyordu.
Dileyelim ki, Richmond ile Elizabeth,
Her iki kraliyet hanedanının gerçek varisleri,
Tanrı'nın yüce iradesiyle onları birleştirsin.
Onların varisleri de, Tanrı'nın yardımıyla,
Hep gülen yüzleriyle gelecek günleri aydınlatsın,
Huzur, refah ve mutluluk getirsin.
Bu kanlı günleri geri getirmek, zavallı İngiltere'yi
Yeniden kan ağlatmak isteyen hainler olursa,
Körelt onların kılıcını, yüce Tanrım!

---

[1] Lancaster sülalesinden olan Richmond, taç giydiği anda York sülalesinden olan Prenses Elizabeth'le evlenerek iki sülaleyi birleştireceğine dair, Rheims Katedrali'nde ant içmişti. Bu evlilik, iki sülale arasındaki süregelen "Güller Savaşları"nı da sona erdiriyor. Güller Savaşları için, bkz. s. 21'deki not.

Bu güzel vatanın huzurunu bozmak isteyen hainler olursa,
Bu toprağın nimetlerini tadacak günü görmesinler.
İç savaşın yaraları sarıldı artık, huzur geldi yine;
Dilerim ömrü uzun olur bu defa, Tanrı'nın izniyle. (*Borazanlar. Çıkarlar.*)

William Shakespeare

- Antonius ve Kleopatra
- Atinalı Timon
- Bir Yaz Gecesi Rüyası
- Coriolanus
- IV. Henry
- Fırtına
- Hamlet
- Huysuz Kız
- Julius Caesar
- Kral Lear
- Macbeth
- Onikinci Gece
- Othello
- Romeo ve Juliet
- Size Nasıl Geliyorsa
- Soneler
- III. Richard
- Venedik Taciri
- Windsor'ın Şen Kadınları
- Yanlışlıklar Komedyası
- Yeter ki Sonu İyi Bitsin
- Yok Yere Yaygara

ISBN 978-975-14-0971-3